

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel, 20.12.2002
KOM(2002) 746 lopullinen

VIHREÄ KIRJA

VIHREÄ KIRJA EUROOPPALAISESTA MAKSUSUORITUSMÄÄRÄYKSESTÄ JA TOIMENPITEISTÄ VÄHÄISIÄ VAATEITA KOSKEVIEN OIKEUDENKÄYNTIEN YKSINKERTAISTAMISEKSI JA NOPEUTTAMISEKSI

(Komission esittämä)

SISÄLLYSLUETTELU

Vihreän kirjan tavoite.....	5
Asianosaisten näkemykset vihreästä kirjasta.....	5
1. I OSA: JOHDANTO	6
1.1. Pitäisikö yhteisön säädöstä soveltaa ainoastaan rajatylittävissä tapauksissa vai myös yhden valtion sisäisissä oikeudenkäynneissä?	6
1.2. Mikä olisi tarkoituksenmukainen väline prosessilainsäädäntöjen lähentämiseksi?.....	7
2. II OSA: EUROOPPALAISEEN MAKSUSUORITUSMÄÄRÄYKSEEN SOVELLETTAVA MENETTELY	9
2.1. JOHDANTO	9
2.1.1. Tehokas oikeussuoja tilanteissa, joissa velalliset eivät täytä velvollisuuksiaan, vaikka vaatimuksen oikeutusta, luonnetta tai määrää ei ole kyseenalaistettu	9
2.2. Maksusuoritusmääräykseen sovellettavan menettelyn määrittäminen.....	10
2.3. Yhteisön toiminnan tarve.....	11
2.4. TAUSTAA	14
2.4.1. Aloitteet eurooppalaisen maksusuoritusmääräysmenettelyn laatimiseksi ennen Amsterdamin sopimuksen voimaantuloa.....	14
2.5. Amsterdamin sopimus ja sen seuraukset	15
2.6. Tampereella kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmät	15
2.7. Vastavuoroista tunnustamista koskeva ohjelma.....	16
2.8. Riidattomia vaateita koskeva eurooppalainen maksusuoritusmääräys: kaksivaiheisen lähestymistavan ensimmäinen vaihe	17
2.9. Vihreä kirja: lähestymistavan toinen vaihe.....	17
3. EUROOPPALAINEN MAKSUSUORITUSMÄÄRÄYS	18
3.1. Yleistä.....	18
3.1.1. Yhteenveto eri jäsenvaltioissa käytössä olevista menettelyistä	18
3.2. Säädöksen soveltamisala.....	20
3.2.1. Pitäisikö soveltamisala rajoittaa koskemaan vain rahallisia vaateita?	20
3.2.2. Pitäisikö menettelyä soveltaa ainoastaan tietyn tyyppisiin vaateisiin tai pitäisikö tietyn tyyppiset vaatteet sulkea sen soveltamisalan ulkopuolelle?.....	21
3.2.3. Pitäisikö vaateelle asettaa yläraja (tai jos kyseessä on muu kuin rahallinen vaade, vaateen arvolle)?	22
3.2.4. Pitäisikö välineen soveltamisen olla pakollista?	23
3.3. Menettelysäännöt	24

3.3.1.	Pitäisikö kansainvälinen toimivalta rajatylittävissä tapauksissa antaa vastaajan kotipaikan tuomioistuimelle?.....	24
3.3.2.	Oikeuspaikan määräytyminen siinä jäsenvaltiossa, jonka tuomioistuimille toimivalta kuuluu	25
3.3.3.	Säännöt menettelystä vastaavan tahon määrittämiseksi	26
3.3.4.	Maksusuoritusmääräystä koskeva hakemus	27
3.3.5.	Miten tarkkaan tuomioistuimen pitäisi tutkia vaade?.....	31
3.3.6.	Tuomioistuimen päätös maksusuoritusmääräyksestä.....	33
3.3.7.	Menettelyyn liittyvien velallisen oikeuksien ja velvollisuuksien ilmoittaminen vastaajalle päätöksen yhteydessä	35
3.3.8.	Maksusuoritusmääräyksen tiedoksiantaminen vastaajalle.....	36
3.3.9.	Vaateen kiistäminen	39
3.3.10.	Riitautuksen vaikutukset.....	41
3.3.11.	Vastineen esittämiselle annetun määräajan laiminlyönnistä aiheutuvat seuraukset ..	42
3.3.12.	Olisiko säädettävä siitä, onko osapuolilla oltava oikeudellinen edustaja?	46
3.3.13.	Oikeudenkäyntikuluja (tuomioistuimen suoritemaksuja ja muita kuluja) ja niiden korvaamista koskevat säännöt.....	47
3.3.14.	Täytäntöönpano.....	47
4.	III OSA: TOIMENPITEET VÄHÄISIÄ VAATEITA KOSKEVIEN OIKEUDENKÄYNTIEN YKSINKERTAISTAMISEKSI JA NOPEUTTAMISEKSI	50
4.1.	OLEMASSA OLEVA EY:N LAINSÄÄDÄNTÖ – AIEMMAT YHTEISÖN ALOITTEET	51
4.2.	TAUSTAA	52
4.3.	JÄSENVALTIOIDEN NYKYISET VÄHÄISIÄ VAATEITA KOSKEVAT MENETTELYT	53
4.3.1.	Raja-arvo.....	54
4.3.2.	Riita-asioiden lajit	54
4.3.3.	Vähäisiä vaateita koskeva menettely – vaihtoehto vai velvollisuus?.....	55
4.3.4.	Menettelyn vireillepano	56
4.3.5.	Oikeudellinen edustus ja neuvonta.....	56
4.3.6.	ADR-menettelyt (vaihtoehtoinen riidanratkaisu).....	57
4.3.7.	Todisteiden vastaanottamista koskevien sääntöjen lieventäminen	58
4.3.8.	Mahdollisuus soveltaa yksinomaan kirjallista menettelyä	59
4.3.9.	Tuomion sisältöä ja määräaika koskevien sääntöjen lieventäminen	59

4.3.10.	Oikeudenkäyntikulut	60
4.3.11.	Muutoksenhakumahdollisuuksien epääminen tai rajoittaminen	60
4.4.	YHTEISÖN TOIMINNAN TARVE.....	61
5.	VÄHÄISIÄ VAATEITA KOSKEVAN SÄÄDÖKSEN SOVELTAMISALA	64
5.1.	Raja-arvo.....	64
5.2.	Riita-asioiden lajit	65
5.3.	Vähäisiä vaateita koskeva menettely – vaihtoehto vai velvollisuus?.....	66
6.	MENETTELYSÄÄNTÖJEN YKSINKERTAISTAMINEN	68
6.1.	Lomakkeita koskevat yhteiset vähimmäisvaatimukset	68
6.2.	Oikeudellinen edustus ja neuvonta.....	69
6.3.	ADR-menettelyt (vaihtoehtoinen riidanratkaisu).....	70
6.4.	Todisteiden vastaanottamista koskevien sääntöjen lieventäminen	71
6.5.	Mahdollisuus soveltaa yksinomaan kirjallista menettelyä	72
6.6.	Tuomion sisältöä ja määräaikaa koskevien sääntöjen lieventäminen	72
6.7.	Oikeudenkäyntikulut	73
6.8.	Muutoksenhakumahdollisuuksien epääminen tai rajoittaminen	74
6.9.	Muita yksinkertaistamismahdollisuuksia.....	75
7.	YHTEENVETO KYSYMYKSISTÄ.....	76

VIHREÄN KIRJAN TAVOITE

Tämän vihreän kirjan tarkoituksena on antaa asiasta kiinnostuneille mahdollisuus esittää mielipiteensä toimista, joita olisi toteutettava yhteisön tasolla, niin että voitaisiin

- luoda maksusuoritusmääräyksiä koskeva eurooppalainen menettely eli kaikissa jäsenvaltioissa sovellettava nopea ja kustannustehokas erityismenettely sellaisten saatavien perintää varten, jotka todennäköisesti jäävät riidattomiksi, ja

- yksinkertaistaa ja nopeuttaa vähäisiä saatavia koskevia oikeudenkäyntejä, sillä tällä alalla on erityisen tärkeää sujuvoittaa menettelyjä ja vähentää niistä aiheutuvia kustannuksia, jotta voidaan estää vähäisten vaateiden käsittelyn muuttuminen kustannuksiltaan kohtuuttomiksi.

Vihreä kirja perustuu vertailututkimukseen, jossa on selvitetty sitä, miten nämä prosessuaaliset kysymykset nykyään ratkaistaan jäsenvaltioissa. Tämän esityksen tarkoituksena on helpottaa parhaiden käytäntöjen tunnistamista, jotta niitä voitaisiin käyttää mallina yhteisön säädösten laatimisessa.

ASIANOSAISTEN NÄKEMYKSET VIHREÄSTÄ KIRJASTA

Vihreän kirjan 1, 2, 3 ja 5 luvussa esitetään kysymyksiä aiheista, jotka komission näkemyksen mukaan on selvitettävä ensisijaisesti, ennen kuin voidaan arvioida, millaisia aloitteita voitaisiin toteuttaa ensinnäkin maksusuoritusmääräystä koskevan eurooppalaisen menettelyn toteuttamiseksi ja toisaalta vähäisiä vaateita koskevien oikeudenkäyntien nopeuttamiseksi ja yksinkertaistamiseksi. Kysymykset on myös koottu luetteloksi vihreän kirjan loppuun. Komissio pyytää perusteltuja vastauksia kaikilta osapuolilta, joita asia koskee. Asianosaiset voivat esittää myös muita kommentteja ja näkemyksiä, vaikka komissio ei olisi ottanut kyseisiä aiheita esiin kysymyksissään. Vastaukset ja kommentit on toimitettava 31. toukokuuta 2003 mennessä seuraavaan osoitteeseen:

Euroopan komissio
Oikeus- ja sisäasioiden pääosasto (DG JAI), yksikkö A.3
B-1049 Bruxelles/Brussel
Faksi: (32-2) 299 64 57

S-posti: jai-coop-jud-civil@cec.eu.int

Jos vastauksia ja kommentteja toimitetaan eri muodoissa (esim. sähköpostilla ja kirjeitse), niiden lähettäjiä pyydetään käsittelyn helpottamiseksi ilmoittamaan siitä, että sama dokumentti on lähetetty komissiolle jo aiemmin. Komissio voi julkaista saamansa asiakirjat Internet-sivustollaan, paitsi jos lähettäjä nimenomaan kieltää julkaisemisen. Komissio arvioi keväällä 2003, onko vihreässä kirjassa esitettyjen kysymysten lähempää tarkastelua varten tarpeen järjestää julkinen kuuleminen.

1. I OSA: JOHDANTO

Komission nykyiseen työohjelmaan sisältyvä toimenpideohjelma tuomioiden vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen toteuttamisesta siviili- ja kauppaoikeuden alalla¹ koskee nimensä mukaisesti lähinnä toisessa jäsenvaltiossa annettujen tuomioiden tunnustamisen ja täytäntöönpanon helpottamista eikä niinkään jäsenvaltioiden prosessioikeuden lähentämistä tai yhtenäistämistä. Ohjelmassa kuitenkin todetaan, että tunnustamista ja täytäntöönpanoa varten tarvittavista välivaiheista voitaisiin joillain aloilla luopua ja ottaa sen sijaan yhteisön toimin käyttöön erityismenettely, joka voisi olla joko asetukseen perustuva yhtenäinen menettely tai direktiivin perusteella jokaisessa jäsenvaltiossa erikseen luotava yhdenmukaistettu menettely.

Tampereella kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmien mukaisesti vastavuoroisen tunnustamisen ohjelmassa vaaditaan nimenomaisesti tällaisten yhteisten sääntöjen laatimista,

- jotta voidaan luoda erityinen menettely riidattomien vaateiden nopeaa ja tehokasta perintää varten (eurooppalainen maksusuoritusmääräys), ja

- jotta vähäisiä vaateita koskevia oikeudenkäyntejä voidaan yksinkertaistaa ja nopeuttaa.

Vaikka vähäisiä vaateita koskevat menettelyt ja maksusuoritusmääräystä koskeva menettely erotetaan prosessioikeudessa toisistaan, niiden yhtenäistämiseen tai yhdenmukaisen eurooppalaisen menettelyn luomiseen liittyvät kysymykset ovat osittain samoja tai päällekkäisiä. Kyseessä ovat ensimmäiset yksityisoikeudellisissa asioissa tehtävää yhteistyötä koskevat lainsäädäntöaloitteet, jotka suoraan liittyvät täytäntöönpanokelpoisen päätöksen saamiseksi käytävään menettelyyn.

Kumpaankin asiakokonaisuuteen liittyy kaksi keskeistä näkökohtaa, jotka koskevat yleistä lähestymistapaa yhteisön lainsäädäntöön (niitä ei kuitenkaan tarvitse välttämättä ratkaista samalla tavalla):

1.1. Pitäisikö yhteisön säädöstä soveltaa ainoastaan rajatylittävissä tapauksissa vai myös yhden valtion sisäisissä oikeudenkäynneissä?

Säännöt voidaan toki laatia niin, että niitä sovelletaan ainoastaan sellaisiin vähäisiin vaateita koskeviin oikeudenkäynteihin tai maksusuoritusmääräykseen sovellettaviin menettelyihin, joiden osapuolet ovat sijoittuneet eri jäsenvaltioihin; siinä tapauksessa eurooppalaista maksusuoritusmääräystä tai vähäisiä vaateita koskevaa menettelyä sovellettaisiin ainoastaan rajatylittäviin oikeudenkäynteihin. Toisaalta se, että tietty asia onkin luonteeltaan rajatylittävä, saattaa tulla ilmi vasta siinä vaiheessa kun velkoja hakee täytäntöönpanoa ja toteaa, että sitä on haettava toisesta jäsenvaltiossa, koska velallinen on muuttanut sinne tai koska tällä on takavarikoitavaksi kelpaavia varoja vain siellä. Voitaisiin myös pitää epätyydyttävänä tilannetta, jossa tehokasta eurooppalaista erityismenettelyä voitaisiin soveltaa ainoastaan rajatylittäviin tapauksiin, kun taas valtioiden sisäisissä tapauksissa kantajat joutuisivat mahdollisesti turvautumaan tavanomaisiin raskaisiin siviiliprosessioikeuden menettelyihin, jotka eivät vastaa heidän oikeutettuja tarpeitaan. Käytännöllisyyteen ja oikeudenmukaisuuteen liittyvien näkökohtien ohella on otettava huomioon, että tilanne, jossa eri jäsenvaltioiden velkojilla on käytössään tehokkuudeltaan hyvin erilaisia prosessioikeuden keinoja saataviensa perimiseksi, olivat ne sitten vähäisiä tai riidattomia, saattaisi vaikuttaa suoraan

¹ EYVL C 12, 15.1.2001, s. 1.

sisämarkkinoiden toimivuuteen. Tällainen vaikutus olisi todennäköinen, jos oikeusriitojen osapuolilla ei olisi Euroopan unionissa tasapuolisesti käytettävissään tehokkaita välineitä, sillä kansalaisten ja liikekumppanien tasa-arvo yhdennetyllä alueella edellyttää myös yhdenmukaista mahdollisuutta turvautua oikeudellisiin menettelyihin. Jos jokin yhtiö toimii jäsenvaltiossa, jossa oikeusjärjestelmä takaa riita-asioissa nopean ja tehokkaan täytäntöönpanon, sillä on todennäköisesti huomattava kilpailuetu verrattuna yhtiöön, joka joutuu toimimaan sellaisessa oikeudellisessa ympäristössä, jossa tällaisia tehokkaita oikeussuojakeinoja ei ole käytettävissä. Tällaiset eroavuudet saattavat johtaa jopa siihen, että yhtiöt eivät voi toteuttaa oikeuttaan sijoittautua vapaasti muihin jäsenvaltioihin EY:n perustamissopimuksessa tarkoitettulla tavalla. Siksi maksusuoritusmääräyksistä ja vähäisistä vaateista mahdollisesti laadittavien säädösten soveltamisen voitaisiin katsoa olevan hyödyllistä myös yhden jäsenvaltion sisäisissä oikeudenkäynneissä.

1. kysymys:

Pitäisikö maksusuoritusmääräyksiä ja vähäisiä vaateita koskevia yhteisön säädöksiä soveltaa ainoastaan rajatylittävissä tapauksissa vai myös yhden jäsenvaltion sisäisissä oikeudenkäynneissä? Mitä hyviä ja huonoja puolia liittyisi tällaisten mahdollisesti laadittavien säädösten suppeaan tai laajaan soveltamisalaan?

1.2. Mikä olisi tarkoituksenmukainen väline prosessilainsäädäntöjen lähentämiseksi?

Sillä, mitä säädöslajia pidetään tarkoituksenmukaisimpana prosessilainsäädäntöjen lähentämisessä, on huomattavat vaikutukset. Direktiivi voitaisiin rajoittaa koskemaan ainoastaan perusperiaatteita ja jäsenvaltioille voitaisiin jättää harkintavalta muotoilla varsinainen menettely omien tarpeidensa mukaan. Velvollisuus mukauttaa kansallista lainsäädäntöä direktiivin vaatimusten mukaan edellyttäisi kuitenkin vääjäämättä aiemman kansallisen järjestelmän muuttamista. Toisaalta asetus, joka on suoraan sovellettavaa oikeutta, ei jätä jäsenvaltioille lainkaan liikkumavaraa. Yhtenäisen eurooppalaisen menettelyn käyttöönotto ei kuitenkaan välttämättä korvaa kansallista lainsäädäntöä. Uusi eurooppalainen menettely voisi olla myös lisävaihtoehto, jota sovellettaisiin rinnan vähäisiin tai riidattomiin vaateisiin sovellettavan kansallisen menettelyn kanssa.

Minkä verran yhtenäisyyttä sitten tarvitaan, toissijaisuusperiaate huomioon ottaen, jotta tehokkuuteen ja käyttäjävälisyyteen liittyvät tavoitteet voidaan saavuttaa? Minkä verran vapautta ja joustoa jäsenvaltioille voidaan myöntää ilman että vesitetään alkuperäinen tarkoitus, yhdenmukaisen ja kaikille yhtä tehokkaan oikeussuojan saatavuuden helpottaminen?

Tältä osin tulisi myös muistaa, että yhtenäisen ja yhdenmukaistetun menettelyn välinen raja ei välttämättä ole kovin selkeä. Vaikka asiasta annettaisiin asetus, kaikki tietoisesti sen ulkopuolelle jätetyt kysymykset jäisivät avoimiksi ja edellyttäisivät siten täydentävien kansallisten sääntöjen laatimista. Voitaisiin hyvin ajatella, että asetusta pidettäisiin tarkoituksenmukaisimpana keinona varmistaa eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskevan menettelyn yhdenmukaisuus. Samalla vähemmän keskeiset asiat jätettäisiin kuitenkin avoimiksi, niin että jäsenvaltiot voivat antaa niistä mahdollisesti erilaisia sääntöjä omien tarpeidensa mukaan. Toisaalta taas direktiivi tuntuisi sopivammalta säädöslajilta, kun otetaan huomioon vähäisiä vaateita koskevan menettelyn keskeiset piirteet. Kumpi säädöslaji sitten valitaankin, on joka tapauksessa määriteltävä ne olennaiset menettelylliset näkökohdat, jotka on syytä yhdenmukaistaa ja joita säädöksessä on käsiteltävä, oli se sitten asetus tai

direktiivi. Tässä asiakirjassa käsitellään näitä olennaisia näkökohtia sekä eurooppalaista maksusuoritusmääräystä että vähäisiä vaateita koskevan menettelyn osalta erikseen.

2. kysymys:

Kumpi on tarkoituksenmukaisempi valinta maksusuoritusmääräystä ja vähäisiä vaateita koskevaksi säädökseksi, asetus vai direktiivi?

2. II OSA: EUROOPPALAISEEN MAKSUSUORITUSMÄÄRÄYKSEEN SOVELLETTAVA MENETTELY

2.1. JOHDANTO

2.1.1. *Tehokas oikeussuoja tilanteissa, joissa velalliset eivät täytä velvollisuuksiaan, vaikka vaatimuksen oikeutusta, luonnetta tai määrää ei ole kyseenalaistettu*

On tosiasia, että huomattava osa jäsenvaltioissa käytävistä oikeudenkäynneistä ei suinkaan tähtää ensisijaisesti arvovaltaisen, puolueettoman päätöksen saamiseen tosiseikkaa tai oikeuskysymystä koskevasta riita-asiasta. Sen sijaan on yhä useammin pikemminkin sääntö kuin poikkeus, että vaikka saamista ei ole millään tavoin riitautettu, velkojan on vietävä asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen täytäntöönpanoasiakirjan, jonka perusteella hän voi periä saatavansa ulosottoteitse, koska velallinen ei yksinkertaisesti halua tai ei voi suorittaa velkaansa muutoin².

Tilanne muodostaa jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmille monitahoisen haasteen. Onkin tärkeää tehdä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ero todellisten riita-asioiden ja niiden asioiden välillä, joissa ei ole varsinaista oikeusriitaa. Näiden tapausten erottaminen toisistaan on hyödyllistä, mutta se ei vielä riitä varmistamaan, että tuomioistuinten rajallisia resursseja voitaisiin käyttää tehokkaasti. Näin ne voivat kuitenkin keskittyä todellisiin riita-asioihin ja ratkaista ne kohtuullisessa ajassa. Tähän toivottuun tulokseen päästään kuitenkin vain jos riidattomia vaateita varten on käytettävissä nopea ja tehokas menettely, jonka avulla oikeuslaitos voi vapautua ylimääräisestä työtaakasta, niin ettei suuria sumia pääse muodostumaan. Koska edellä tarkoitettuja riitauttamattomia tapauksia on erittäin paljon, niiden tehokkaan käsittelyn takaava prosessilainsäädäntö vaikuttaa ratkaisevalla tavalla koko oikeuslaitoksen suorituskykyyn.

Euroopan unionin talouden toimijoiden kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että maksamattomat mutta riitauttamattomat saatavat voidaan periä nopeasti. Jos lainsäädäntö ei takaa velkojan riidattomien vaateiden nopeaa täytäntöönpanoa, se tavallaan antaa epärehellisille velallisille tietynasteisen suojan ja kannustaa näitä siten viivyttämään velanmaksua tahallaan omaksi edukseen.³ Maksuviivästykset ovat merkittävä syy maksukyvyttömyyteen, joka muodostaa uhkan erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten toimintakyvylle ja aiheuttaa runsaasti työpaikkojen menetyksiä. Se, että jopa riidattomien velkojen perimiseksi on aloitettava pitkäjänteisiä, monimutkaisia ja kalliita tuomioistuinmenettelyjä, väistämättä vain pahentaa talouteen kohdistuvia haittavaikutuksia.

² Komissio käynnisti vuonna 2000 tutkimuksen jäsenvaltioissa sovellettavista, erityisesti vähäisiä vaateita koskevista menettelyistä. Jäsenvaltioille jaetussa kyselyssä oli myös joitakin kysymyksiä riitauttamattomista vaateista. Jäsenvaltioiden vastaukset on koottu taulukoksi loppuraporttiin, jonka on laatinut tutkimusjohtaja Evelyne Serverin, CNRS IDHE-ENS CACHAN (*Des Procédures de traitement judiciaires des demandes de faible importance ou non contestées dans les droits des Etats-Membres de l'Union Européenne*, Cachan 2001, s. 30). Vastausten perusteella niissä maissa, joissa on saatavilla kattavia tilastotietoja, riitauttamattomien vaateiden osuus kaikista alemman oikeusasteen yleisissä siviilituomioistuimissa käsitellyistä vaateista on vähintään noin 50 % (Irlanti) ja enimmillään yli 80 % (Saksa, Itävalta, Ruotsi).

³ Vuonna 1994 laadittiin komission toimeksiannosta maksuviivästyksiä koskeva tutkimus ("European Late Payment Survey" – Intrum Justitia), jonka perusteella komissio arvioi neuvostolle ja Euroopan parlamentille osoittamassaan tiedonannossa "Kohti päätösten saamisen ja täytäntöönpanon tehostumista Euroopan unionissa" (EYVL C 33, 31.1.1998, s. 3, kohta 38), että kaikista maksuviivästyksistä on Euroopan unionissa tahallisia noin 35 %.

2.2. Maksusuoritusmääräykseen sovellettavan menettelyn määrittäminen

Ongelmat, jotka liittyvät riidattomien saatavien joukkoperintään tuomioistuinteitse, on kaikissa jäsenvaltioissa pyritty ratkaisemaan kansallisista lähtökohdista, niiden omien siviiliprosessioikeuden järjestelmien ja perinteiden mukaisesti. Niinpä ratkaisut ovat sekä teknisesti että tuloksiltaan hyvin erilaisia. Eräissä jäsenvaltioissa riidattomien vaateiden ratkaisemiseen sovelletaan pääasiallisesti seuraavia prosessioikeuden välineitä: yksipuoliset tuomiot, tavallisen siviiliprosessioikeuden piirissä toteutetut yksinkertaistetut erityismenettelyt tai jopa väliaikaiset toimenpiteet, jotka ovat käytännössä lopullisia, sillä asiaa viedään tuskin koskaan pääkäsitteilyyn⁴.

Erityinen maksusuoritusmääräykseen sovellettava menettely on kuitenkin osoittautunut useissa jäsenvaltioissa erittäin tehokkaaksi keinoksi varmistaa, että riidattomat saatavat voidaan periä nopeasti ja kustannustehokkaasti. Tällainen menettely sisältyy nykyään yhdentoista jäsenvaltion (Belgian, Espanjan, Italian, Itävallan, Kreikan, Luxemburgin, Portugalin, Ranskan, Ruotsin, Saksan ja Suomen) siviiliprosessilainsäädäntöön⁵; tunnetuimpia esimerkkejä ovat Ranskan *injonction de payer* ja Saksan *Mahnverfahren*. Itse asiassa maksusuoritusmääräys on otettu äskettäin käyttöön kahdessa jäsenvaltiossa (Espanjassa ja Portugalissa), joissa velkojille ei aiemmin ollut tarjolla vastaavanlaista täytäntöönpanoasiakirjaa.⁶ Tämä on yksi osoitus täytäntöönpanon menettelyjen suosion lisääntymisestä Euroopan unionissa.

Jäsenvaltioissa käytössä olevat maksusuoritusmääräysmenettelyt eroavat toisistaan huomattavasti monilta keskeisiltä näkökohdiltaan, joita ovat mm. soveltamisala, maksusuoritusmääräyksen antamista koskevan toimivallan perusteet tai ne muodolliset ja aineelliset edellytykset, joiden täytyessä myönteinen päätös voidaan antaa. Eroavuuksista huolimatta näillä voimassaolevilla menettelyillä, joita käsitellään yksityiskohtaisemmin jäljempänä tässä vihreässä kirjassa, on myös seuraavat yhteiset piirteet, joiden perusteella voidaan määritellä maksusuoritusmääräykseen sovellettava menettely.

Tuomioistuin tai toimivaltainen viranomainen tekee vaadetta koskevan päätöksen kantajan hakemuksesta *ex parte* eli ilman että vastaajalla on tässä vaiheessa mahdollisuus osallistua menettelyyn. Päätös annetaan vastaajalle tiedoksi varustettuna ohjeella, jonka mukaan hänen on joko noudatettava määräystä tai riidautettava vaade tietyn määräajan kuluessa. Jos vastaaja ei tee kumpaakaan, maksusuoritusmääräyksestä tulee täytäntöönpanokelpoinen. Vain jos vastaaja ilmoittaa vastustavansa päätöstä, tapaus voidaan siirtää tavanomaiseen oikeudenkäyntimenettelyyn. Näin ollen velvollisuus aloittaa kontradiktorinen menettely on tavanomaisista menettelysäännöistä poiketen aina sillä, jolle maksusuoritusmääräys on osoitettu. Maksusuoritusmääräykseen sovellettavan menettelyn keskeiset ominaisuudet ovatkin juuri tämä "vastuun kääntyminen" (ranskassa käytetään erityisen kuvaavaa termiä *inversion du contentieux*) sekä vastaajan oikeuksien suojaaminen antamalla hänelle mahdollisuus estää täytäntöönpanoasiakirjan laatiminen.

⁴ Koska Alankomaissa ei ole käytettävissä nopeaa, yksinkertaista ja edullista menettelyä velkojen perimiseksi, tuomioistuimet soveltavat erittäin laajasti väliaikaisia toimenpiteitä (*kort geding*).

⁵ Lukuun ottamatta Belgiaa, missä *procédure sommaire d'injonction de payer* on eräiden rakenteellisten puutteiden vuoksi osoittautunut monimutkaisemmaksi kuin tavallinen riita-asiain oikeudenkäynti (ennen maksusuoritusmääräyksen antamista asiasta on mm. tehtävä virallinen ilmoitus), minkä vuoksi oikeusalan toimijat eivät ole ottaneet sitä yleiseen käyttöön.

⁶ Portugalissa maksusuoritusmääräystä koskeva lainsäädäntö otettiin käyttöön vuonna 1993, ja vuonna 1998 toteutettiin uudistus sen tehokkuuden lisäämiseksi. Espanjassa *proceso monitorio* otettiin käyttöön vuonna 1999.

2.3. Yhteisön toiminnan tarve

Tavallinen riita-asiain oikeudenkäynti ei kestopensa ja kustannustensa vuoksi sovellu riidattomien vaateiden käsittelyyn, ja on itsestään selvää, että nämä piirteet käyvät erityisen kohtuuttomiksi, kun tapaukseen liittyy rajatylittäviä vaikutuksia. Muiden jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmien vieraus, minkä vuoksi on tarpeen turvautua lakimiehen palveluksiin, viivästykset, joita aiheutuu oikeudenkäyntiasiakirjojen tiedoksiantamisesta toisissa jäsenvaltioissa oleville osapuolille, sekä kääntämiskustannukset ovat vasta päällimmäisiä niistä ongelmista, jotka hankaloittavat velkojen asemaa rajatylittävässä tapauksissa. Nämä tekijät liittyvät kaikkiin rajatylittäviin oikeudenkäynteihin riippumatta siitä, onko vaade riitainen vai riidaton. Vastakohta yhden valtion sisäisessä tapauksessa käytettävissä olevan nopean perintämenettelyn ja eri jäsenvaltioihin sijoittautuneiden osapuolten väliseen riita-asiaan liittyvien viivästysten ja kustannusten välillä käy kuitenkin kohtuuttomaksi, jos vastaaja ei edes kiistä vaateen aiheellisuutta. Rajatylittävässä tapauksissa olosuhteet suosivat epärehellisiä velallisia, mikä saattaa estää talouden toimijoita laajentamasta toimintaansa kotijäsenvaltionsa ulkopuolelle. Tämä puolestaan rajoittaa jäsenvaltioiden välistä kauppavaihtoa. Vaikka riidattomien velkojen perintää varten olisikin olemassa tehokas kansallinen menettely, mikä on kaukana nykytilanteesta⁷, se ei välttämättä parantaisi tilannetta ratkaisevasti, koska tällaisten menettelyjen väliset suuret erot ja se, että niitä ei tunneta muissa jäsenvaltioissa, vaikeuttaa jo sinänsä huomattavasti rajatylittävien tapausten ratkaisemista. Yhdenmukaistettu eurooppalainen maksusuoritusmääräys voisi siten merkittävästi helpottaa tehokkaan oikeussuojan saamista.

On myös otettava huomioon se, että rajatylittäviä vaikutuksia voi liittyä myös muihin kuin sellaisiin tapauksiin, joissa pääkäsittelyyn osallistuu asianosaisia eri jäsenvaltioista. Tapaus, joka alun perin on koskenut vain yhtä jäsenvaltiota, voi saada kansainvälisiä ulottuvuuksia, jos kyseisessä jäsenvaltiossa annettu tuomio on pantava täytäntöön toisessa jäsenvaltiossa esimerkiksi siksi, että velallinen on muuttanut sinne tai että tällä on takavarikoitavaksi kelpaavia varoja vain siellä. Ennen kuin tuomio voidaan panna täytäntöön muussa jäsenvaltiossa kuin siinä, jossa se on annettu, sen täytäntöönpanokelpoisuus on vahvistettava ns. eksekvatuurimenettelyssä.⁸ Tästä aiheutuu siinä määrin viivästykksiä ja kuluja, että neuvosto ja komissio ovat ottaneet näiden välivaiheiden poistamisen yhdeksi painopistealueeksi toimenpideohjelmassa⁹, joka koskee tuomioiden vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen toteuttamista siviili- ja kauppaoikeuden alalla. Jos kansainvälistä toimivaltaa koskevien sääntöjen puitteissa olisi mahdollista saada yhdenmukaisen maksusuoritusmääräysmenettelyn avulla täytäntöönpanoasiakirja siinä jäsenvaltiossa, jossa täytäntöönpanoa haetaan, monissa tapauksissa ei tarvittaisi muita täytäntöönpanomenettelyjä toisessa jäsenvaltiossa. Silloin kun päätös on pantava täytäntöön muussa kuin siinä jäsenvaltiossa, jossa se on annettu, eurooppalaisen maksusuoritusmääräyksen yleinen käyttöönotto helpottaisi suuresti tuomion tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon liittyviä menettelyjä ja tekisi jopa osan niistä turhiksi.¹⁰ Se, että jäsenvaltiot ovat varanneet itselleen

⁷ Vaikka jäsenvaltioissa olisikin olemassa maksusuoritusmääräysmenettely, niitä ei usein sovelleta (Belgia, Italia, Itävalta ja Luxemburg), jos vastaajan kotipaikka on toisessa valtiossa.

⁸ Eksekvatuurimenettelystä määrättiin alun perin tuomioistuinten toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa vuonna 1968 tehdyn Brysselin yleissopimuksen (konsolidoitu versio EYVL C 27, 26.1.1998, s. 1) 31 artiklassa ja sitä seuraavissa artikloissa. Menettelyä on kuitenkin muutettu, ja nyt siitä määrätään 22 päivänä joulukuuta 2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (EYVL L 12, s. 1) 38 artiklassa ja sitä seuraavissa artikloissa (asetus tuli voimaan 1.3.2002).

⁹ EYVL C 12, 15.1.2001, s. 1.

¹⁰ Tämä kanta on jo esitetty komission tiedonannossa neuvostolle ja Euroopan parlamentille "Kohti päätösten saamisen ja täytäntöönpanon tehostumista Euroopan unionissa", EYVL C 33, 31.1.1998, s. 3.

oikeuden kieltäytyä panemasta täytäntöön toisissa jäsenvaltioissa annettuja tuomioita, johtuu suurelta osin kansallisten lainsäädäntöjen keskinäisistä eroista ja siitä, ettei toisissa jäsenvaltioissa sovellettavia sääntöjä juuri tunneta. Erityisen vähän tiedetään siitä, missä määrin nämä säännöt noudattavat niitä vaatimuksia, joiden perusteella täytäntöönpanokelpoisuuden vahvistamisesta on mahdollista kieltäytyä tai joiden nojalla se voidaan kumota.¹¹ Yksipuolisten tuomioiden osalta tämä päättely koskee erityisesti arkaluonteista kysymystä vastaajan oikeuksien asianmukaisesta suojaamisesta, josta säädetään neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 34 artiklan 2 kohdassa; maksusuoritusmääräyshän on yksipuolinen tuomio siinä mielessä, että se edellyttää täytäntöönpanokelpoisuuden vahvistamista vain jos vastaaja on passiivinen eikä riitautaa vaatimusta¹². Jos eurooppalainen maksusuoritusmääräysmenettely sisältäisi yhdenmukaiset yhteiset säännöt myös vastaajan oikeuksien suojaamisesta, välivaiheista tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa varten voitaisiin todennäköisesti luopua kokonaan.¹³

Voidaan keskustella vapaasti siitä, pitäisikö eurooppalaista maksusuoritusmääräysmenettelyä soveltaa ainoastaan rajatylittäviin riita-asioihin. Tässä vihreässä kirjassa esitetään tästä aiheesta eri aiheiden yhteydessä joitakin yleisiä huomioita¹⁴, joiden lisäksi voitaisiin ottaa huomioon myös seuraavat seikat. Koska maksusuoritusmääräysmenettely on ennen muuta riidattomien velkojen joukkoperintään soveltuva keino ja koska sen soveltaminen kuuluu tuomioistuimille siksi että niillä on monopoli täytäntöönpanoasiakirjojen myöntämisessä, voitaisiin kohtuudella katsoa, että tilanne, jossa eri jäsenvaltioiden velkojilla on käytössään tehokkuudeltaan hyvin erilaisia menettelyllisiä keinoja, merkitsee kilpailun vääristymistä sisämarkkinoilla.¹⁵ Eurooppalaisen maksusuoritusmääräysmenettelyn luominen voisi olla esimerkki subsidiariteettiperiaatteen mukaisesta yhdenmukaistamispyrkimyksestä, koska tämäntyyppinen menettely ei liity erottamattomasti muihin siviilioikeudellisia menettelyjä sääteleviin sääntöihin vaan on jokseenkin erillinen kysymys. Vasta maksusuoritusmääräysmenettelyn loppuvaiheessa saattaa olla vastaajan vastustuksen vuoksi tarpeen siirtää asia tavalliseen riita-asia oikeudenkäyntiin. Näin ollen eurooppalaisen maksusuoritusmääräyksen käyttöönotto ei aiheuttaisi tarvetta lähentää kansallisia prosessilainsäädäntöjä.

Edellä esitetyn perusteella ja jotta komissio voisi paremmin arvioida yhteisön tasolla toteutettavien toimien tarpeellisuutta sekä sitä, millaisia näiden toimien tulisi olla, tämän vihreän kirjan yhtenä tarkoituksena on kerätä lisää tietoa riidattomien vaateiden perintää koskevien prosessioikeuden sääntöjen toiminnasta, oli kyseessä sitten maksusuoritusmääräys tai jokin muu jäsenvaltioissa sovellettava menettely. Pelkästään analysoimalla voimassa

¹¹ Neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 45 artiklan 1 kohta yhdessä 34 ja 35 artiklan kanssa.

¹² Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on tutkinut, ovatko maksusuoritusmääräykset vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 2 kohdan määräysten mukaisia; kyseistä kohtaa sovelletaan tuomioihin, jotka on annettu vastaajan poissaollessa. Ks. asiat *Hengst Import BV v. Campese* (C-474/93), tuomio 13.7.1995, Kok. 1995 I-2113 (Italian *procedimento d'ingiunzione*, ja *Klomps v. Michel* (C-166/80), tuomio 16.6.1981, Kok. 1981, 1593 (Saksan *Mahnverfahren*).

¹³ Se, että kyseiset säännöt eivät tietenkään soveltuisi kaikkiin yksittäistapauksiin tai että niitä joskus sovellettaisiin väärin, ei ole tältä osin este, koska tällaiset virheet eivät vaikuta tuomion täytäntöönpanokelpoisuuteen pelkästään yhden jäsenvaltion sisäisissä menettelyissä, paitsi jos hävinnyt osapuoli riitauttaa itse tuomion.

¹⁴ Ks. edellä 1.1.

¹⁵ Komission tiedonannossa neuvostolle ja Euroopan parlamentille "Kohti päätösten saamisen ja täytäntöönpanon tehostumista Euroopan unionissa" (EYVL C 33, 31.1.1998, s. 3, kohta 38) viitataan Intrum Justitiam laatimaan selvitykseen *European Payment Habits Survey* (ks. edellä alaviite 3), jonka mukaan tahallisia maksuviivästyksiä on selvästi unionin keskiarvoa (35 %) vähemmän niissä jäsenvaltioissa, joissa tuomiot voidaan saada ja panna täytäntöön nopeammin, edullisemmin ja tehokkaammin.

olevaa säädöskehystä ei ole mahdollista tehdä oikeita johtopäätöksiä siitä, missä määrin jokin menettely vastaa käytännön vaatimuksia. Mitä enemmän vaihtelua esiintyy siinä, miten eri jäsenvaltioissa hyväksytään ja sovelletaan menetelmiä, joiden tarkoituksena on yksinkertaistaa ja nopeuttaa täytäntöönpanokelpoisen päätöksen saamista tapauksissa, joissa vaade osoittautuu riidattomaksi, sitä vakavampi on edellä kuvattu epäoikeudenmukainen tilanne eri jäsenvaltioiden toimijoiden välillä ja sitä kipeämmin tarvitaan sääntöjen lähentämistä koko yhteisön laajuisesti.

3. kysymys:

Millaisia ongelmia jäsenvaltiossanne on esiintynyt maksusuoritusmääräyksiin sovellettavan menettelyn tai muun riidattomien vaateiden perintää koskevan menettelyn soveltamisessa? Ilmoittakaa, missä määrin nämä menettelyt hyväksytään ja miten laajalti niitä sovelletaan käytännössä. Voidaanko näitä menettelyjä soveltaa myös rajatylittävässä tapauksissa, joissa joko kantajan tai vastaajan kotipaikka on toisessa jäsenvaltiossa? Jos voidaan, onko niiden soveltamisessa ilmennyt ongelmia? Millaisia ongelmia? Jos ongelmia ei ole ollut, miten riidattomia vaateita koskevat asiat olisi mielestänne ratkaistava rajatylittävässä tilanteissa?

2.4 TAUSTAA

2.4.1. Aloitteet eurooppalaisen maksusuoritusmääräysmenettelyn laatimiseksi ennen Amsterdamin sopimuksen voimaantuloa

2.4.1.1. Stormen ehdotus

Professori Marcel Stormen johtama prosessioikeuden asiantuntijoiden työryhmä esitti komissiolle vuonna 1993 luonnoksen direktiiviehdotukseksi yksityisoikeudellisissa riita-asioissa sovellettavien menettelyjen eräitä näkökohtia koskevien jäsenvaltioiden lakien ja sääntöjen lähentämisestä (nk. Stormen ehdotus)¹⁶. Tämä ensimmäinen kattava yritys käsitellä siviiliprosessioikeuden keskeisiä piirteitä¹⁷ perustui selkeästi sisämarkkinoiden toimintaperiaatteisiin¹⁸, ja sen yhdessä jaksossa esitetään yksityiskohtaiset säännöt maksusuoritusmääräyksiin sovellettavalle menettelylle eli tunnustetaan lainsäädäntöjen lähentämisen tarve tällä alalla¹⁹. Komissio ei ole laatinut tämän ehdotuksen perusteella säädösaloitetta, mutta se on silti arvokas tietojen ja ideoiden lähde.

2.4.1.2. Direktiivi maksuviivästysten torjumisesta

Vuonna 1998 komissio esitti ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi kaupallisten toimien maksuviivästysten torjumisesta²⁰. Ehdotus perustuu ajatukseen, että maksuviivästysten seuraukset, kuten velkojan oikeus periä viivästyneestä maksusta viivästyskorkoa, voivat ehkäistä maksuviivästyksiä vain jos niihin liittyy oikaisumenettelyjä, jotka ovat nopeita, tehokkaita ja edullisia.²¹ Ehdotuksen 5 artiklassa jäsenvaltiot veloitettiin varmistamaan, että riidattomien saatavien perintää varten on olemassa nopeutettu menettely, ja hahmoteltiin tällaisen menettelyn keskeisiä vähimmäispiirteitä. Vaikka ehdotuksessa ei mainittukaan termiä 'maksusuoritusmääräys', voidaan melko varmasti olettaa, että ehdotuksen laatijat tarkoittivat alun perin juuri tämäntyyppistä menettelyä²². Kun direktiivi lopulta annettiin 29. kesäkuuta 2000²³ EY:n perustamissopimuksen 95 artiklan nojalla, siinä noudatettiin varovaisempaa lähestymistapaa. Sen sijaan että otettaisiin käyttöön (mahdollisesti uusi) erityismenettely, direktiivin 5 artiklassa veloitetaan jäsenvaltiot varmistamaan, että täytäntöönpanoasiakirja on mahdollista saada 90 kalenteripäivän kuluessa

¹⁶ Julkaistu vuonna 1995, Storme (toim.), *Rapprochement du droit judiciaire de l'Union Européenne – Approximation of judiciary law in the European Union*, Dordrecht/Boston/London.

¹⁷ Mainittakoon, että jo ennen tätä ehdotusta Euroopan neuvosto oli esittänyt oikeussuojan saatavuuden helpottamisesta 14.5.1981 antamassaan suosituksessa N:o R (81) 7, että olisi annettava säännöksiä riidattomista tai selvistä ja rahassa määritellyistä vaateista, jotta voitaisiin varmistaa, että niiden osalta voidaan saada lainvoimainen päätös nopeasti, ilman tarpeettomia muodollisuuksia, oikeudenkäyntejä tai kustannuksia.

¹⁸ Professori Stormen kirjoittamassa johdannossa käsitellään laajasti sisämarkkinoiden luomaa tarvetta yhdenmukaistaa siviiliprosessioikeutta sekä taloudelliset näkökohdat että alaa koskeva yhteisön lainsäädännön oikeusperusta huomioon ottaen.

¹⁹ Työryhmän alkuperäisenä tehtävänä oli laatia luonnos koko yhteisön siviiliprosessioikeuden kattavasta mallikoodeksista. Lopullisessa ehdotuksessa eri alojen välillä on kuitenkin selviä eroja: toisia (esim. maksusuoritusmääräystä) on käsitelty yksityiskohtaisesti ja niistä esitetään yhdenmukainen yhteinen menettely, kun taas toisilla aloilla esitetään vain yleisten periaatteiden tai vähimmäissääntöjen laatimista.

²⁰ KOM(98) 126 lopullinen, 3.6.1998, s. 13.

²¹ Ehdotuksen johdanto-osan 14 kappale, josta tuli direktiivin johdanto-osan 20 kappale.

²² Ehdotuksen perusteluosassa mainitaan nimenomaisesti Ranskan *injonction de payer* ja Saksan *Mahnverfahren*.

²³ Direktiivi 2000/35/EY, EYVL L 200, 8.8.2000, s. 35. Määräaika direktiivin saattamiseksi osaksi jäsenvaltioiden kansallista lainsäädäntöä päättyi 8.8.2002.

kansallisen lainsäädännön mukaisesti.²⁴ Nähtäväksi jää, aiheuttaako 5 artiklan saattaminen osaksi kansallisia lainsäädäntöjä huomattavia muutoksia jäsenvaltioiden prosessioikeuden järjestelmiin.²⁵ Joka tapauksessa tätä säännöstä on pidettävä vasta varovaisena ensiaskeleena eikä lopullisena vaiheena kohti riidattomien vaateiden perintää koskevan tehokkaan eurooppalaisen menettelyn luomista.

2.5. Amsterdamin sopimus ja sen seuraukset

Amsterdamin sopimuksen voimaantulon yhteydessä oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa siirtyi kolmannelta pilarista (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.1 artiklan 6 kohta) ensimmäiseen pilariin. Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 61 artiklan ensimmäisen kohdan c alakohdan ja 65 artiklan mukaisesti Euroopan yhteisö toteuttaa toimenpiteitä oikeudellisen yhteistyön alalla sellaisissa yksityisoikeudellisissa asioissa, joilla on valtioiden rajat ylittäviä vaikutuksia ja jotka ovat välttämättömiä sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kannalta. Saman sopimuksen 65 artiklan c alakohdassa määrätään, että tällaisia toimenpiteitä ovat riita-asia- oikeudenkäyntien moitteettoman sujumisen esteiden poistaminen edistämällä tarvittaessa riita-asian oikeudenkäyntiä koskevien jäsenvaltioissa sovellettavien säännösten yhteensopivuutta.

Tämä yhteisön uusi toimivalta antoi uutta puhtia keskustelulle prosessioikeuden lähentämisestä laajemminkin, mm. riidattomien vaateiden alalla.²⁶

2.6. Tampereella kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmät

Tampereella 15. ja 16. päivänä lokakuuta 1999 kokoontunut Eurooppa-neuvosto vahvisti, että tuomioiden ja oikeusviranomaisten muiden päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaate on oikeudellisen yhteistyön peruskivi unionissa. Kohdassa "Lähentämisen lisääminen yksityisoikeuden alalla" Eurooppa-neuvosto kehotti neuvostoa ja komissiota valmistelemaan uutta prosessioikeudellista lainsäädäntöä rajat ylittäviä tapauksia varten erityisesti asioista, jotka ovat välttämättömiä sujuvan oikeudellisen yhteistyön ja paremman oikeussuojan kannalta. Yhtenä keskeisistä toimista mainittiin erikseen maksusuoritusmääräykset.²⁷

²⁴ Direktiivin 5 artikla: Riidattomien saatavien perintämenettelyt:

"1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että velkoja voi velan määrästä riippumatta saada täytäntöönpanoasiakirjan tavallisesti 90 kalenteripäivän kuluessa velkojan kanteen tai hakemuksen jättämisestä tuomioistuimelle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle, jos velkaa tai menettelyä ei ole mitään osin riitautettu. Jäsenvaltioiden on täytettävä tämä velvoite kansallisen lainsäädäntönsä, asetustensa ja hallinnollisten määräystensä mukaisesti.

2. Kansallisessa lainsäädännössä, asetuksissa ja hallinnollisissa määräyksissä on sovellettava samoja ehtoja kaikkiin Euroopan yhteisöön sijoittautuneisiin velkoihin.

3. Edellä 1 kohdassa tarkoitettuun 90 kalenteripäivän määräaikaan ei lasketa mukaan:

a) asiakirjojen tiedoksiantoon tarvittavaa aikaa;

b) velkojan aiheuttamia viiveitä, kuten puutteellisten hakemusten oikaisemiseen käytettyä aikaa.

4. Tämä artikla ei vaikuta tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan Brysselin yleissopimuksen määräyksiin."

Johdanto-osan 23 kappaleessa mainitaan erikseen, että jäsenvaltioita ei vaadita ottamaan käyttöön erityistä menettelyä tai muuttamaan nykyisiä oikeudellisia menettelyjään tietyllä tavalla.

²⁵ Todennäköisesti kuitenkin useimmat tai peräti kaikki jäsenvaltiot katsovat, että niiden siviiliprosessioikeus täyttää jo nämä vaatimukset. Paljon riippuu siitä, miten 5 artiklan ilmaisua 'tavallisesti' tulkitaan. Otetaanko huomioon vain oikeudellinen kehys vai myös se, miten tehokkaasti tuomioistuimet käytännössä pystyvät tätä määräystä noudattamaan?

²⁶ Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että perustamissopimuksen 61 artiklan c alakohta ja 65 artikla olisivat eurooppalaisen maksusuoritusmääräysmenettelyn ainoat mahdolliset oikeusperustat.

²⁷ Puheenjohtajan päätelmät, 38 kohta.

Eurooppa-neuvosto kehotti neuvostoa ja komissiota hyväksymään joulukuuhun 2000 mennessä toimenpideohjelman vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen toteuttamiseksi ja aloittamaan eurooppalaisen täytäntöönpanomääräyksen ja niiden prosessioikeudellisten seikkojen käsittelyn, joiden osalta yhteiset vähimmäisvaatimukset katsotaan tarpeellisiksi, jotta helpotettaisiin vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamista.

2.7. Vastavuoroista tunnustamista koskeva ohjelma

Neuvoston 30. marraskuuta 2000 hyväksymässä komission ja neuvoston yhteisessä toimenpideohjelmassa tuomioiden vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen toteuttamisesta siviili- ja kauppaoikeuden alalla mainittiin yhtenä yhteisön ensisijaisimmista toimista eksekvatuurimenettelyn poistaminen riidattomilta vaateilta. Ohjelmassa todettiin, että on jo sinänsä ristiriitaista, että eksekvatuurimenettely voi viivästyttää riidattomia vaateita koskevien päätösten täytäntöönpanoa, ja että eksekvatuurimenettely olisi poistettava ensimmäiseksi tältä osin, koska maksamatta olevat saatavat on liike-elämässä voitava periä nopeasti ja kysymys on jatkuvasti esillä talouspiireissä, joille sisämarkkinoiden moitteeton toiminta on tärkeää.²⁸

Kuten edellä jo todettiin, toimenpideohjelma keskittyy selkeästi lähinnä toisessa jäsenvaltiossa annettujen tuomioiden tunnustamisen ja täytäntöönpanon helpottamiseen. Ohjelman tavoitteena ei siis ole jäsenvaltioiden kansallisen prosessioikeuden yhdenmukaistaminen. Prosessioikeuden lähentäminen laatimalla vähimmäissäännöt tai yhdenmukaistamalla sitä ei ole itsessään tavoite, vaan liitännäistoimenpide, joka joillakin aloilla voi olla edellytys sille, että eksekvatuurimenettelyistä vähitellen voitaisiin luopua.²⁹ Toimenpideohjelmassa todetaan myös, että poistettavan eksekvatuurimenettelyn tilalle voitaisiin tietyillä aloilla ottaa käyttöön yhteisössä vahvistetun yhtenäisen tai yhdenmukaistetun erityismenettelyn tuloksena saatu eurooppalainen täytäntöönpanoperuste.³⁰ On syytä korostaa, että eksekvatuurimenettelystä luopuminen ja prosessioikeuden yhdenmukaistaminen ovat kaksi eri asiaa. Eksekvatuurimenettely koskee asiassa jo tehdyn päätöksen täytäntöönpanoa toisessa valtiossa, kun taas prosessioikeuden yhdenmukaistaminen liittyy tehokkaan oikeussuojan saatavuuteen sen varmistamiseksi, että asiassa voidaan saada päätös, ottamatta kantaa siihen, onko se pantava täytäntöön toisessa valtiossa vai ei. Vaikka nämä asiat liittyvät toisiinsa edellä esitetyllä tavalla, on tärkeää pitää mielessä, että ne ovat luonteeltaan erilaiset ja että niitä voidaan käsitellä erikseen niiden omista lähtökohdista. Huomautettakoon tässä vain, että eksekvatuurimenettelyn poistamisella ei ole mitään merkitystä siinä tapauksessa, että velkojan on rajatylittävässä tilanteessa haastettava vastaaja oikeuteen jäsenvaltiossa, jossa ei ole käytössä tehokasta menettelyä riidattomien velkojen perimiseksi. Ja päinvastoin, jos tällainen menettely on käytössä ja asiassa voidaan sen avulla saada päätös siinä valtiossa, jossa vastaajan kotipaikka on, ei useimmissa tapauksissa ole enää tarvetta panna päätöstä täytäntöön kolmannessa jäsenvaltiossa. Toisaalta aina tulee olemaan sellaisia riidattomia saatavia koskevia tuomioita tai muita täytäntöönpanoasiakirjoja (tuomioistuimen päätöksiä, alkuperäisiä asiakirjoja), myös sellaisia jotka on saatu muiden kuin yhdenmukaistettujen menettelyjen tuloksena, jotka on pantava täytäntöön muussa jäsenvaltiossa kuin siinä, jossa ne on annettu.

²⁸ EYVL C 12, 15.1.2001, s. 1, kohta I B 3.

²⁹ Aiheita, joihin yhdenmukaistaminen tai vähimmäissäntöjen laatiminen soveltuu, käsitelläänkin toimenpideohjelmassa otsikolla *Vastavuoroisen tunnustamisen liitännäistoimenpiteet*.

³⁰ Ohjelman II jakson A 2 b kohta. Vaikka ohjelman tässä jaksossa ei mainita maksusuoritusmääräysmenettelyä (eikä mitään muutakaan erityismenettelyä), ohjelman III jakson A kohdassa mainitaan ehdotus eurooppalaisen täytäntöönpanoperusteen laatimisesta riidattomille saataville ohjelman täytäntöönpanon ensimmäisessä vaiheessa. Tämä osoittaa, että tällä alalla on suunniteltu lainsäädäntöjen yhdenmukaistamista erityisesti riidattomien saatavien perimistä varten.

2.8. Riidattomia vaateita koskeva eurooppalainen maksusuoritusmääräys: kaksivaiheisen lähestymistavan ensimmäinen vaihe

Edellä esitetyn perusteella komissio on päättänyt noudattaa kaksivaiheista lähestymistapaa, jonka tarkoituksena on

- poistaa eksekvatuurimenettely, edellyttäen että noudatetaan tiettyjä vähimmäissääntöjä, joita sovelletaan kaikkiin riidattomia vaateita koskeviin täytäntöönpanoasiakirjoihin riippumatta siitä, minkälaisen menettelyn tuloksena päätös tai täytäntöönpanoasiakirja on saatu,

ja

- ottaa käyttöön erityinen yhdenmukainen menettely todennäköisesti riidattomiksi jäävien velkojen perimiseksi, eli eurooppalainen maksusuoritusmääräys.

Näitä tavoitteita ei kuitenkaan ole tarkoitus toteuttaa samassa säädöksessä. Tämän lähestymistavan ansiosta eksekvatuurimenettelyn poistamisessa voidaan edetä nopeasti kaikissa niissä tilanteissa, joissa ei ole todellista riitaa velan luonteesta ja määrästä (ei siis pelkästään maksusuoritusmääräysten osalta), ja valmistella samalla huolellisesti yhdenmukaisen maksusuoritusmääräysmenettelyn käyttöönottoa.

Komissio hyväksyi huhtikuussa 2002 ehdotuksen neuvoston asetukseksi riitauttamattomia vaateita koskevan eurooppalaisen täytäntöönpanomääräyksen käyttöönotosta.³¹ Tämä säädösaloite on edellä mainitun kaksivaiheisen strategian ensimmäinen vaihe, ja sen myötä on tarkoitus poistaa eksekvatuurimenettely kaikilta riidattomia vaateita koskevilta täytäntöönpanoasiakirjoilta, sillä ehdotuksen soveltamisalaa ei ole rajattu pelkästään jonkin tietyn menettelyn tuloksena saatuihin päätöksiin. Välitoimenpiteiden poistamisen edellytyksenä on, että noudatetaan eräitä menettelyn vähimmäisvaatimuksia, jotka koskevat asiakirjojen tiedoksiantamista ja siinä noudatettavia menettelyjä, tiedoksiantamisen ja tuomion antamisen välistä määräaikaa, jonka tarkoituksena on antaa puolustukselle tilaisuus valmistautumiseen ja varmistaa, että vastaaja saa asiasta riittävät tiedot. Ainoastaan silloin kun näitä vähimmäisvaatimuksia noudatetaan, on oikeutettua poistaa vastaajan oikeuksien toteutumisen valvonta siinä jäsenvaltiossa, jossa täytäntöönpano on määrä toteuttaa. Vähimmäisvaatimusten noudattamista valvoo tuomion antanut tuomioistuim. Tämän lähestymistavan mukaan vahvistaminen tapahtuu täyttämällä monikielinen vakiolomake. Tarkoituksena on tuottaa konkreettista etua velkojille, jotka pääsevät hyödyntämään nopeaa ja tehokasta täytäntöönpanoa ulkomailla ilman sen jäsenvaltion oikeuslaitoksen osallistumista, jossa täytäntöönpanoa haetaan, ja tästä johtuvia viivytyksiä ja kuluja.

2.9. Vihreä kirja: lähestymistavan toinen vaihe

Tämä vihreä kirja edustaa kaksivaiheisen strategian toista vaihetta. Se liittyy komission politiikkaan, jonka mukaan vastavuoroista tunnustamista koskevan puiteohjelman yhteydessä esiin nousseita kysymyksiä riidattomista vaateista käsitellään yhtenä kokonaisuutena.

Vastavuoroista tunnustamista koskevan ohjelman täytäntöönpanoa koskevien huomautusten ja eurooppalaista maksusuoritusmääräystä³² koskevien yleisten huomioiden perusteella lienee selvää, että tämän vihreän kirjan tavoitteena oleva menettelyjen yhdenmukaistaminen ja

³¹ KOM(2002) 159 lopullinen.

³² Ks. edellä 2.3.

tuomioiden tunnustamisen ja täytäntöönpanon helpottaminen eivät ole toisiaan pois sulkevia tai ristiriitaisia eivätkä edes päällekkäisiä toimenpiteitä. Pikemminkin nämä kaksi komission aloitetta täydentävät toinen toistaan. Sen lisäksi, että eurooppalainen maksusuoritusmääräysmenettely loisi jäsenvaltioiden velkojille ja velallisille tasavertaiset toimintamahdollisuudet tarjoamalla heille tasavertaiset mahdollisuudet oikeussuojan saamiseen, se voisi myös edistää tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa, kun eurooppalaista täytäntöönpanomääräystä koskevassa ehdotuksessa edellytetystä vahvistamisvaatimuksestakin voitaisiin luopua.

3. EUROOPPALAINEN MAKSUSUORITUSMÄÄRÄYS

3.1. Yleistä

Tämän vihreän kirjan tarkoituksena on käynnistää laaja-alainen kuuleminen siitä, millä tavoin voitaisiin ottaa käyttöön erityinen yhtenäinen tai yhdenmukaistettu eurooppalainen maksusuoritusmääräysmenettely. Tätä varten käsitellään yksitellen sääntöjä, joilla tällaista menettelyä säädeltäisiin, mahdollisuuksien mukaan siinä kronologisessa järjestyksessä, jossa ne menettelyssä esiintyvät. Jokainen aihe esitellään luomalla lyhyt yleiskatsaus asiaa koskevaan jäsenvaltioiden lainsäädäntöön. Näin voidaan toivon mukaan pohjustaa keskustelua ja tunnistaa Euroopan unionissa sovellettavia parhaita käytäntöjä – ja miksei myös uusia innovatiivisia ratkaisuja – sekä kehittää analyysin tulosten perusteella uusi maksusuoritusmääräys, jota voitaisiin soveltaa koko unionissa ja joka toisi unionin kansalaisille lisäarvoa.

Maksusuoritusmääräystä koskevan menettelyn eri ominaisuuksien erillinen tarkastelu olisi kuitenkin epätäydellistä ja riittämätöntä, koska se ei antaisi kattavaa kokonaiskuvaa tavoitteesta luoda menettely, jonka eri osat täydentävät toisiaan harmonisesti ja muodostavat tasapainoisen kokonaisuuden. Siksi ennen yksityiskohtien käsittelyä esitetään lyhyt katsaus Euroopassa nykyään käytössä oleviin erilaisiin maksusuoritusmääräysten tyyppeihin, jotta saadaan tietoa eri kansallisille järjestelmille ominaisista menettelyjen piirteistä. Menettelyn yksittäisten ominaisuuksien käsittelyn yhteydessä on myös otettava huomioon niiden mahdolliset yhteisvaikutukset. Ratkaiseva valinta koskee sitä, päätetäänkö omaksua jokin parhaista nykyisistä malleista vai päätetäänkö luoda kokonaan uusi järjestelmä, jossa on ominaisuuksia eri järjestelmistä ja lisäksi ehkä joitakin innovatiivisia piirteitä.

3.1.1. Yhteenveto eri jäsenvaltioissa käytössä olevista menettelyistä

Euroopan unionin jäsenvaltioissa on käytössä karkeasti ottaen kaksi erityyppistä maksusuoritusmääräystä. Kaikki jäsenvaltiot, joissa on käytössä maksusuoritusmääräys, noudattavat jompaakumpaa mallia, vaikka menettelyjen yksityiskohdissa onkin eroja.

Ns. "todisteita edellyttävän" mallin (Belgia, Espanja, Italia, Kreikka, Luxemburg, Ranska) keskeisenä piirteenä on vaatimus, jonka mukaan kantajan on esitettävä kirjallinen todiste siitä, että vaade on oikeutettu. Ilman tällaista asiakirjatodistetta maksusuoritusmääräystä koskevaa hakemusta ei oteta käsiteltäväksi. Ehto on tarkoitettu suojaksi aiheettomasti tehtyjä hakemuksia vastaan. Se on nähtävä osana järjestelmää, jonka mukaan maksusuoritusmääräys voidaan antaa vasta sen jälkeen kun tuomioistuin on tutkinut tapauksen asiasisällön summaarisesti. Asiakirjatodisteen keskeinen asema tulee esiin juuri tässä vaiheessa. Onko tällainen kirjallinen todiste olemassa ja tukeeko se vaadetta riittävästi, niin että tuomioistuin voi antaa maksusuoritusmääräyksen sen perusteella? Tuomioistuimen tehtävänä on arvioida näitä kysymyksiä. Näin voidaan suojata vastaajaa jo menettelyn tässä vaiheessa, jossa hän ei

osallistu käsittelyyn eikä siten voi antaa itse lausuntoa vaatimuksen perusteista. Tuomioistuimen on pystyttävä poistamaan menettelystä jo hyvin varhaisessa vaiheessa aiheettomat vaateet, jotka perustuvat pelkästään kantajan esittämiin tietoihin tai joiden tueksi ei voida esittää kirjallisia todisteita. Jos maksusuoritusmääräys kuitenkin annetaan, se saa menettelyn läpäisemisen myötä jo jonkinlaisen uskottavuusleiman. Useimmissa "todisteita edellyttävän mallin" jäsenvaltioissa (Espanjassa, Italiassa, Kreikassa, Ranskassa) vastaajalla on vain yksi mahdollisuus kiistää vaade. Sen jälkeen kun tätä varten annettu määräaika on umpeutunut, maksusuoritusmääräys saa välittömästi lainvoiman eikä siihen voi enää hakea muutosta.

Itävallassa, Portugalissa, Ruotsissa, Saksassa ja Suomessa on sen sijaan käytössä toinen malli, jossa ei edellytetä todisteiden esittämistä. Tälle mallille on ominaista se, että tuomioistuin ei millään tavoin tutki vaateen sisältöä. Jos hakemus täyttää muodolliset perusvaatimukset, niin että se voidaan ottaa käsiteltäväksi, tuomioistuin antaa maksusuoritusta koskevan määräyksen tutkimatta vaateen oikeutusta sen enempää.³³ Siinä missä tuomioistuimen on "todisteita edellyttävän" mallin mukaan annettava vastaajalle edes jonkinlainen vähimmäissuoja, tämän toisen mallin mukaan päävastuu on vastaajalla itsellään. Tämä on tiettyssä mielessä *inversion du contentieux* -periaatteen puhdas toteutuma, sillä tapauksen eteneminen riippuu täysin vastaajan vastauksesta (tai vastaamatta jättämisestä), ilman että tuomioistuin enää puuttuu asian käsittelyyn. Kun vastaajalla on mahdollisuus estää täytäntöönpanokelpoisen päätöksen tekeminen pelkästään sanomalla "ei" eli kiistämällä vaade, muita suojatoimenpiteitä ei pidetä tarpeellisina. Tärkeimmät muut erot ovat loogista seurausta tästä erilaiseen ajatustapaan perustuvasta lähestymistavasta. Jos asiaa ei tutkita tuomioistuimessa, ei tietenkään ole myöskään tarvetta todistaa vaadetta oikeutetuksi todistusasiakirjojen avulla, koska ne olisivat vain tällaisen tutkimuksen välineitä. Sitä paitsi, jos tuomioistuin ei tutki vaadetta, vaan koko menettely on luonteeltaan lähinnä hallinnollinen³⁴, asian vieminen tuomioistuimen käsiteltäväksi tuntuisi tyystin tarpeettomalta. Kaikissa tätä mallia noudattavissa jäsenvaltioissa toimivalta antaa maksusuoritusmääräys onkin osoitettu joko tuomioistuimen kirjaajalle tai (Ruotsissa) täytäntöönpanoviranomaisille eli oikeuslaitoksen ulkopuoliselle hallintoelimelle. On kiinnostavaa todeta, että vaikka useimmista tähän ryhmään kuuluvista jäsenvaltioista puuttuu suoja, jonka vaateen sisällön tutkiminen tuomioistuimessa voi antaa, sitä on usein pyritty tavallaan tasapainottamaan antamalla vastaajalle kaksi tilaisuutta kiistää vaade yhden sijasta. Jos vaadetta ei kiistetä annetussa määräajassa, Ruotsissa, Suomessa ja Saksassa annetaan toinen (täytäntöönpanokelpoinen) päätös. Se ei kuitenkaan ole lainvoimainen, vaan vastaaja voi hakea siihen muutosta jälleen uuden määräajan kuluessa. Maksusuoritusta koskeva määräys saa lainvoiman vain jos vastaaja antaa tämänkin määräajan umpeutua ryhtymättä tarvittaviin toimenpiteisiin.

On syytä todeta, että kaksi jäsenvaltiota on poikennut tästä käytännöstä lainsäädännössään. Sekä Itävallassa että Portugalissa on omaksuttu malli, jossa todisteita ei vaadita, mutta ne ovat halunneet tehostaa sitä entisestään ottamalla käyttöön yksivaiheisen menettelyn. Jos vastaaja jättää käyttämättä ainoan mahdollisuutensa kiistää vaade, asiassa ei tarvitse enää tehdä päätöstä, jonka voisi taas kiistää tai johon voisi hakea muutosta, vaan maksusuoritusmääräys saa saman tien lainvoiman.

³³ Huomattakoon kuitenkin, että Itävallassa on äskettäin hyväksytty uutta lainsäädäntöä, jossa tuomioistuinta kielletään tutkimasta vaateen sisältöä pelkästään summaarisesti; lisätietoja jäljempänä kohdassa 3.3.5.

³⁴ Ilmaisua "hallinnollinen" tarkoittaa tässä sitä, että vaateen sisällön oikeutusta ei tutkita. Sitä ei pidä ymmärtää niin, että itse menettelyn oikeudellinen luonne asetettaisiin kyseenalaiseksi. Vain Ruotsissa on menty niin pitkälle, että maksusuoritusmääräyksiä koskeva menettely on uskottu hallintoelimen tehtäväksi.

Itävallan ja Portugalin esimerkki osoittaa, että on mahdollista poimia kummastakin olemassa olevasta mallista tehokkaimmat ominaisuudet. Itävallan *Mahnverfahrenissa* yhdistyvät "todisteettoman" mallin yksinkertaisuus (ei todisteasiakirjoja, ei vaateen sisällön tutkimusta, ei käsittelyä tuomioistuimessa) ja todisteita edellyttävän mallin muutoksenhakumahdollisuuksien tiukka rajoittaminen, niin että velkoja voi saada hieman yli kahdessa viikossa³⁵ päätöksen, joka on paitsi täytäntöönpanokelpoinen myös lainvoimainen. Voitaisiinko tällaista yhdistelmämallia soveltaa myös yhteisön tasolla?³⁶ Vai olisiko pitäydyttävä johonkin edellä kuvatuista vakiintuneista järjestelmistä? Voitaisiinko näiden todisteisiin eri tavoin suhtautuvien mallien välinen kulttuuriero ylittää, ja miten se tapahtuisi? Kuinka paljon vastuuta vastaajalle voidaan jättää? Onko olemassa vähimmäissääntö, jonka avulla tuomioistuin voi suojella vastaajaa maksusuoritusmääräyksen avulla vahvistetuilta aiheettomilta vaateilta?

Seuraavassa pohditaan eri strategioita, joiden mukaan maksusuoritusmääräystä koskevan menettelyn eri yksityiskohtia voidaan käsitellä; tämä on nähtävänä yrityksenä vastata näihin laaja-alaisiin kysymyksiin. Eri jäsenvaltioiden ratkaisuja ei voida eikä pidäkään analysoida irrallaan niiden yleisestä järjestelmästä. Jokaisen eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskevan ehdotuksen etuja ja haittoja on lisäksi tarkasteltava omana kokonaisuutenaan, sillä menettelyyn liittyvien eri näkökohtien vuorovaikutus muodostaa monimutkaisen verkoston. Jäljempänä mainitaan tarvittaessa erikseen, millaisia koko menettelyyn vaikuttavia edellytyksiä tiettyihin vaihtoehtoihin liittyy.

3.2. Säädöksen soveltamisala

3.2.1. Pitäisikö soveltamisala rajoittaa koskemaan vain rahallisia vaateita?

Sellaisen erityismenettelyn soveltamisala, jonka tarkoituksena on saada täytäntöönpanokelpoinen päätös, joka perustuu olettamukseen siitä, että vaade jää riittauttamattomaksi ja edellyttää ns. "vastuun kääntymistä" (*inversion du contentieux*), on useimmissa jäsenvaltioissa (Belgiassa, Espanjassa, Itävallassa, Kreikassa, Luxemburgissa ja Portugalissa) rajoitettu tietynsuuruisiin rahallisiin vaateisiin. Italiassa, Ranskassa, Ruotsissa ja Suomessa tällaista menettelyä voidaan sen sijaan soveltaa myös muihin velvoitteisiin. Näissä jäsenvaltioissa maksusuoritusmääräyksen (*injonction de payer*) soveltamisalaa on laajennettu siten, että on mahdollista saada teettomääräys (*injonction de faire*). Menettelyä voidaan soveltaa eri maissa erityyppisiin hakemuksiin, mutta tyypillisiä tapauksia ovat irtaimen omaisuuden luovuttaminen ja palauttaminen sekä hallintaoikeuden menettäminen.³⁷

Kun pohditaan sitä, pitäisikö yhdenmukaistetun eurooppalaisen menettelyn kattaa myös muut kuin rahalliset vaatteet, olisi pidettävä mielessä, että valtaosa yksityisoikeudellisissa riita-

³⁵ Tosin vaateen kiistämiselle annettu määräaika, joka on nyt 14 päivää, pitenee kaksinkertaiseksi eli neljään viikkoon 1.1.2003 alkaen; ks. jäljempänä kohta 3.3.9.1.

³⁶ Sekä Itävallassa että Portugalissa on rajoitettu maksusuoritusmääräyksen soveltamisalaa asettamalla saatavan suuruudelle enimmäismäärä. Tätä voidaan pitää varotoimenpiteenä, jonka tarkoituksena on välttää uuden supertehokkaan menettelyn mahdolliset haittavaikutukset.

³⁷ Italiassa siviililain 639 §:n mukaan käsiteltäväksi voidaan ottaa vaatimukset, jotka koskevat tiettyä määrää paljoustavaraa tai tietyn irtaimen esineen palauttamista. Ruotsissa ns. virka-apumenettely (*handräckning*) voi koskea hallintaoikeuden menettämistä, irtaimen omaisuuden luovutusta, toimitusvelvollisuuden toteuttamista, omaisuuden siirtoa, työsopimuksen täytäntöönpanoa ja maa-alueen tai tontin kauttakulkuoikeuden epäämisen tai myöntämisen täytäntöönpanoa. Ranskassa uuden siviiliprosessikoodeksin (NCPC) 1425 §:n 1 momentin mukaan teettomääräystä (*injonction de faire*) voidaan soveltaa kaikkiin sopimusperusteisiin ei-rahallisiin velvoitteisiin, jos kaikki sopimuspuolet eivät ole kauppiaita.

asioissa esitettävistä vaateista koskee nimenomaan maksumääräystä, minkä vuoksi täytäntöönpanomääräyksellä olisi käytännössä suhteellisen vähän merkitystä.³⁸ Sitä paitsi täytäntöönpanoon liittyvät velvollisuudet soveltuvat jo luonteeltaan paljon huonommin yhdenmukaistamiseen, kuten vakiolomakkeiden ja atk:n käyttöön, koska itse vaade (päätos, jonka täytäntöönpanoa vaaditaan) on aina kuvailtava täsmällisesti. Tämä on paljon vaikeampi tehtävä kuin pelkän rahamääräisen vaateen esittäminen, joka voidaan ilmaista helposti (joko euroina tai jonakin muuna rahayksikkönä).

4. kysymys:

Pitäisikö eurooppalaista maksusuoritusmääräysmenettelyä soveltaa ainoastaan rahallisiin vaateisiin? Jos vastaus on kielteinen, minkä muun tyyppisiin vaateisiin sitä pitäisi soveltaa?

3.2.2. *Pitäisikö menettelyä soveltaa ainoastaan tiettyntyyppisiin vaateisiin tai pitäisikö tiettyntyyppiset vaatteet sulkea sen soveltamisalan ulkopuolelle?*

Monissa jäsenvaltioissa (Belgiassa, Espanjassa, Italiassa, Itävallassa, Kreikassa ja Ruotsissa³⁹) ei rahallisten vaateiden osalta rajoiteta maksusuoritusmääräyksen soveltamista vaateen luonteen ja oikeusperustan mukaan. Muiden jäsenvaltioiden joukossa on kaksi eri tapaa rajoittaa menettelyn soveltamisalaa. Ranskassa ja Portugalissa maksusuoritusmääräystä voidaan soveltaa ainoastaan sopimusvelvoitteisiin perustuviin vaateisiin, eli deliktivaatteet on suljettu sen soveltamisalan ulkopuolelle.⁴⁰ Luxemburgissa, Saksassa ja Suomessa ei määritellä, minkätyyppisiin vaateisiin maksusuoritusmääräystä voidaan soveltaa, vaan kielletään sen antaminen tietyissä erikseen määritellyissä tapauksissa.⁴¹

On kuitenkin korostettava, että edellä esitetyt erot eivät ole niin jyrkkiä kuin ensi näkemällä saattaa vaikuttaa. Erityisesti on syytä muistaa, että monissa jäsenvaltioissa maksusuoritusmääräyksen soveltaminen edellyttää vaadetta koskevan todisteasiakirjan esittämistä. Tämä vaatimus ei täyty juuri koskaan sopimukseen perustumattomaan vahingonkorvausvastuuseen liittyvien vaateiden kohdalla. Näin ollen maksusuoritusmääräys, jota sovelletaan ainoastaan sopimusvelvoitteisiin perustuvaan vaateeseen, ei käytännössä juuri poikkea sellaisesta maksusuoritusmääräyksestä, jota voidaan soveltaa kaikentyyppisiin vaateisiin mutta ainoastaan kirjallisen todisteasiakirjan esittämisen jälkeen (Belgiassa, Espanjassa, Italiassa ja Kreikassa).

On pohdittava tarkkaan, pitäisikö eurooppalaisen maksusuoritusmääräyksen soveltamisala rajoittaa koskemaan vain tiettyntyyppisiä vaateita, ja jos niin päätetään tehdä, minkätyyppisistä vaateista olisi kysymys ja miten rajoitus määriteltäisiin. On selvää, että helpointa olisi sallia

³⁸ Mainittakoon, että Ranskassa *injonction de faire* -menettelyä ei ole käytetty kovinkaan paljon, ja Pariisin Tribunal de Grande Instancen presidentti on jopa esittänyt uudistusehdotuksen, jossa suositellaan siitä luopumista.

³⁹ Vaatimusta, jonka mukaan vaateen on oltava ehdoton ja eräntynyt, pidetään itsestäänselvänä edellytyksenä eikä vihreän kirjan tässä jaksossa tarkoitettuna muuna rajoituksena.

⁴⁰ Ranskassa maksusuoritusmääräystä (*injonction de payer*) voidaan uuden siviiliprosessikoodeksin 1405 §:n nojalla soveltaa sopimusvelvoitteiden lisäksi myös tiettyihin lakisääteisiin velvoitteisiin kuten eläkejärjestelmän hyväksi suoritettaviin maksuihin.

⁴¹ Luxemburgissa maksusuoritusmääräystä ei voida antaa kiinteistön vuokrasopimuksen eikä työ- tai työharjoittelusopimuksen täytäntöönpanoa varten. Saksassa rajoitus paljon suppeampi ja koskee ainoastaan kuluttajaluottoja, jos korko ylittää siviiliprosessilaissa määritellyn raja-arvon (ks. § 688 (II) (1) ZPO). Suomessa menettelyä ei voida soveltaa asioissa, joissa osapuolet eivät voi tehdä asiasta sovintoa.

maksusuoritusmääräyksen soveltaminen kaikkiin (rahallisiin) vaateisiin, koska mikä tahansa rajoitus aiheuttaisi tulkintaongelmia siitä, millainen vaade on hyväksyttävä ja millainen ei⁴², ja asian ratkaisemiseksi tarvittaisiin tuomioistuimen tai toimivaltaisen viranomaisen päätös. Tällainen rajoitus tuntuisikin oikeutetulta vain jos tietyt aiheet on välttämättä jätettävä menettelyn soveltamisalan ulkopuolelle. Esimerkiksi tietyille aloille tyypillisen vastaajien heikon aseman voidaan katsoa vaarantavan vastaajan oikeuksien suojan huolimatta siitä, että vaade on mahdollista riitauttaa ja estää siten täytäntöönpanokelpoisen päätöksen täytäntöönpano.

5. kysymys:

Olisiko eurooppalaista maksusuoritusmääräysmenettelyä sovellettava ainoastaan tietyillä siviili- ja kauppaoikeuden aloilla vai pitäisikö tietyntyyppiset vaateet sulkea sen soveltamisalan ulkopuolelle? Ilmoittakaa kummassakin tapauksessa, minkätyyppiset vaateet olisi sisällytettävä menettelyn soveltamisalaan tai jätettävä sen ulkopuolelle.

3.2.3. *Pitäisikö vaateelle asettaa yläraja (tai jos kyseessä on muu kuin rahallinen vaade, vaateen arvolle)?*

Maksusuoritusmääräysmenettelyn soveltamista voidaan rajoittaa paitsi käsiteltäväksi otettavan vaateen luonteen perusteella myös asettamalla vaateelle yläraja (tai jos kyseessä on muu kuin rahallinen vaade, vaateen arvolle). Joissakin jäsenvaltioissa (Belgiassa, Espanjassa, Itävallassa ja Portugalissa) maksusuoritusta koskeva määräys voidaan antaa vain tiettyyn enimmäismäärään asti⁴³, toisissa (Italiassa, Kreikassa, Luxemburgissa, Ranskassa, Ruotsissa, Saksassa ja Suomessa) taas tällaisia rajoituksia ei ole⁴⁴.

Koska maksusuoritusmääräykseen sovellettavan menettelyn tarkoituksena on mahdollistaa riidattomien (ei vähäisten) vaateiden ratkaiseminen tehokkaasti ja edullisesti ja koska vaateen riidattomuus ei ole millään tavoin sidoksissa sen arvoon, ainoa järkevä syy ottaa käyttöön tällainen soveltamisrajoitus olisi halu suojata vastaajaa sellaiselta peruuttamattomien vahinkojen riskiltä, jonka myöhemmin peruutettavan päätöksen täytäntöönpano voisi aiheuttaa.⁴⁵ Tämä perustelu näyttäisi kuitenkin pitävältä vain siinä tapauksessa, että kantajan käytettävissä oleva tavanomainen menettely tarjoaa passiiviselle vastaajalle paremman suojan kuin maksusuoritusmääräysmenettely. Tämä on kyseenalaista, koska kaikissa jäsenvaltioissa on mahdollista antaa yksipuolinen tuomio siinä tapauksessa että vastaaja jää saapumatta

⁴² Esimerkiksi vaateita, jotka koskevat sopimusta edeltävässä suhteessa (*culpa in contrahendo*) syntynyttä vahingonkorvausta, pidetään joissakin jäsenvaltioissa (mm. Saksassa) sopimukseen perustuvina vaateina, toisissa jäsenvaltioissa (mm. Ranskassa) taas deliktivaateina.

⁴³ Enimmäismäärä vaihtelee huomattavasti jäsenvaltiosta toiseen. Belgiassa enimmäismäärä on noin 1 850 euroa, Portugalissa noin 3 750 euroa ja Espanjassa noin 30 000 euroa. Itävallassa on hiljattain hyväksytty uusi säädös, jonka mukaan enimmäismäärä nousee 1. tammikuuta 2003 alkaen 10 000 eurosta 30 000 euroon.

⁴⁴ Luxemburgissa on valittavana kaksi eri menettelyä (*ordonnance conditionnelle de paiement* ja *provision sur requête*) sen mukaan, miten suuresta vaateesta on kysymys. *Provision sur requête* koskee yli 10 000 euron suuruisia vaateita, ja se on otettu käyttöön vasta vuonna 1997. Se perustuu jokseenkin samoihin sääntöihin kuin *ordonnance conditionnelle de paiement*, mutta eroaa siitä siinä suhteessa, että se on lähinnä väliaikainen toimenpide eikä siitä voi tulla lainvoimaista.

⁴⁵ Itävallassa sovellettava enimmäismäärä perustuu pyrkimykseen ehkäistä vaara vastaajan toiminnan lakkaamisesta. Kun maassa hiljattain keskusteltiin enimmäismäärän korottamisesta, pohdittiin paljon myös vaateen arvon vaikutusta siihen, miten todennäköisesti se riitautetaan. Tätä kriteeriä on tarkasteltava ottaen huomioon, että maksusuoritusmääräyksen käyttö on Itävallassa pakollista (ks. jäljempänä 3.2.4.). Kaikissa muissa jäsenvaltioissa menettelyä sovelletaan, jos kantaja niin päättää, siksi että hän pitää riittävän todennäköisenä, vastaaja kiistä vaatetta.

oikeuteen, riippumatta vaateen arvosta ja ilman että vaateen perusteluja tutkitaan perusteellisesti, kuten maksusuoritusmääräysmenettelyssä.⁴⁶ On kiinnostavaa todeta, että kun vertaillaan jäsenvaltioiden maksusuoritusmääräystä koskevaa lainsäädäntöä, menettelyn rajoittamaton soveltaminen ja vastaajan oikeuksien parempi suoja eivät näyttäisi olevan sidoksissa toisiinsa. Itse asiassa useimmissa niissä jäsenvaltioissa, jotka eivät edellytä todisteasiakirjoja tai vaateen oikeutuksen tutkimista ja joissa maksusuoritusmääräystä koskevan päätöksen voi tehdä muu viranomainen kuin tuomari (Saksassa, Suomessa ja Ruotsissa), ei ole säädetty enimmäismäärää maksusuoritusmääräyksen antamiselle (Itävaltaa lukuun ottamatta). Portugalissa ja Espanjassa enimmäismäärän asettaminen vaateelle saattaa johtua ainakin osittain siitä, että menettely on näiden jäsenvaltioiden prosessioikeuden järjestelmissä uusi, minkä vuoksi siihen suhtaudutaan varovaisesti.⁴⁷

Edellä esitetyn perusteella on pohdittava, onko maksusuoritusmääräyksen kohteena olevan vaateen enimmäismäärää tarpeen rajoittaa, miksi näin olisi tehtävä ja mihin raja olisi asetettava, vai pitäisikö menettelyä voida soveltaa vaateen arvosta riippumatta.

6. kysymys:

Pitäisikö eurooppalaista maksusuoritusmääräysmenettelyä voida soveltaa vain tiettyyn enimmäismäärään asti? Jos vastaus on kyllä, mikä tämän enimmäismäärän pitäisi olla?

3.2.4. Pitäisikö välineen soveltamisen olla pakollista?

Itävaltaa lukuun ottamatta maksusuoritusmääräys on kaikissa niissä jäsenvaltioissa, joissa se on käytössä, valinnainen vaihtoehto, johon velkoja turvautuu vaateensa perimiseksi yleensä vain jos hänellä on syytä olettaa, että vaateen oikeutusta ei aseteta kyseenalaiseksi. Itävallassa *Mahnverfahren* on pakollinen eikä sen soveltamiseksi tarvita kantajan hakemusta. Se, että maksusuoritusmääräysmenettelystä on Itävallassa tehty ensimmäinen pakollinen vaihe lainsäädännössä määriteltyä enimmäismäärää pienempien rahallisten vaateiden perimiseksi, johtuu maan omista olosuhteista.⁴⁸ Aikanaan selviää, pidetäänkö tätä ratkaisua hyvänä myös koko yhteisön tasolla. Pakollinen maksusuoritusmääräysmenettely saattaa alkuperäisen tarkoituksensa vastaisesti aiheuttaa osapuolille ylimääräistä viivästystä, jos niiden on käytävä läpi menettelyn kaikki eri vaiheet myös silloin kun on alusta lähtien selvää, että vastaaja riitauttaa vaateen.⁴⁹

7. kysymys:

⁴⁶ On kuitenkin otettava huomioon, että yksipuoliseen tuomioon on yleensä mahdollista hakea muutosta, maksusuoritusmääräykseen taas monissa jäsenvaltioissa ei (ks. jäljempänä 3.3.11.2).

⁴⁷ Itävallassa ja Portugalissa enimmäismäärää on viime aikoina huomattavasti korotettu, ja uusi korotus on juuri hyväksytty (Itävallassa) tai siitä keskustellaan paraikaa.

⁴⁸ Ennen *Mahnverfahrenin* uudistamista vuonna 1983 maksusuoritusmääräys menetti lainvoimaisuutensa, jos vastaaja kiisti sen. Jatkaakseen saatavansa perintää velkojan oli nostettava uusi kanne tavallisen riita-asiain oikeudenkäynnin sääntöjen mukaisesti. Tätä pidettiin kohtuuttoman hankalana, eikä menettely tämän vuoksi ollut yleisesti hyväksytty. Kun käyttöön otettiin pakollinen maksusuoritusmääräysmenettely, joka jatkuu ilman eri toimenpiteitä tavanomaisena menettelynä, jos vaade riitautetaan, ongelma on ilmeisesti katsottu ratkaistun tyydyttävällä tavalla. Se, että menettely on aloitettava maksusuoritusmääräyksen hakemisella, ei kuitenkaan näytä olevan riittävä edellytys sujuvalle siirtymiselle tavanomaiseen menettelyyn siinä tapauksessa, että vastaaja riitauttaa vaateen.

⁴⁹ Itävallan viranomaiset kuitenkin väittävät, että maksusuoritusmääräysmenettelyn pakollisuus ei aiheuta ylimääräistä viivästystä, koska vaateen riitauttamiselle asetettu määräaika antaa samalla vastaajalle tilaisuuden valmistella puolustusta, mikä edistää asian käsittelyä tavanomaisessa menettelyssä.

Pitäisikö eurooppalaisen maksusuoritusmääräysmenettelyn soveltamisen olla pakollista vai valinnaista tapauksissa, joissa velkoja pitää todennäköisenä, että vaadetta ei riitauteta?

3.3. Menettelysäännöt

3.3.1. Pitäisikö kansainvälinen toimivalta rajatylittävissä tapauksissa antaa vastaajan kotipaikan tuomioistuimelle?

Jos kantajan ja vastaajan kotipaikat ovat eri jäsenvaltioissa, kansainvälinen toimivalta määräytyy neuvoston asetuksessa (EY) N:o 44/2001 annettujen sääntöjen mukaisesti. Kyseisten sääntöjen mukaan kanne vastaajaa vastaan nostetaan pääsääntöisesti sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jossa hänen kotipaikkansa on (2 artiklan 1 kohta). Asetuksessa säädetään kuitenkin myös useita poikkeuksia, joiden mukaan kantaja voi valita tuomioistuimen myös muun perusteen kuin vastaajan kotipaikan mukaan, ja jopa yksinomaisesta toimivallasta, joka ei ole sidoksissa vastaajan kotipaikkaan.

Näyttäisi tarpeelliselta pohtia, olisiko eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskevassa säädöksessä oltava erityisiä kansainvälistä toimivaltaa koskevia säännöksiä, jotka olisivat ensisijaisia neuvoston asetukseen (EY) N:o 44/2001 nähden. Voitaisiin keskustella siitä, voitaisiinko tämäntyyppisessä menettelyssä antaa yksinomainen toimivalta sen jäsenvaltion tuomioistuimille, jossa vastaajan kotipaikka on. Silloin kantajalla ei olisi mahdollisuutta nostaa kannetta vastaajaa vastaan omassa jäsenvaltiossaan tai siinä jäsenvaltiossa, jolla on (yksinomainen) toimivalta tavanomaisessa pääkäsitelyssä siinä tapauksessa, että vaade kiistetään jossakin oikeusasteessa. Jos vastaaja kiistää vaateen, oikeudenkäynti voidaan tämän vuoksi joutua siirtämään toiseen jäsenvaltioon riita-asian käsittelyä varten, koska maksusuoritusmääräykseen liittyvien erityissääntöjen ei pitäisi vaikuttaa tuomiovaltaa koskeviin sääntöihin tavanomaisessa oikeudenkäyntimenettelyssä. Tällaiseen siirtoon saattaa kuitenkin liittyä huomattavia menettelyllisiä vaikeuksia. Näiden joissakin harvoissa tapauksissa ilmenevien haittapuolien vastapainoksi saavutettaisiin kuitenkin oikeusvarmuus kansainvälisen tuomiovallan määräytymistä koskevien yksinkertaisten ja selkeiden sääntöjen ansiosta. Tällainen säännös voisi myös parantaa vastaajan oikeuksien suojaa. Jos maksusuoritusmääräysmenettely voitaisiin aloittaa vain siinä jäsenvaltiossa, jossa vastaajan kotipaikka on, voitaisiin samalla varmistaa, ettei maksusuoritusmääräystä tarvitse antaa vastaajalle tiedoksi toisessa jäsenvaltiossa. Kun otetaan huomioon maksusuoritusmääräyksen tiedoksiantamisen keskeinen merkitys vastaajan oikeuksien kannalta⁵⁰, näin voitaisiin välttää rajatylittävään tiedoksiantamiseen mahdollisesti liittyvät hankaluudet ja viivästykset ja lisätä siten menettelyn nopeutta ja tehokkuutta. On joka tapauksessa tutkittava huolellisesti, olisiko tuomioistuimen toimivaltaa koskevista säännöistä mahdollisesti saatava hyöty niin suuri, että sen vuoksi kannattaisi poiketa neuvoston asetukseen (EY) N:o 44/2001 perustuvasta tasapainoisesta järjestelmästä kansainvälisen toimivallan määrittämiseksi.

8. kysymys:

Olisiko eurooppalaista maksusuoritusmääräysmenettelyä koskeva yksinomainen toimivalta annettava rajatylittävissä tapauksissa sen jäsenvaltion tuomioistuimille, jossa vastaajan kotipaikka on?

⁵⁰ Lisää tästä aiheesta jäljempänä kohdassa 3.3.8.

3.3.2. Oikeuspaikan määräytyminen siinä jäsenvaltiossa, jonka tuomioistuimille toimivalta kuuluu

Maksusuoritusmääräysmenettelyssä toimivaltaisen tuomioistuimen määräytyminen jäsenvaltion sisällä vaihtelee huomattavasti niissä jäsenvaltioissa, joissa menettely on käytössä. Joissakin jäsenvaltioissa (Italiassa, Itävallassa ja Luxemburgissa) toimivalta määräytyy samojen sääntöjen mukaan kuin tavanomaisissa oikeudenkäyntimenettelyissä. Muissa jäsenvaltioissa sovelletaan erityissääntöjä. Miltei kaikissa jäsenvaltioissa maksusuoritusmääräysmenettelyä koskeva toimivalta kuuluu sen jäsenvaltion tuomioistuimille, jossa vastaajan kotipaikka on. Kantajalla on usein myös mahdollisuus viedä asia tuomioistuimen käsiteltäväksi siinä paikassa, jossa kyseinen velvoite (useimmiten maksu) on suoritettava ja/tai jossa määräyksen täytäntöönpanoa haetaan. Saksa muodostaa tässä suhteessa huomattavan poikkeuksen, koska siellä *Mahnverfahren*-asioihin liittyvä toimivalta on periaatteessa aina kantajan kotipaikan tuomioistuimilla.⁵¹

Kaikkialla EU:ssa voimassa olevat yhtenäiset säännöt helpottaisivat tietenkin toisesta jäsenvaltiosta olevan kantajan tilannetta, koska tämän ei tarvitsisi ottaa huomioon sen jäsenvaltion oikeusjärjestelmän erityispiirteitä, missä menettely milloinkin on käytävä. On kuitenkin jossain määrin kyseenalaista, voisiko yhteisön säädöksessä olla säännöksiä kansainvälisen toimivallan määräytymisestä jäsenvaltioiden kesken. Olisi neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 mukaista rajoittaa tuomiovallan määräytymistä koskevia sääntöjä vain siihen, että määritettäisiin rajatylittävissä tapauksissa toimivaltainen jäsenvaltio. Jos toimivallan määräytymistä säänneltäisiin eri säännöin, tästä olisi tiedotettava laajalti esimerkiksi Euroopan oikeudellisen verkoston kautta.

9. kysymys:

Olisiko eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskevassa säädöksessä oltava säännöt toimivaltaisen tuomioistuimen määrittämisestä jäsenvaltioiden kesken? Jos vastaus on kyllä, millaisten näiden sääntöjen tulisi olla?

⁵¹ ZPO, 689 § (2). Järjestelyn tarkoituksena on luultavasti tehdä menettelystä kätevämpi niiden velkojen kannalta, joilla on perittävänä useita velkoja (joukkoperintä): näin he voivat panna kaikki asiat vireille samassa tuomioistuimessa siitä riippumatta, missä kunkin vastaajan kotipaikka on. Asiaan vaikuttaa myös se, että maksusuoritusmääräysmenettely on pelkästään kirjallinen menettely, minkä vuoksi vastaajan kannalta ei ole suurta merkitystä sillä, missä tuomioistuimessa määräys on annettu tai mille tuomioistuimelle hänen on osoitettava vastauksensa. On kuitenkin huomattava, että tätä sääntöä on muutettu 703 d §:ssä sellaisten tapausten osalta, joissa vastaajan kotipaikka on muualla kuin Saksassa. Tässä tapauksessa tuomiovalta kuuluu sille tuomioistuimelle, joka olisi tuomiovallan määräytymistä koskevien tavanomaisten sääntöjen mukaan toimivaltainen käsittelemään pääasian (siinä tapauksessa että vastaaja kiistää vaateen). Samaa sääntöä sovelletaan työtuomioistuimissa noudatettavaan maksusuoritusmääräysmenettelyyn. Se, että tuomioistuimen toimivalta määräytyy *Mahnverfahrenin* yhteydessä eri sääntöjen mukaan kuin tavanomaisessa oikeudenkäyntimenettelyssä, johtaa yleensä siihen, että asia on siirrettävä toiseen tuomioistuimeen, jos vastaaja kiistää vaateen, minkä vuoksi joudutaan aloittamaan tavanomainen oikeudenkäyntimenettely.

Lisäksi ZPO:n 689 §:n (3) momentissa annetaan osavaltioille mahdollisuus keskittää maksusuoritusmääräysmenettelyjä koskeva toimivalta, jotta asiat voidaan käsitellä nopeammin ja tehokkaammin lähinnä hyödyntämällä automaattista tietojenkäsittelyä, niin että menettely voidaan käydä läpi ja saada lainvoimainen päätös ilman ihmistyövoimaa (tästä lähemmin jäljempänä kohdassa 3.3.4.4). Tätä mahdollisuutta on hyödynnetty useissa osavaltioissa perustamalla niihin keskitetyksi tuomioistuimia hoitamaan näitä asioita.

Mainittakoon myös, että Italiassa eräät vapaiden ammattien harjoittajat kuten lakimiehet, notaarit tai ulosottomiehet (*ufficiali giudiziari*) voivat hakea maksusuoritusmääräystä siltä tuomioistuimelta, johon se lakimiesyhdistys tai muu ammatillinen yhdistys, johon he kuuluvat, on rekisteröity (siviiliprosessilain 637 §).

3.3.3. Säännöt menettelystä vastaavan tahon määrittämiseksi

Yksi keskeisistä jakolinjoista edellä mainittujen, todisteisiin eri tavoin suhtautuvien mallien välillä on se, että todisteita edellyttävän mallin mukaan (Belgia, Espanja, Italia, Kreikka, Luxemburg, Ranska) maksusuoritusmääräyksen myöntää toimivaltainen tuomioistuin, kun taas toisen mallin mukaan (Itävalta, Portugali, Saksa, Suomi, Ruotsi⁵²) tämä toimivalta kuuluu tuomioistuimen kirjaajalle (*greffier*, *Rechtspfleger*) tai Ruotsissa täytäntöönpanoviranomaista edustaville virkamiehille.

Kuten edellä on todettu, tämä ero voi johtua ainakin osaksi siitä, että eri koulukuntien mukaan tehdyt päätökset ovat rakenteellisesti erilaisia: päätös voidaan tehdä joko kirjallisten todisteasiakirjojen asiasisällön summaarisen arvioinnin tuloksena tai pelkästään sen seikan perusteella, että vastaaja ei ole riitauttanut vaatimusta.

Kun on tehtävä päätös siitä, valitaanko jompikumpi näistä eri malleista vai yhdistelläkö piirteitä kummastakin vai päätetäänkö jättää tämä kysymys jäsenvaltioiden harkintavallan piiriin, on syytä muistaa, että antamalla maksusuoritusmääräykset tuomioistuimen kirjaajien käsiteltäviksi voidaan huomattavasti keventää tuomareiden työtaakkaa, niin että he voivat keskittyä hankalampiin tapauksiin. On kuitenkin otettava huomioon, että vaikka vastaaja ei itse riitauttaisikaan vaadetta, maksusuoritusmääräyksestä vastaava henkilö saattaa joutua kohtamaan monimutkaisia oikeudellisia ongelmia, esimerkiksi tällaisia: onko asiakirja, jonka perusteella menettely on aloitettu, annettu vastaajalle tiedoksi asianmukaisella tavalla? Onko kantaja perustellut vaateensa ristiriitaisella tai jopa vilpilliseen menettelyyn viittaavalla tavalla? Onko kantaja esittänyt riittävät perustelut sille, miksi hänellä on oikeus periä korkoa, joka on suurempi kuin lakisääteinen korko? Onko vastaaja, joka ei ole noudattanut vastustamiselle annettua määräaikaakaan vaan hakee vapauttamista määräajan umpeutumisen aiheuttamista seuraamuksista, laiminlyönyt määräajan noudattamisen itsestään riippumattomista syistä⁵³? On selvää, että tuomioistuinten kirjaajien kyky suoriutua näistä tehtävistä riippuu heidän lainopillisen koulutuksensa tasosta, joka näyttäisi vaihtelevan huomattavasti jäsenvaltiosta toiseen.⁵⁴

Jos vaihtoehtoksi siis valitaan toimivallan siirto, on tarkoin harkittava, miten kirjaajille myönnettävä toimivalta käsitellä eurooppalaisia maksusuoritusmääräyksiä olisi rajattava. Eräissä jäsenvaltiossa tämä ongelma on ilmeisesti yritetty ratkaista joko antamalla kirjaajille mahdollisuus siirtää hankalat tapaukset toimivaltaiselle tuomarille tai velvoittamalla heidät

⁵² Jos kyseessä on riidaton vaade, toimivalta voidaan siirtää tuomioistuimen kirjaajille myös niissä jäsenvaltioissa, joissa ei ole käytössä maksusuoritusmääräystä, esim. Yhdistyneessä kuningaskunnassa yksipuoliseen tuomioon johtavien oikeudenkäyntimenettelyjen yhteydessä.

Itävallassa tätä toimivallansiirtoa on käytännössä rajoitettu siten, että tuomarit käsittelevät yleensä itse maksusuoritusmääräysmenettelyt, jos kyseessä on suurempi käräjäoikeus tai sellainen tuomioistuin, jossa ei ole mahdollista käyttää kirjaajia tähän tarkoitukseen. Lisäksi toimivaltainen tuomari voi aina päättää ottaa asian käsiteltäväkseen ja ratkaista sen itse missä tahansa menettelyn vaiheessa.

⁵³ Ainakin Itävallassa vaateen riitauttamiselle asetetun määräajan palauttamista koskevat hakemukset (*Wiedereinsetzung in den vorigen Stand*) ja tarvittaessa riitauttamisen hylkääminen (esim. määräajan umpeutumisen vuoksi) kuuluvat *Rechtspflegerin* toimivallan piiriin (edellisessä alaviitteessä selitettyjen rajoitusten mukaisesti), kun taas Saksassa nämä asiat ratkaisee tuomioistuin.

⁵⁴ Itävallassa ja Saksassa tuomioistuinten kirjaajilla (*Rechtspfleger*) on useiden vuosien lainopillinen koulutus.

toimimaan näin.⁵⁵ Jälkimmäisessä tapauksessa saattaa olla tarpeen määritellä selkeästi kriteerit, joiden mukaan asia on annettava tuomarin ratkaistavaksi.

10. kysymys:

Olisiko eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskevassa säädöksessä säädettävä, kuka tuomioistuimessa on vastuussa menettelystä (tuomari, kirjaaja) ja kenellä on toimivalta antaa maksusuoritusmääräys? Jos vastaus on kyllä, millaisten näiden sääntöjen tulisi olla?

3.3.4. Maksusuoritusmääräystä koskeva hakemus

3.3.4.1. Hakemuksen sisältö, erityisesti vaateen ja sen oikeusperustan kuvaus

Perustiedot, jotka maksusuoritusmääräystä koskevassa hakemuksessa on ilmoitettava, näyttäisivät melko lailla selviltä eikä niihin pitäisi liittyä erityisiä ongelmia: tietojen tulisi käsittää osapuolten nimet ja yhteystiedot, vaateen määrä korkoineen ja tarvittaessa muut kustannukset sekä kuvaus vaateen perustana olevista olosuhteista. Jonkin verran keskustelua saattaa tulla syntyä siitä, mitä voidaan pitää riittävänä kuvauksena vaateen alkuperästä. Maksusuoritusmääräyksiä koskeva jäsenvaltioiden voimassa oleva lainsäädäntö vaihtelee siten, että vaatimukset voivat olla samat kuin tavanomaisessa vireillepanoasiakirjassa (Italia) tai vain sähkösanomatyyppinen lyhyt maininta vaateen perusteesta (Itävalta, Ruotsi, Saksa, Suomi)⁵⁶. Tämä kysymys liittyy erottamattomasti eräisiin muihin tässä vihreässä kirjassa esitettäviin keskeisiin kysymyksiin. Se, millä tavoin ja miten yksityiskohtaisesti vaateen perustelut on tarpeen esittää, riippuu tietysti paljon siitä, miten perusteellisesti tuomioistuimen on tarkoitus tutkia vaadetta. Jos maksusuoritusmääräys annetaan tuomioistuimen suorittaman (summaarisen) oikeudellisen arvioinnin perusteella, vaateen perusteena olevien tosiseikkojen kuvauksen on oltava riittävän kattava tällaisen arvioinnin suorittamiseen. Jos sen sijaan vaateen sisällön tutkinta käynnistyy vain jos vastaaja riitauttaa vaateen, ja maksusuoritusmääräys annetaan muussa tapauksessa automaattisesti, perusteluja tutkimatta, riittää kun vastaajalle annetaan sen verran tietoa, että hän voi yksilöidä vaateen ja sen perusteella päättää, haluaako hän riitauttaa sen.

11. kysymys:

Millaiset vaatimukset olisi asetettava eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskevan hakemuksen sisällölle? Millaisia ehtoja olisi asetettava erityisesti vaateen perusteena olevien olosuhteiden kuvaukselle?

3.3.4.2. Vaateeseen liittyviä asiakirjatodisteita koskevat vaatimukset

Edellä on jo todettu, että vaatimus toimittaa vaateeseen liittyviä asiakirjatodisteita on keskeinen toisessa maksusuoritusmääräysmenettelyä koskevassa lähestymistavassa. Vastaajaa voidaan suojata aiheettomilta vaateilta selvästi paremmin, jos tuomioistuin suorittaa vaateen

⁵⁵ Portugalissa tuomari ratkaisee ne kysymykset, joista kirjaaja on epävarma. Suomessa kirjaajilla ei ole välttämättä lainkaan lainopillista koulutusta, ja heidän on siirrettävä hankalat tapaukset lainopillisen koulutuksen saaneelle henkilöstölle, esim. notaareille tai tuomareille.

⁵⁶ Ruotsissa vakiolomakkeen liitteenä on tiedote, jossa annetaan esimerkki siitä, millainen on selkeä lausuma vaateen sisällöstä: "tunnuksella BMG 689 rekisteröidyn auton hankinta 19.1.1996". Itävallassa vuoden 2003 alussa voimaan tulevassa uudessa järjestelmässä edellytetään vaateen perustelujen summaarista tutkintaa. Kuvauksen yksityiskohtia koskevia vaatimuksia saattaa olla tarpeen täsmentää, jotta tuomioistuimet voivat hoitaa tämän tehtävän.

sisältöä koskevan oikeudellisen tutkimuksen kantajan esittämän kuvauksen ja kirjallisten todisteiden perusteella. Toisaalta on otettava huomioon tällaisen tutkinnan aiheuttama tehokkuuden väheneminen ja se, miten vaatimus kirjallisten todisteiden toimittamisesta voidaan yhdistää automaattisen tietojenkäsittelyn kanssa. Yksinkertaistaen voidaan todeta keskeisen kysymyksen olevan siinä, pidetäänkö vaateen oikeutuksen tutkimista tuomioistuimessa välttämättömänä vai voidaanko vaateen kiistäminen jättää kokonaan vastaajan vastuulle ja katsoa, että jos tämä ei kiistä vaadetta, se on riittävä peruste tehdä päätös kantajan hyväksi.

Jotta asiakirjatodisteita koskevan vaatimuksen merkitystä ja vaikutuksia voidaan arvioida perusteellisesti, on tiedettävä, miten laajasti tai suppeasti vaatimusta on määrä tulkita, eli minkätyyppiset asiakirjat katsotaan riittäväksi perusteluksi vaateelle. Jos vaatimusta tulkitaan kovin tiukasti, ja edellytyksenä on, että vastaaja nimenomaisesti tunnustaa vaateen, maksusuoritusmääräysmenettely menettäisi suurelta osin käytännön merkityksensä. Ja päinvastoin, liian löyhät säännöt vesittäisivät tuomioistuimen mahdollisuuden suorittaa valvontaa, niin että koko kysymys kirjallisten todisteiden vaatimisesta joutuisi kyseenalaiseksi. Todisteiden esittämistä edellyttävät jäsenvaltiot (Belgia, Espanja, Italia, Kreikka, Luxemburg, Ranska) eivät suinkaan kaikki noudata tässä suhteessa samoja kriteerejä. Tätä vaatimusta koskevien säännösten täsmällisyys ja yksityiskohdat vaihtelevat huomattavasti. Ranskassa uuden siviiliprosessikoodeksin 1407 §:ssä edellytetään vain, että hakemukseen on liitettävä todisteasiakirjat⁵⁷, täsmällisyyttä sen tarkemmin tämän vaatimuksen sisältöä, minkä vuoksi tuomioistuinten on annettava asiasta yksityiskohtaisemmat ohjeet oikeuskäytännössään. Belgian lainsäädännössä mennään askel pidemmälle ja vaaditaan vastaajaa esittämään asiakirja; samalla kuitenkin selvennetään, että asiakirjan ei välttämättä tarvitse merkitä vaateen tunnustamista.⁵⁸ Espanjan ja varsinkin Italian lainsäädännössä sen sijaan on pitkät ja yksityiskohtaiset luettelot ja määritelmät siitä, millaisia asiakirjatodisteita maksusuoritusmääräysmenettelyssä edellytetään.⁵⁹ Tässä vihreässä kirjassa ei ole tarkoitus käsitellä perusteellisesti kaikkia kyseisissä säädöksissä tarkoitettuja asiakirjoja. Todettakoon vain, että kummassakin jäsenvaltiossa vaateen perusteeksi voidaan esittää asiakirjoja, jotka eivät ole vastaajan allekirjoittamia vaan ainoastaan kantajan yksipuolisesti laatimia.⁶⁰

Nämä eroavuudet huomioon ottaen maksusuoritusmääräysmenettelyssä hyväksyttävien todisteasiakirjojen määritelmän laatiminen ei liene kovin helppoa. Tämä voi olla hyvä ottaa huomioon kun pohditaan, pitäisikö eurooppalaisen maksusuoritusmääräysmenettelyn edellytykseksi asettaa vaadetta koskevien kirjallisten todisteiden esittäminen.

⁵⁷ 1407 §:n 3 momentti: "Vaateen liitteenä on esitettävä perusteluasiakirjoja". Ns. Stormen ehdotuksen 11 artiklan 2 kohdan 4 alakohta "Hakemuksen liitteenä... on esitettävä kaikki vaateen perusteena olevat asiakirjat" on todisteiden laadun suhteen yhtä epätasällinen, mutta niiden määrän suhteen vaativampi.

⁵⁸ Belgian prosessilain (*code judiciaire*) 1338 §:n mukaan (ranskaksi "... un écrit émanant du débiteur"). Säännöstä koskevissa valmisteluasiakirjoissa mainitaan esimerkkeinä hyväksyttävistä asiakirjoista tilauslomake, vastaajan allekirjoittama vastaanottotodistus ja hyväksytty lasku.

⁵⁹ Espanjassa uuden siviiliprosessilain (NLEC) 812 §, Italiassa siviiliprosessikoodeksin (c.p.c.) 633–636 §. Kumpikaan luettelo ei ole tyhjentävä.

⁶⁰ Espanjan säännöksessä hyväksytään asiakirjat, jotka kantaja on yksipuolisesti laatinut ja joista käyvät ilmi joko asianomaisen vaateen syntymiseen liittyvät olosuhteet, minkä lisäksi vaateen määrän mainitsevan asiakirjan täydennyksenä voidaan hyväksyä myös asiakirja, josta käy ilmi osapuolten pitkäaikainen suhde.

Italian lainsäädännössä tiettyihin ryhmiin kuuluvat velkojat asetetaan suotuisaan asemaan antamalla näiden laatia itse asiakirjat, jotka voidaan hyväksyä todisteina maksusuoritusmääräysmenettelyissä. Näin ollen lakimiehet ja notaarit voivat tiettyin edellytyksin esittää omia laskujaan, pankit tiliotteen ja valtio tai valtion viranomaiset otteita omasta kirjanpidostaan ja rekistereistään.

12. kysymys:

Pitäisikö eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskevassa hakemuksessa edellyttää vaadetta koskevien kirjallisten todisteiden esittämistä? Jos vastaus on kyllä, minkätyyppisiä asiakirjoja voitaisiin pitää riittävinä vaateen perustelemiseksi?

3.3.4.3. Muotovaatimukset – vakiolomakkeiden käyttö

Monissa jäsenvaltioissa, joissa maksusuoritusmääräysmenettely on käytössä, on tarjolla virallisia vakiolomakkeita (Espanjassa, Itävallassa, Luxemburgissa, Portugalissa, Ruotsissa, Saksassa)⁶¹, mutta niiden käyttö on pakollista vain joissain jäsenvaltioissa⁶², toisissa se on valinnainen vaihtoehto vireillepanoasiakirjalle⁶³. Niissä jäsenvaltioissa, joissa vireillepanoasiakirjan toimittaminen on mahdollista tai pakollista, vaatimukset vaihtelevat: voidaan edellyttää samanlaista vireillepanoasiakirjaa kuin tavallisessa riita-asia- oikeudenkäynnissä⁶⁴ tai yksinkertaisempaa versiota, jossa yksilöidään ainoastaan osapuolet ja näiden kotipaikka sekä vaateen määrä ja peruste⁶⁵.

Vakiolomakkeen käyttö on tapa jäsenillä tiedot, jotka tarvitaan maksusuoritusmääräysmenettelyn vireillepanoon. Se palvelee monia eri tarkoituksia. Ensinnäkin vakiolomakkeesta on apua kantajalle (etenkin jos hänellä ei ole oikeudellista edustajaa), koska siinä esitetään tyhjentävä luettelo seikoista, jotka on otettava huomioon käsittelykelpoisen hakemuksen laatimista varten, ja ihannetapauksessa myös joitakin niihin liittyviä ohjeita. Toiseksi vakiolomake helpottaa automaattista tietojenkäsittelyä, etenkin jos se on mahdollista toimittaa tuomioistuimelle sähköisesti. Rajatylittävissä tapauksissa monikielinen vakiolomake voi huomattavasti yksinkertaistaa ja nopeuttaa menettelyä, koska se vähentää käännostarvetta ja siten kustannuksia ja menettelyyn tarvittavaa aikaa. Yhdenmukainen hakemus näyttäisi myös olevan edellytys yhdenmukaiselle päätökselle, jota olisi mahdollista käyttää täytäntöönpanoa varten kaikkialla yhteisössä.

Vaikka eurooppalainen vakiolomake näyttäisi tällä perusteella tarpeelliselta, sen laatimiseen liittyy kuitenkin eräitä teknisiä ongelmia. Kansalliset säännöt poikkeavat toisistaan huomattavasti monessa suhteessa, mm. siinä, minkätyyppisten kustannusten korvaamista voidaan vaatia. Tämä pitäisi todennäköisesti ottaa huomioon myös lomakkeessa sekä siihen liittyvissä ohjeissa. Nämä ongelmat voitaisiin kenties ratkaista ottamalla käyttöön lomake, jossa vain keskeiset seikat olisi yhdenmukaistettu, niin että jäsenvaltioille annettaisiin mahdollisuus laatia muita kysymyksiä tai sisällyttää lomakkeeseen muita seikkoja omien tarpeidensa mukaan.

13. kysymys:

Olisiko eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskeva hakemus tehtävä vakiolomaketta käyttäen? Jos vastaus on kyllä, millainen vakiolomakkeen pitäisi olla?

⁶¹ Myös Ranskassa on vakiolomakkeita. Ne eivät kuitenkaan ole virallisia, vaan niitä saa yksityisiltä kustantamoilta.

⁶² Itävallassa, Portugalissa (paitsi jos lomake ei sovellu käytettäväksi asianomaisessa tapauksessa) ja Saksassa (paitsi jos asiakirja on annettava tiedoksi ulkomailla).

⁶³ Luxemburgissa menettely voidaan aloittaa myös tekemällä asiasta suullinen tai kirjallinen ilmoitus tuomioistuimen kirjaamoon (*déclaration au greffe*).

⁶⁴ Italia.

⁶⁵ Espanja, NLEC 814 §.

3.3.4.4. Hakemuksen jättäminen tuomioistuimelle sähköisesti ja automaattisen tietojenkäsittelyn hyödyntäminen yleensä

Yhteydenpito tuomioistuimen ja osapuolten välillä

Jos tuomioistuin ja osapuolet voivat kommunikoida sähköisesti, erityisesti sähköpostin välityksellä, voidaan menettelyä nopeuttaa edelleen ja säästää huomattavasti sekä rahaa että aikaa. Tämä koskee erityisesti rajatylittäviä tapauksia, koska tavanomaisten postipalveluiden käyttö ja asiakirjojen tiedoksianto jäsenvaltiosta toiseen aiheuttaa usein varsin pitkiä viivästyksiä. Jäsenvaltioiden tuomioistuimissa sovelletaan jo maksusuoritusmääräysmenettelyissä enenevässä määrin automaattista tietojenkäsittelyä, ja tätä voitaisiin edelleen helpottaa ottamalla käyttöön (yhdenmukaiset) hakemuslomakkeet, jotka voitaisiin toimittaa tuomioistuimille sähköisesti. Näin tuomioistuinten ei tarvitsisi tehdä uudelleen kantajan jo tekemää työtä hakemuksen siirtämiseksi sähköiseen muotoon. Kantajan kannalta mahdollisuus toimittaa hakemus tuomioistuimelle sähköisesti näyttäisi olevan pikemminkin tekninen kuin oikeudellinen haaste, sillä se ei aiheuta samanlaisia hankaluuksia kuin asiakirjojen virallinen tiedoksiantaminen sähköisten viestimien välityksellä.

Useissa jäsenvaltioissa sallitaankin hakemuksen toimittaminen sähköisten viestimien välityksellä tai niissä on ainakin meneillään tällaisia kokeiluja.⁶⁶ Ei ole yllättävää, että tässä suhteessa pisimmällä ovat samat jäsenvaltiot, jotka muutenkin käyttävät maksusuoritusmääräysmenettelyssä paljon automaattista tietojenkäsittelyä.

Eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskevan säädöksen ei pitäisi estää vaan päinvastoin kannustaa jäsenvaltioita avautumaan teknologian kehitykselle, jotta tapausten käsittelyä voidaan tehostaa silloin kun tämä ei vaaranna osapuolten oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Toisaalta ehdotuksessa ei ehkä pitäisi määrätä, mitä viestintämenetelmiä asioinnissa tuomioistuinten kanssa on käytettävä, koska tästä aiheutuisi lisämenoja niille jäsenvaltioille, joiden tuomioistuimilla ei vielä ole käytettävissään riittävästi tietokoneinfrastruktuuria.

Se, voidaanko sähköisiä viestimiä yleensä käyttää asiakirjojen tiedoksiantamisessa osapuolille tai missä määrin niitä voitaisiin käyttää, riippuu teknisestä infrastruktuurista ja erityisesti niiden turvallisuudesta ja luotettavuudesta.⁶⁷

⁶⁶ Saksassa hakemuksen voi toimittaa sähköisesti vain niissä tuomiopiireissä, joissa maksusuoritusmääräysmenettelyä koskeva toimivalta on keskitetty (ks. edellä 3.3.2, alaviite 50), ja hakemus käsitellään kokonaan koneellisesti.

Ranskassa hakemuksen voi jättää Minitelin välityksellä, joka on vain Ranskassa käytössä oleva sähköinen viestintäjärjestelmä.

Ruotsissa tarvitaan erityislupa sen varmistamiseksi, että hakija osaa käyttää sähköisiä viestimiä turvallisesti ja teknisesti asianmukaisella tavalla. Vaikka menettelyn kustannustehokkuus edellyttääkin noin 1 000 hakemusta vuodessa, yli puolet kaikista hakemuksista toimitetaan täytäntöönpanoviranomaisille sähköisesti. Tämä osoittaa, miten merkittävä maksusuoritusmääräysmenettely on niiden velkojien kannalta, joilla on lukuisia vaateita esitettävänä, ja jotka myös hyötyvät eniten sähköisten viestimien käytöstä.

Suomessa osapuolet voivat yleensä toimittaa tuomioistuimille mitä tahansa asiakirjoja faksin, sähköpostin tai muiden sähköisten viestimien välityksellä, ja samoja välineitä voidaan käyttää asiakirjojen tiedoksiantamisessa osapuolille, lukuun ottamatta kutsua saapua oikeuden istuntoon. Velkojat, joilla on lukuisia vaateita, voivat hakea lupaa saada kommunikoida tuomioistuinten kanssa laajemmin kuin edellä on esitetty. Lisäksi Suomen oikeusministeriön ja postilaitoksen välillä on tehty sopimus, jonka mukaan oikeudenkäyntiasiakirjat voidaan toimittaa sähköisesti vastaajan kotipaikan lähellä sijaitsevaan postikonttoriin, missä ne tulostetaan ja annetaan sitten tiedoksi vastaajalle.

⁶⁷ Asiakirjojen tiedoksiantamisesta lisää jäljempänä kohdassa 3.3.8.

Asian käsittely tuomioistuimessa

Mahdollinen tietotekniikan käyttö ei koske pelkästään tiedonvälitystä tuomioistuimen ja osapuolten välillä. Siitä voi olla paljon hyötyä myös asioiden käsittelyssä tuomioistuimessa. Jos rutiinit hoidetaan tietokoneella, tuomioistuimille jää enemmän aikaa hankalampien asioiden käsittelyyn. Koska maksusuoritusmääräysmenettelyä koskevat tapaukset ovat "helppoja", jos niitä ei riitauteta, ja koska niitä koskevat hakemukset voitaisiin esittää tuomioistuimelle yhtenäisen mallin mukaan, ne näyttäisivät soveltuvan luontojaan automaattiseen tietojenkäsittelyyn.

Eräissä jäsenvaltioissa (Itävallassa, Ranskassa, Ruotsissa ja Suomessa) käytetään jo nykyään maksusuoritusmääräysmenettelyissä automaattista tietojenkäsittelyä, mutta vain apuna esimerkiksi asioiden arkistoinnissa, määräaikojen seuraamisessa ja kustannusten laskemisessa. Päätöksen maksusuoritusmääräyksen antamisesta tekee menettelystä vastaava henkilö, joko tuomari tai tuomioistuimen kirjaaja. Saksassa taas tietotekniikan soveltaminen on viety askelta pidemmälle siten, että monissa tuomiopiireissä menettely hoidetaan kokonaan koneellisesti. Erityisten vakiolomakkeiden ja tarkoitusta varten laaditun tietokoneohjelman avulla voidaan koneellisesti tarkistaa, puuttuuko hakemuksesta tietoja tai onko se sellainen, että sitä ei voida ottaa käsiteltäväksi, tai ilmeisen perusteeton tai mitä tahansa muita hakemukseen liittyviä seikkoja (vastaajan kotipaikka on ulkomailla, epätavallisen korkea viivästyskorko jne.)⁶⁸. Jos ja vain jos koneellisessa tarkistuksessa havaitaan ongelmia, asia tulee tuomioistuimen kirjaajan käsiteltäväksi. Muussa tapauksessa järjestelmä lähettää maksusuoritusmääräyksen automaattisesti, ja jos vastaaja ei kiistä sitä, se laatii myös toisen vaiheen päätöksen, täytäntöönpanomääräyksen sekä laskun menettelyn aiheuttamista kustannuksista. Jos vastaaja kiistää vaateen määräajan kuluessa, asia siirtyy ilman eri toimenpiteitä tuomioistuimeen tavanomaiseen käsittelyyn.

Edellä esitetyn tarkoituksena on osoittaa, miten merkittäviä ja monipuolisia mahdollisuuksia tietotekniikka ja sähköinen viestintä tarjoavat. Koska nämä kysymykset liittyvät kiinteästi muihin eurooppalaista maksusuoritusmääräysmenettelyä koskeviin ydinkysymyksiin⁶⁹, tämän vihreän kirjan pohjalta tulisi voida keskustella laajasti sähköisen viestinnän ja tietotekniikan soveltamisesta yhteisön säädöksen täytäntöönpanossa.

14. kysymys:

Miten tietotekniikkaa ja sähköistä tietojenkäsittelyä pitäisi hyödyntää

a) tuomioistuimen ja osapuolten välisessä yhteydenpidossa ja

b) eurooppalaisen maksusuoritusmääräyksen käsittelyssä tuomioistuimessa?

3.3.5. Miten tarkkaan tuomioistuimen pitäisi tutkia vaade?

Näyttäisi itsestäänselvältä, että kun tuomioistuin saa maksusuoritusmääräystä koskevan hakemuksen, sen on omasta aloitteestaan tutkittava, *voidaanko hakemus ottaa käsiteltäväksi* (kuuluuko vaade maksusuoritusmääräysmenettelyn soveltamisalaan eli onko se yksityisoikeudellinen vaade, onko vaade rahallinen, onko pakollinen vakiolomake täytetty

⁶⁸ Myös Itävallassa tällainen tarkistus tehdään koneellisesti.

⁶⁹ On mm. selvää, että Saksan mallin mukainen koneellinen käsittely on mahdollinen vain jos tuomioistuin ei tutki vaateen sisältöä, sillä tutkinta edellyttää ihmistyövoimaa.

oikein ja allekirjoitettu jne.), sekä se, onko sillä itsellään *kansainvälinen toimivalta* käsitellä hakemus.⁷⁰

Kun tarkastellaan *asian sisällön* tutkimista, tullaan jälleen eroon kahden todisteiden esittämiseen eri tavoin suhtautuvan lähestymistavan välillä. Niissä jäsenvaltioissa, jotka edellyttävät todisteiden esittämistä, maksusuoritusmääräys voidaan antaa vain jos vaateen katsotaan olevan hakijan esittämien tietojen ja todisteasiakirjojen arvioinnin perusteella aiheellinen. Sen sijaan niissä jäsenvaltioissa, jotka eivät edellytä todisteiden esittämistä, päätös kantajan hyväksi voidaan tehdä ilman että vaateen perusteluja tutkitaan etukäteen.⁷¹ Se, kumpi vaihtoehto valitaan, liittyy erottamattomasti siihen, kumpaa mallia ja niiden määrääviä piirteitä yleensä pidetään parempana. Kuten jo todettiin edellä käsiteltäessä vaateen perusteluja koskevaa vaatimusta ja sitä, onko tuomarinvälittämättä osallistuttava vaateen käsittelyyn, vastakkain ovat toisaalta ajatussuunta, jonka mukaan vastaaja on kaikin puolin vastuussa siitä, että hän välttää itselleen vastaisen päätöksen tekemisen ja vastapuolen toimet, ja toisaalta periaate vastaajan vähimmäissuojan turvaamisesta.

Valinnan tekemistä voi helpottaa, jos otetaan huomioon seuraavat näkökohdat, jotka koskevat kummankin periaatteen käytännön täytäntöönpanoa.

On muistettava, että myös niissä jäsenvaltioissa, joissa asian sisältöä ei tutkita järjestelmällisesti etukäteen, on käytössä tietty "turvaventtiili", jonka ansiosta ilmeisen perusteettomat hakemukset hylätään. Tämä voi perustua joko asiaa koskeviin nimenomaisiin säännöksiin tai vakiintuneeseen käytäntöön.⁷² Toisin sanoen tarve antaa passiivisena pysyttelevälle vastaajalle tietty suoja aiheettomia vaateita vastaan tunnustetaan myös niissä jäsenvaltioissa, joissa todisteiden esittämistä ei edellytetä. Tämän mallin mukaisessa yhteisön säädöksessä tulisi ehkä olla nimenomainen sääntö, jossa tähän liittyvät tuomioistuimen velvollisuudet määritellään mahdollisimman selkeästi.

⁷⁰ Neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 26 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jos jäsenvaltiossa nostetaan kanne sellaista vastaajaa vastaan, jonka kotipaikka on toisessa jäsenvaltiossa, ja jos vastaaja ei vastaa, tuomioistuimen on omasta aloitteestaan jätettävä asia tutkimatta, jollei se ole toimivaltainen tämän asetuksen säännösten mukaan.

⁷¹ Itävallassa (ZPO 448 § (2)) maksusuoritusmääräystä ei saa antaa, jos vaade ei ole kannekelppoinen (esim. uhkapelivelka), tai se ei ole vielä erääntynyt. Lisäksi oikeuskirjallisuudessa on nimenomaisen säädöksen puuttuessa kiistely siitä, pitäisikö vaateen oikeutusta tutkia etukäteen ja miten perusteellisesti se olisi tehtävä. Oikeuskäytäntö on ollut tässä suhteessa varsin salliva. Vuoden 2003 alusta voimaan tulevassa uudessa lainsäädännössä säädetään kuitenkin nimenomaisesti, että tuomioistuimen on tutkittava vaateen oikeutus summaarisessa menettelyssä samaan tapaan kuin ennen yksipuolisen tuomion antamista eli kantajan esittämien kiistattomien tosiseikkojen perusteella.

⁷² Summaarisia menettelyjä koskevan Ruotsin lain 23 §:ssä todetaan, että "jos voidaan olettaa, että hakijan vaade [...] on perusteeton tai aiheeton, hakemuksta on käsiteltävä kuin jos vastaaja olisi riitauttanut sen". Oikeuskirjallisuudessa annetaan seuraavat esimerkit:

- Ruotsin lainsäädännössä ei tunnusteta muihin kuin taloudellisiin menetyksiin perustuvaa vahingonkorvausvaadetta

- Ruotsin oikeusjärjestelmä ei suojaa laittomaan uhkapeliin perustuvia vaateita

- vahingonkorvausvaade, joka on perusteiltaan kohtuullinen, mutta jonka rahallinen arvo on kohtuuton.

Saksassa esitetään lähes samat esimerkit ilmeisen perusteettomista vaateista, joiden perusteella maksusuoritusmääräystä ei myönnetä. ZPO:n 691 §:n 1 momentin mukaan kantajalle on annettava tilaisuus oikaista hakemuksessa olevat (muodolliset tai sisällölliset) virheet ennen kuin se hylätään. Suomessa vaateen katsotaan olevan ilmeisen perusteeton, jos se ei perustu lakiin tai jos se yleisesti tiedetään aiheettomaksi.

Jos itävaltalainen tuomioistuin epäilee vilppiä, se voi pyytää kantajaa esittämään lisätietoja tai -todisteita ja hylätä hakemuksen, jos kantaja ei voi esittää riittävää näyttöä. Käytännössä tätä mahdollisuutta sovelletaan lähinnä sellaisten vaateiden torjumiseksi, joissa joko vaateeseen sovellettu korkotasoa tai vaateen määrä ovat kohtuuttomia.

Itse asiassa käytännön eroja ilmeisen perusteettomien hakemusten hylkäämisen tarjoaman vähimmäissuojan ja todisteita edellyttävän maksusuoritusmääräysmenettelyn mukaisen hakemuksen tutkinnan välillä voidaan arvioida perusteellisesti vain jos tuon tutkimuksen ulottuvuudesta on riittävästi tietoa. Määräyksen antamista edeltävän menettelyn yksipuolisen luonteen väistämättömänä seurauksena näyttää olevan, että tuomioistuimien voi suorittaa pikemminkin vain jonkinlaisen todennäköisyys- tai uskottavuustestin eikä niinkään arvioida perusteellisesti vaateen oikeutusta. Se, miten pinnalliseksi tuomioistuimen suorittama asian sisällön tutkimus jää, riippuu laajalti todisteasiakirjoille ja kantajan selvitykselle asetettavista vaatimuksista.⁷³ Niissä jäsenvaltioissa, joissa vaaditaan todisteiden esittämistä, tuomioistuin antaa maksusuoritusmääräyksen vain jos se katsoo vaateen olevan oikeutettu, mutta tämä ei sinänsä sulje pois vaihtelua tämän periaatteen käytännön soveltamisessa eikä vielä yksinään takaa vastaajan korkeatasoista suojaa. Jotta voidaan varmistaa, että kaikkialla Euroopassa sovelletaan yhdenvertaisia sääntöjä, saattaa olla tarpeen laatia yleiset ohjeet siitä, miten perusteellisesti asian sisältö on tutkittava.

15. kysymys:

Olisiko vaateen oikeutus tutkittava ennen eurooppalaisen maksusuoritusmääräyksen antamista? Jos vastaus on kyllä, millaisia vaatimuksia tälle tutkimukselle pitäisi asettaa?

3.3.6. Tuomioistuimen päätös maksusuoritusmääräyksestä

3.3.6.1. Pitäisikö maksusuoritusmääräys voida antaa vain osasta vaadetta?

Jos hakemus täyttää muotoa tai sisältöä koskevat vaatimukset vain vaateen jonkin osan kohdalta, herää kysymys, pitäisikö maksusuoritusmääräys voida antaa vain vaatimukset täyttävän osan perusteella.⁷⁴ Monissa jäsenvaltioissa (mm. Saksassa ja Luxemburgissa) vastaus tähän kysymykseen on kielteinen; niiden kansallisessa järjestelmässä suhtaudutaan näihin asioihin "kaikki tai ei mitään" -periaatteella. Jos maksusuoritusmääräystä ei voida antaa koko vaaditusta määrästä, vaadittu korko ja kustannukset mukaan luettuina, sitä ei anneta lainkaan.⁷⁵

Ranskan ja Belgian suhtautumistapa on toinen. Jos toimivaltainen tuomioistuin katsoo, että esitetty vaade on vain osittain oikeutettu, se antaa maksusuoritusmääräyksen tälle osalle. Tällaiseen päätökseen ei voi hakea muutosta, mutta kantajalla on kaksi mahdollisuutta reagoida hakemuksen osittaiseen hylkäämiseen. Jos hän haluaa edelleen saada maksusuoritusmääräyksen koko vaateelle, myös tuomioistuimen hylkäämälle osalle, hän ei saa antaa maksusuoritusmääräystä tiedoksi vastaajalle vaan hänen on aloitettava tavanomainen oikeudenkäyntimenettely. Jos hän sen sijaan antaa osittaisen

⁷³ Italiassa ja Kreikassa tuomioistuin voi vaatia hakijaa toimittamaan lisätodisteita tai selvityksiä joistakin seikoista tai näkökohdista, jos se katsoo, että alkuperäinen hakemus ei ole niiltä osin riittävän perusteellinen. Tätä voidaan kenties pitää osoituksena siitä, että vaateen perustelut tutkitaan jossain määrin tiukemmin. Jotta näitä kysymyksiä voitaisiin käsitellä perusteellisesti, tarvittaisiin lisätietoa siitä, miten näitä sääntöjä yleensä sovelletaan niissä jäsenvaltioissa, joissa edellytetään todisteiden esittämistä.

⁷⁴ Tätä kysymystä on tarkasteltava erillään sellaisesta maksusuoritusmääräyksestä, jonka aiheena olevan vaateen vastaaja kiistää vain tietyiltä osin.

⁷⁵ Saksan ZPO:n 691 § (1). Itävallassa samaa sääntöä sovelletaan vain jos vaatimus on osittain perusteeton. Jos sen sijaan vain osaa hakemuksesta ei oteta käsiteltäväksi, maksusuoritusmääräys voidaan antaa vaateen muulta osalta.

maksusuoritusmääräyksen tiedoksi vastaajalle ja antaa panna sen täytäntöön, hän menettää oikeutensa aloittaa uusi oikeudenkäyntimenettely vaateen hylätyn osalta.⁷⁶

On kuitenkin otettava huomioon, että näiden kahden eri järjestelmän väliset erot eivät välttämättä ole käytännössä kovin suuret. Jos tuomioistuin esimerkiksi antaa kantajalle, joko vakiintuneen käytännön tai suorastaan tätä koskevan velvollisuuden perusteella, ennen hakemuksen hylkäämistä tilaisuuden joko oikaista hakemuksessa olevat virheet tai alentaa vaateen tai koron määrää niin, että maksusuoritusmääräys voidaan antaa⁷⁷, tämä on käytännössä sama asia kuin antaa kantajan päättää, tyytyykö hän tuomioistuimen hyväksymään määrään vai aloittaako hän tavanomaisen oikeudenkäynnin vaateen alkuperäisen määrän perimiseksi.

Joka tapauksessa kummankin edellä kuvatun menettelyn tarkoituksena on välttää se, että asia jaettaisiin kahteen eri menettelyyn, joista toinen koskisi maksusuoritusmääräysmenettelyä ja toinen tavallista riita-asia-asiain oikeudenkäyntiä, mikä hankaloittaisi asioita ja olisi ristiriidassa sen päätavoitteen kanssa, että maksusuoritusmääräyksen avulla on tarkoitus yksinkertaistaa riidattomiksi jäävien vaateiden perimistä.

16. kysymys:

Olisiko eurooppalainen maksusuoritusmääräys voitava antaa vain vaateen tietyltä osalta?

3.3.6.2. Yhtenäisen kaavan mukainen päätös

Kuten edellä jo todettiin, yhdenmukaisen lomakkeen käyttö sekä hakemuksen että sitä koskevan päätöksen tekemistä varten ovat läheisesti toisiinsa liittyviä kysymyksiä. Kumpaankin liittyy samantyyppisiä etuja, joskin eri vaiheissa menettelyä. Yhdenmukainen hakemuslomake helpottaa asian viemistä tuomioistuimen käsiteltäväksi, kun taas vakiomuotoinen päätös helpottaisi täytäntöönpanoa silloin kun se tapahtuu muussa jäsenvaltiossa kuin siinä, jossa maksusuoritusmääräys on annettu.

Jos eurooppalaisesta maksusuoritusmääräyksestä tulee sellaisenaan täytäntöönpanokelpoinen myös muissa jäsenvaltioissa, siinä on selkeästi ja yksiselitteisesti ilmoitettava täytäntöönpanoa varten tarvittavat tiedot. Yhtenä esimerkkinä täytäntöönpanoon liittyvistä käytännön vaikeuksista voidaan mainita, että eräissä jäsenvaltioissa vaatimukseen lisätään viran puolesta tietty korko, jota ei päätöksessä mainita välttämättä lainkaan tai johon viitataan vain ilmaisulla "lakisääteinen korko". Tämä voi olla täytäntöönpanoviranomaisille itsestään selvää siinä jäsenvaltiossa, jossa päätös on tehty, mutta muissa jäsenvaltioissa tästä käytännöstä ei välttämättä tiedetä mitään ja siten päätöksen täytäntöönpano voi olla

⁷⁶ NCPC 1409 §: "Jos tuomari katsoo hänelle esitettyjen asiakirjojen perusteella, että vaade on kokonaan tai osittain perusteltu, hän antaa maksusuoritusmääräyksen hyväksymälleen summalle. ...Jos tuomari hyväksyy vaatimuksen vain osittain, velkoja voi hakea päätökseen muutosta vain jättämällä maksusuoritusmääräyksen tiedoksiantamatta ja aloittamalla tavanomaisen oikeudenkäyntimenettelyn". Belgiassa prosessilain 1343 §:n 4 momentin 2 alakohdassa on vastaava säädös. On kuitenkin huomautettava, että tällaisen järjestelyn käytännöllisyys riippuu siitä, voiko kantaja todella itse päättää maksusuoritusmääräyksen tiedoksiantamisesta. Toisin sanoen sitä voidaan soveltaa vain niissä jäsenvaltioissa, joissa kantaja vastaa itse tiedoksiantamisesta (kuten Ranskassa ja Belgiassa, missä kantajan on erikseen valtuutettava haastemies suorittamaan tiedoksianto ja maksettava tälle tästä palvelusta). Järjestelyä on jokseenkin vaikea siirtää niihin jäsenvaltioihin, joissa tiedoksiantaminen kuuluu tuomioistuimen tehtäviin.

⁷⁷ Tällaisesta velvollisuudesta säädetään Saksan ZPO:n 691 §:n 1 momentissa.

mahdotonta. Eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskevassa vakiolomakkeessa on näin ollen ilmoitettava sovellettu korkoprosentti numeroina, vaikka tämä ei tavallisesti olisikaan tarpeen sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, jossa määräys on annettu. Jotta päätöstä koskevasta yhdenmukaisesta lomakkeesta voitaisiin tehdä mahdollisimman ymmärrettävä, jäsenvaltioiden ja muiden asiaan perehtyneiden tahojen olisi hyvä ilmoittaa komissiolle, millaisia edellä esitetyn kaltaisia ongelmia tyypillisesti liittyy muissa jäsenvaltioissa annettujen maksusuoritusmääräysten täytäntöönpanoon.

17. kysymys:

Pitäisikö eurooppalainen maksusuoritusmääräys antaa yhtenäisen kaavan mukaan? Jos vastaus on kyllä, millainen tämän kaavan pitäisi olla?

3.3.6.3. Kantajan mahdollisuus hakea muutosta päätökseen, jossa maksusuoritusmääräyksen antaminen hylätään (osittain). Pitäisikö maksusuoritusmääräystä voida hakea toistamiseen?

Niissä jäsenvaltioissa, joissa maksusuoritusmääräys on käytössä, näyttää olevan yleinen käytäntö, että sitä koskevaan hylkäävään päätökseen ei voi hakea muutosta. Yksinkertainen ja vakuuttava selitys muutoksenhakuoikeuden puuttumiseen on se, että kantajalla on mahdollisuus viedä vaateensa tavalliseen riita-asiain oikeudenkäyntiin. Useissa jäsenvaltioissa on jopa mahdollista hakea uudelleen maksusuoritusmääräystä vielä senkin jälkeen kun ensimmäisen hakemuksen hylkäämisen aiheuttaneet muoto- ja sisältövirheet on korjattu.⁷⁸ Saattaisi olla hyödyllistä pohtia mahdollisuutta säätää tästä erikseen eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskevassa säädöksessä.⁷⁹

18. kysymys:

Pitäisikö muutoksenhakumahdollisuus evätä, jos eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskeva hakemus on (osittain) hylätty? Pitäisikö eurooppalaista maksusuoritusmääräystä voida hakea uudelleen samalle vaateelle myös hylkäävän päätöksen jälkeen?

3.3.7. *Menettelyyn liittyvien velallisen oikeuksien ja velvollisuuksien ilmoittaminen vastaajalle päätöksen yhteydessä*

Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamiseksi vastaajalle on maksusuoritusmääräyksen antamisen yhteydessä ilmoitettava asianmukaisella tavalla hänen menettelyyn liittyvistä oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Ei voida missään tapauksessa olettaa, että vastaaja tuntisi maksusuoritusmääräysmenettelyn erityispiirteet. Sen vuoksi tarvitaan tiivistä mutta kattavaa tiedotusta, jotta määrääjät voidaan pitää lyhyinä ja edellyttää, että vastaaja voi annetussa määrääjässä täysin tietoisena päätöksensä seuraamuksista päättää, riitauttaako hän vaateen vai ei, ilman että hänen tarvitsee pyytää oikeudellista neuvontaa. Tähän liittyvien asianosaisille annettavien ohjeiden sisältö vaihtelee jonkin verran jäsenvaltiosta toiseen, mutta seuraavat seikat näyttäisivät olevan niille kaikille yhteisiä:

⁷⁸ Näin näyttäisi olevan ainakin Italiassa, Luxemburgissa ja Saksassa. Muiden jäsenvaltioiden asiaa koskevissa säännöksissä ei tällaista mahdollisuutta mainita erikseen.

⁷⁹ Stormen ehdotuksen 11 artiklan 4 kohdassa todettiin, että "jos tuomioistuin hylkää hakemuksen joko kokonaan tai osittain, hylkäävä päätös ei ole lainvoimainen. Hylkäävään päätökseen ei voi hakea muutosta".

- mahdollisuus kiistää vaade ja vastineen esittämiselle asetettu määräaika ja muodolliset vaatimukset, mm. sen tuomioistuimen tai viranomaisen yhteystiedot, jolle vastine on osoitettava,
- tieto siitä, että maksusuoritusmääräys tulee voimaan, jos vaadetta ei vastusteta annetussa määräajassa.

Jos tuomioistuin ei tutki vaateen sisältöä ennen eurooppalaisen maksusuoritusmääräyksen antamista, voitaisiin pitää tarpeellisena ilmoittaa tästä vastaajalle, jotta tämä ei jää siihen käsitykseen, että hän voi luottaa arvioinnin johtavan vaateen toteamiseen perusteettomaksi ilman että hänen tarvitsee ryhtyä mihinkään toimiin.⁸⁰ Lisäksi voisi olla tarpeen antaa vastaajalle asianmukainen varoitus silloin kun kyseessä on yksivaiheinen menettely, jossa ei ole muita mahdollisuuksia tavanomaiseen muutoksenhakuun, jos päätös on tehty ilman että vastaaja on kiistänyt vaateen.⁸¹

Jos säädetään velvollisuudesta tiedottaa vastaajalle näistä seikoista, herää tietysti kysymys siitä, mitä oikeusvaikutuksia tämän velvollisuuden laiminlyönnistä aiheutuu. Joissakin jäsenvaltioissa⁸² (mutta ei kaikissa) asiaa koskevien sääntöjen noudattamatta jättämisestä seuraa maksusuoritusmääräyksen mitätöinti. Esimerkiksi Itävallassa ja Italiassa se, että vastaajalle ei asianmukaisella tavalla ilmoiteta vaateen riitauttamiseen annettua määräaika, ei aiheuta mitään seurauksia, koska vastaajan velvollisuutena on koota puolustusta varten tarvitsemansa tiedot ja lakisääteistä määräaika sovelletaan riippumatta siitä, onko siitä tiedotettu maksusuoritusmääräyksen yhteydessä. Tällaisen huomattavan eron vuoksi eurooppalaista maksusuoritusmääräystä varten olisi ehdottomasti laadittava yhdenmukainen lomake, jotta vastaajan oikeudet voidaan turvata yhdenmukaisella tavalla kaikkialla yhteisössä.

19. kysymys:

Mitä tietoja vastaajalle tulisi antaa hänen menettelyyn liittyvistä oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan eurooppalaisen maksusuoritusmääräyksen yhteydessä? Mitä seurauksia tulisi aiheutua tämän velvollisuuden laiminlyönnistä?

3.3.8. Maksusuoritusmääräyksen tiedoksiantaminen vastaajalle

Säännöt, jotka koskevat sen tiedoksiantamista vastaajalle, ovat kenties tärkein yksittäinen eurooppalaiseen maksusuoritusmääräykseen sisällytettävä elementti, jota on syytä säännellä seikkaperäisesti.

Se, miksi tiedoksiantamista koskevat säännöt ovat erityisen merkittäviä juuri maksusuoritusmääräyksen yhteydessä, on helppo selittää. Toisin kuin monilla muilla prosessioikeuden aloilla, tiedoksiantaminen ei merkitse ainoastaan sen määräajan alkuketken määrittämistä, jonka aikana vastaajan on riitautettava vaade. Maksusuoritusmääräyksille on ominaista, että ne tehdään ja että ne tulevat täytäntöönpanokelpoisiksi ilman että velallinen osallistuu tuomioistuinmenettelyyn. Poisjäännin oletetaan johtuvan tietoisesta päätöksestä,

⁸⁰ Saksan lainsäädännössä säädetään tällaisen tiedon antamisesta (ZPO 692 § (1) N:o 2). Myös Itävallassa vastaajalle ilmoitetaan, että maksusuoritusmääräys perustuu pelkästään kantajan antamiin tietoihin, joiden todenperäisyyttä ei ole tarkistettu.

⁸¹ Ranskan lainsäädännössä säädetään tällaisesta velvollisuudesta (NCPC 1413).

⁸² Ranskan (NCPC 1413 §) ja Luxemburgin lainsäädäntö (NCPC 134 §) ovat tässä suhteessa yksiselitteisiä ("mitätöinnin uhalla").

jonka velallinen on tehnyt kyseisen vaateen aiheellisuuden arvioituaan, tai oikeuskäsittelyn tarkoituksellisesta väheksynnästä. Kun velallinen ei reagoi eksplisiittisesti, ainoa todiste siitä, että velallisen on ollut mahdollista tehdä tietoinen valinta jäädä pois tuomioistuimen menettelystä, on antaa tälle asianmukaisella tavalla ja ajoissa tiedoksi asiakirjat, jotka koskevat kyseistä vaadetta, menettelyyn liittyviä velallisen oikeuksia ja velvollisuuksia sekä poisjäännin seurauksia.

Eri jäsenvaltioissa sovellettavat asiakirjojen tiedoksiantamista koskevat säännöt perustuvat ilmeisen erilaisiin periaatteisiin. Asiakirjat pyritään todennäköisesti kaikissa jäsenvaltioissa antamaan vastaanottajalle tiedoksi henkilökohtaisesti. Käytännössä tätä periaatetta on kuitenkin vaikea noudattaa, ja on hyväksyttävä myös muita menetelmiä, jotta järjestelmä voisi toimia. Ongelma on kuitenkin ratkaistu eri jäsenvaltioissa hyvin eri tavoin. Esimerkkinä voidaan tarkastella lyhyesti vaikkapa Englannin ja Ranskan prosessioikeuden sääntöjä. Englannissa pääasiallinen tiedoksiantotapa on tavallinen ensimmäisen luokan kirje, josta ei vaadita vastaanottotodistusta. Järjestelmä perustuu olettamukseen, että vastaajan katsotaan saaneen asiakirja ilman että tästä vaaditaan mitään todisteita, ja edellyttää suurta luottamusta postipalveluihin. Silloin harvoin kun tiedoksiantaminen ei ole toteutunut asianmukaisesti, vastaaja voi turvautua prosessuaaliseen oikeuskeinoon saadakseen epäasianmukaisen tiedoksiannon perusteella tehdyn tuomioistuimen päätöksen kumotuksi. Vastakohtana tälle käytännölliselle ja edulliselle ratkaisulle on Ranskan lainsäädännön mukainen käytäntö, jossa maksusuoritusmääräyksen voivat antaa tiedoksi ainoastaan tietyn vapaan ammattin harjoittajat, haastemiehet (*huissiers de justice*), joilla on laaja oikeudellinen koulutus ja jotka asiakirjan toimittamisen lisäksi ovat velvollisia selittämään vastaajalle sen oikeudellisen merkityksen tuomioistuimen antamien kirjallisten ohjeiden lisäksi. Jos vastaajaa ei tavoiteta, on käytettävä sijaistiedoksiantoa. Ranskan prosessioikeuden mukaan tällaiset menettelyt ovat kuitenkin epäluotettavia, sillä tällainen tiedoksiantaminen menettää useimmat tiedoksiannon oikeusvaikutuksista. Vaikka maksusuoritusmääräys annettaisiin henkilökohtaisesti tiedoksi esimerkiksi vastaajan puolisolle, tämä ei käynnistä määräaikaa vaateen riitauttamiseksi, vaan se alkaa vasta kun ensimmäinen vastaajan omaisuuteen kohdistuva täytäntöönpanotoimi on toteutettu; kyseessä on viimeinen mahdollinen ajankohta, jossa vastaaja voi tulla tietoiseksi menettelystä. Ranskan järjestelmä tarjoaa varmasti vastaajan oikeuksille vahvan suojan, mutta toisaalta on myös selvää, että lainopillisen koulutuksen saaneiden henkilöiden käyttämisellä asiakirjojen tiedoksiantamiseen on hintansa.

Teoriassa olisi mahdollista laatia eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskeva säädös sisällyttämättä siihen lainkaan asiakirjojen tiedoksiantamista koskevia sääntöjä ja ratkaista siihen liittyvät kysymykset kansallisen lainsäädännön mukaan tai rajatylittävissä tapauksissa kansallisen lainsäädännön ja oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiannosta jäsenvaltioissa siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa 29 päivänä toukokuuta 2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1348/2000⁸³ mukaan.

Saattaa kuitenkin olla vaikea kuvitella toimivaa eurooppalaista maksusuoritusmääräystä, jos tiedoksiantamista koskevia sääntöjä ei olisi ainakin jossain määrin yhdenmukaistettu. Eurooppalaisen maksusuoritusmääräyksen olennainen piirre on se, että se on täytäntöönpanokelpoinen kaikissa jäsenvaltioissa, ja tämä on tuskin mahdollista ilman tiedoksiantamista koskevia yhteisiä sääntöjä. Tämän vaatimuksen välttämättömyys kävi ilmi valmisteltaessa hiljattain hyväksyttyä ehdotusta neuvoston asetukseksi riitauttamattomia vaateita koskevasta eurooppalaisesta täytäntöönpanomääräyksestä. Sen yhteydessä todettiin yksimielisesti, että koska suurimman esteen tällaisen määräyksen tunnustamiselle ja

⁸³ EYVL L 160, 30.6.2000, s. 37.

täytäntöönpanolle muodostaa vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 2 kohdan⁸⁴ määräysten soveltaminen, on välttämätöntä säätää tiettyjä tiedoksiantamista koskevia vähimmäissääntöjä ennen kuin eksekvatuurimenettelystä voidaan luopua. Kyseisessä ehdotuksessa esitetään tästä aiheesta varsin vähän yksityiskohtaisia vähimmäisvaatimuksia eikä jäsenvaltioille aseteta oikeudellista velvoitetta mukauttaa lainsäädäntöään. Näiden sääntöjen noudattaminen muodostaa pikemminkin edellytyksen, jonka perusteella tuomioistuimen päätös voidaan vahvistaa eurooppalaiseksi maksusuoritusmääräykseksi, ja tämä puolestaan mahdollistaa tuomion vapaan liikkuvuuden täytäntöönpanoa varten.

Ellei tiedoksiantamisesta anneta yhteisiä sääntöjä, eurooppalaiseen maksusuoritusmääräykseen jouduttaisiin todennäköisesti väistämättä soveltamaan samanlaista vahvistamis- tai jopa eksekvatuurimenettelyä. Jotta voitaisiin välttää tämä valitettava seuraus, joka kumoaisi suuren osan menettelyn eduista, säädösehdotuksessa olisi periaatteessa mentävä huomattavasti pidemmälle ja pyrittävä lähentämään tuntuvasti asiakirjojen tiedoksiantamista koskevia sääntöjä.⁸⁵

Tähän liittyvistä kysymyksistä voidaan keskustella vapaasti. Tässä niistä joitakin: Olisiko lähentäminen rajoitettava koskemaan ainoastaan maksusuoritusmääräysmenettelyä, niin että tätä tiettyä menettelyä säänneltäisiin erillisillä säännöillä, vai olisiko lähentämistä sovellettava asiakirjojen tiedoksiantamiseen yleensä niin että siitä mahdollisesti säädettäisiin erillisellä säädöksellä? Olisiko laadittava vähimmäissäännöt vai pitäisikö pyrkiä pidemmälle menevään yhdenmukaistamiseen? Mikä olisi hyväksyttävä asiakirjojen tiedoksiantamistapa ja erityisesti sijaistiedoksiantoon sovellettava menettely? Voitaisiinko tässä käyttää mallina ehdotusta eurooppalaista täytäntöönpanomääräystä koskevaksi neuvoston asetukseksi?

Tämän vihreän kirjan tarkoituksena on avata laaja keskustelu kaikista näistä kysymyksistä ja erityisesti tietyn asiakirjan eli maksusuoritusmääräyksen tiedoksiantamisesta tietyssä kontekstissa, mutta niin että myös mahdolliset muut tilanteet otetaan huomioon.

20. kysymys:

Olisiko eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskevassa säädöksessä säädettävä tähän menettelyyn liittyvien asiakirjojen tiedoksiantamisesta vai pitäisikö sen ohella yhdenmukaistaa tiedoksiantamista koskevia sääntöjä yleensä? Jos vastaus on kyllä, millaisia näiden sääntöjen pitäisi olla?

⁸⁴ Nykyään, vähäisten muutosten jälkeen, 1. maaliskuuta 2002 voimaan tulleen neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 34 artiklan 2 kohta.

⁸⁵ Olisi myös otettava huomioon, että vastavuroista tunnustamista koskevan ohjelman II.B.1 kohdassa todetaan seuraavaa: "Jotta voitaisiin lisätä oikeudenkäyntiasiakirjojen tiedoksiannon luottamuksellisuutta, tehokkuutta ja nopeutta, jotka ovat selvästikin jäsenvaltioiden oikeuslaitosten välisen luottamuksen perustekijöitä, ryhdytään yhdenmukaistamaan alan sääntöjä tai laaditaan vähimmäisvaatimukset". Maksusuoritusmääräykseen sovellettavan menettelyn alalla näytettäisiin kaipaavan edistystä tässä suhteessa erityisen kipeästi.

3.3.9. Vaateen kiistäminen

3.3.9.1. Kiistämiseksi asetettu määräaika

Vaateen riitauttamiseksi asetettu määräaika vaihtelee kansallisissa lainsäädännöissä yhdestä viikosta⁸⁶ 60 päivään⁸⁷. Määräajan kuluminen alkaa siitä kun maksusuoritusmääräys annetaan tiedoksi vastaajalle, ja useimmissa jäsenvaltioissa sen pituus on noin kaksi viikkoa.⁸⁸ Eräissä jäsenvaltioissa (Italiassa, Ruotsissa) ei ole kiinteää määräaika, vaan niissä tuomioistuimelle tai toimivaltaiselle viranomaiselle on jätetty mahdollisuus määrätä määräaika joustavasti kunkin tapauksen edellyttämien yksityiskohtien mukaan mutta tietyissä rajoissa. Ranskassa ja Portugalissa maksusuoritusmääräyksen tiedoksiantamistapa on suoraan yhteydessä määräajan pituuteen tai sen laskemiseen, jotta voidaan kohdella suopeammin sellaista vastaajaa, joka ei ole saanut maksusuoritusmääräystä henkilökohtaisesti ja suoraan siltä henkilöltä, joka on antanut asiakirjan tiedoksi.⁸⁹ Saksassa määräaika pidennetään kuukauteen eli yli kaksinkertaiseksi, jos vastaajan kotipaikka on toisessa jäsenvaltiossa tai Luganon yleissopimuksen allekirjoittajavaltiossa.

Tämä lyhyt katsaus osoittaa, että määräaikaan voidaan suhtautua monella tavalla sen lisäksi, että se määritellään päivinä tai viikkoina. Loppujen lopuksi määräajan määrittäminen on tekninen kysymys, johon tuskin liittyy suuria ongelmia. On kuitenkin syytä pitää mielessä, että vastineen valmisteluun tarvitaan sitä pidempi aika, mitä laajemmat muoto- ja sisältövaatimukset sille on asetettu. Sitä paitsi vaateen kiistämiseksi annetun määräajan merkitys riippuu paljon siitä, onko itse menettely yksi- vai kaksivaiheinen. Jos vastaajalle annetaan toinen tilaisuus kiistää vaade niin, että hän voi riitauttaa määräajan päättymisen jälkeen annettavan toisen päätöksen, riittää kun ensimmäistä päätöstä vastaan osoitettu myöhästynyt vastine laaditaan siten, että siinä riitautetaan toinen päätös.⁹⁰ Yksivaiheisessa menettelyssä sen sijaan maksusuoritusmääräys tulee vastineen esittämiselle annetun määräajan päätyttyä täytäntöönpanokelpoiseksi, minkä lisäksi se saa myös lainvoiman.

21. kysymys:

⁸⁶ Saksassa yhden viikon määräaika sovelletaan ainoastaan työtuomioistuinten käsittelemissä menettelyissä. Ruotsissa määräaika määräytyy kussakin tapauksessa erikseen, mutta kymmenen päivän määräaika pidetään yleensä riittävänä tavallisissa tapauksissa.

⁸⁷ Italiassa tavallinen lakisäätäinen määräaika on 40 päivää, mutta sitä voidaan mukauttaa tapauskohtaisesti ja lyhentää vähintään 10 päivään tai pidentää enintään 60 päivään.

⁸⁸ Belgia (15 päivää), Suomi (yleensä 14 päivää), Saksa (14 päivää tavallisten tuomioistuinten käsittelemissä asioissa), Kreikka (15 päivää), Luxemburg (15 päivää), Portugali (15 päivää) ja Espanja (20 päivää). Ruotsissa määräaika ei saa ylittää kahta viikkoa ilman erityistä syytä. Itävallassa määräaika on nykyään 14 päivää, mutta vuoden 2003 alusta se pitenee neljään viikkoon samalla kun maksusuoritusmääräyksen aiheena olevan vaateen enimmäismäärä nousee 30 000 euroon. Ranskassa vastaajalla on kuukausi aikaa kiistää vaade.

⁸⁹ Portugalissa määräaika pidennetään tällaisessa tapauksessa viidellä päivällä (yhteensä 20 päivään). Ranskassa seuraukset siitä, että asiakirja on annettu tiedoksi muuten kuin vastaajalle henkilökohtaisesti, ovat paljon vakavammat siinä mielessä, että määräaika pysyy samana mutta alkaa kuluu vasta kun ensimmäinen vastaajan omaisuuteen kohdistuva täytäntöönpanotoimi on toteutettu (NCPC 1416 §).

⁹⁰ Saksassa maksusuoritusmääräys ei itsessään tule täytäntöönpanokelpoiseksi määräajan päätyttyä, vaan siitä annetaan erikseen täytäntöönpanomääräys kantajan hakemuksesta. ZPO:n 694 §:n mukaan maksusuoritusmääräystä koskeva myöhästynytkin vastine on hyväksyttävä niin kauan kuin täytäntöönpanomääräystä ei ole annettu (toisin sanoen vastine estää täytäntöönpanomääräyksen antamisen riippumatta siitä, miten myöhään se esitetään) ja että sitä on pidettävä vastineena täytäntöönpanomääräykselle, jos sitä ei ole vielä annettu. Luxemburgissa tilanne näyttäisi olevan samanlainen.

Miten pitkä määräaika vaateen riitauttamiselle pitäisi asettaa? Pitäisikö joidenkin tapaukseen liittyvien tekijöiden vaikuttaa vastineen esittämiseen asetettuun määräaikaan? Jos vastaus on kyllä, minkä tekijöiden?

3.3.9.2. Vastineelle asetettavat vaatimukset

Vaateen riitauttamista koskevat muoto- ja sisältövaatimukset on monissa jäsenvaltioissa (Ranska, Ruotsi, Saksa) pidetty mahdollisimman vähäisinä. Riittää, kun vastaaja ilmoittaa kirjallisesti kiistävänsä vaateen. Muita selityksiä ei tarvita. Usein jo maksusuoritusmääräyksen mukana toimitetaan vastineen laatimista varten yksinkertainen vakiolomake, joka tarvitsee vain täyttää ja allekirjoittaa ja palauttaa tuomioistuimelle.⁹¹

Muissa jäsenvaltioissa (Espanjassa, Italiassa, Luxemburgissa, Portugalissa) vastineessa on kuitenkin esitettävä ainakin summaarisesti syyt, joiden vuoksi vaade kiistetään. Italiassa vastaajan on esitettävä täydellinen luettelo syistä, joiden vuoksi hän kiistää vaateen. Jos hän ei tee näin, häntä rangaistaan siten, että hänellä ei enää menettelyn myöhemmässä vaiheessa ole oikeutta esittää uusia argumentteja. Itävallassa voidaan perustelematon vastine ottaa tutkittavaksi viimeisimmän maksusuoritusmääräystä koskevan uudistuksen jälkeen vain siinä tuomioistuimessa käytävässä menettelyssä, joka on toimivaltainen ratkaisemaan alle 10 000 euron vaateet (*Bezirksgericht*). Jos vaateen määrä on suurempi (eli sen käsittelee *Gerichtshof*), vastineen on oltava tavanomaisten menettelysääntöjen mukainen.⁹²

Tällainen vaatimus voisi aiheuttaa koko joukon hankalia oikeudellisia ongelmia, jos vaateen sisältöä koskevan vastineen sisällölle asetettu vähimmäissääntö tulkittaisiin koko vastineen tutkittavaksi ottamisen edellytykseksi.⁹³ Voisi olla vaikea saada menemään läpi ehdotusta maksusuoritusmääräysmenettelystä, jossa tuomioistuin voisi kieltäytyä tutkimasta vastineen sillä perusteella, että se ei ole riittävästi perusteltu. Tämä ei myöskään olisi omiaan lisäämään menettelyn seurattavuutta ja ymmärrettävyyttä. Vastineen ilmeinen perusteettomuuskaan ei loppujen lopuksi muuta sitä, että vaade on riitautettu eikä sitä voida pitää riidattomana, paitsi jos vastine on siinä määrin vailla mieltä, ettei sitä voida pitää vastalauseena. Päätös vaateen riitauttamista koskevien perustelujen aiheellisuudesta liittyy asian sisältöön, joten se olisi tehtävä tavallisessa riita-asia- oikeudenkäynnissä.

Olisi ymmärrettävämpää, jos vastaaja velvoitettaisiin esittämään riitauttamisen perusteet mahdollisimman varhaisessa vaiheessa eli vastineessa; tämä vaatimus ei olisi vastineen tutkittavaksi ottamisen edellytys, vaan sen tarkoituksena olisi edistää tavanomaisen oikeudenkäyntimenettelyn huolellista valmistelua ja nopeuttaa itse menettelyä.⁹⁴ Tähän liittyvät tiukat vaatimukset vaikuttavat kuitenkin määräaikaan, joka vastaajalle on annettava

⁹¹ Esimerkiksi Saksassa vastaajan tarvitsee vain ilmoittaa merkitsemällä rasti ruutuun, kiistääkö hän koko vaateen vai vain sen osan, ja jälkimmäisessä tapauksessa on täsmennettävä, minkä osan vaateesta hän kiistää.

⁹² Kun otetaan huomioon Itävallan tuomioistuinten oikeuskäytäntö tavanomaisissa menettelyissä, on kuitenkin odotettavissa, että vastine voidaan hyväksyä vaikka se ei olisikaan sisältöä koskevien vaatimusten mukainen. Tällaisen laiminlyönnin seuraukset on rajoitettu siihen, että vastaaja ei voi valittaa tuomioistuimen päätökseen myöhemmässä vaiheessa, sekä joihinkin kustannuksiin.

⁹³ Näin näyttää olevan Suomen maksamismääräysmenettelyssä, jonka mukaan vastaajan on vaateen riitauttaakseen perusteltava vastineensa ja mainittava todisteet, jotka hän aikoo esittää. Tapaus siirretään tavanomaiseen oikeudenkäyntimenettelyyn vain jos vastaaja on esittänyt kohtuulliset syyt vaateen riitauttamiseen. Jokseenkin samaan tapaan voidaan Ruotsissa jättää vastine huomiotta, jos se on ilmeisen perusteeton. Näiden menettelytapojen ero riippuu siitä, miten niitä tulkitaan ja sovelletaan käytännössä.

⁹⁴ Tämä näyttääkin olevan Itävallan uuden lainsäädännön taustalla oleva ajatus *Gerichtshofissa* käytävissä ensimmäisen oikeusasteen menettelyissä.

vastineen esittämistä varten. Maksusuoritusmääräysmenettelyn tehokkuuden ja nopeuden mahdollista vähenemistä on punnittava suhteessa niihin etuihin, joita velvollisuus perustellun vastineen esittämisestä tuo menettelyn myöhemmässä vaiheessa.

Maksusuoritusmääräysmenettelyn tarkoituksena lienee selvittää nopeasti ja tehokkaasti, kiistääkö vastaaja vaateen vai ei, ja antaa jälkimmäisessä tapauksessa täytäntöönpanokelpoinen päätös. Näin ollen tuntuisi järkevältä, ettei vastineelle asetettaisi muita vaatimuksia kuin että siihen sisältyy sana "Ei".

22. kysymys:

Olisiko vastineelle asetettava muoto- tai sisältövaatimuksia? Jos vastaus on kyllä, millaisia näiden vaatimusten pitäisi olla?

3.3.10. Riitautuksen vaikutukset

Jos vastaaja riitauttaa vaateen annetussa määräajassa, maksusuoritusmääräys ei tule täytäntöönpanokelpoiseksi. Jos kantaja haluaa saada täytäntöönpanokelpoisen päätöksen, hänen on vietävä asiansa tavalliseen riita-asiain oikeudenkäyntiin. Tämä piirre on yhteinen kaikille maksusuoritusmääräysmenettelyille⁹⁵, mutta niissä esiintyy kuitenkin jonkin verran vaihtelua erityisesti suhteessa kahteen seuraavaan seikkaan, joista on syytä esittää joitakin huomautuksia.

Ensinnäkin jäsenvaltiot suhtautuvat eri tavoin siihen, miten käsitellään maksusuoritusmääräystä, jonka vastaaja on kiistänyt. Monissa jäsenvaltioissa (Italiassa, Kreikassa, Luxemburgissa, Ranskassa) maksusuoritusmääräyksestä tulee tällaisessa tapauksessa tavanomaisen siviilioikeudellisen menettelyn aihe. Toisin sanoen maksusuoritusmääräys joko säilyy voimassa tai se kumotaan tuomioistuimen päätöksellä. Toisissa jäsenvaltioissa (Itävallassa, Ruotsissa, Saksassa⁹⁶) vastine sinänsä jo kumoaa maksusuoritusmääräyksen, minkä jälkeen tavanomainen riita-asiain oikeudenkäynti käydään läpi niin kuin määräystä ei olisi koskaan ollut olemassakaan. Koska valinnan mahdollisuus ei koske suoraan maksusuoritusmääräysmenettelyä vaan pikemminkin tavanomaista menettelyä, joka aloitetaan vastineen esittämisen jälkeen, ei ole täysin selvää, pitäisikö asiaa käsitellä aikanaan laadittavassa yhteisön säädöksessä. Jos se katsotaan tarpeelliseksi, valinta on tehtävä.

Toinen aihe, joka on syytä ottaa esiin, koskee asian siirtämistä tavanomaiseen menettelyyn siinä tapauksessa, että vastaaja riitauttaa vaateen. Eräissä jäsenvaltioissa (Espanjassa, Italiassa, Itävallassa, Portugalissa) siirto tapahtuu vastineen automaattisena seurauksena, kun

⁹⁵ Luxemburgissa riitautettua maksusuoritusmääräystä voi käsitellä edelleen ainoastaan rauhantuomari (*juge de paix*) tavanomaisen siviilioikeudellisen menettelyn sääntöjen mukaan. Silloin kun tapaus kuuluu *tribunal d'arrondissementin* toimivaltaan, sovelletaan väliaikaisia toimenpiteitä koskevaa menettelyä (*référé*).

⁹⁶ Muistettakoon, että Ruotsissa ja Saksassa on käytössä kaksivaiheinen järjestelmä. Menettelyn ensimmäinen vaihe, jossa vastaaja ei ole osallisena, päättyy kun tuomioistuin antaa päätöksen, jossa vastaaja veloitetaan joko suorittamaan vaadittu määrä tai riitauttamaan se. Tämä päätös ei kuitenkaan koskaan tule täytäntöönpanokelpoiseksi. Jos vastaaja ei maksa vaadittua määrää mutta ei myöskään esitä vastinetta, tuomioistuimen on annettava toinen päätös, joka on täytäntöönpanokelpoinen (Saksassa *Vollstreckungsbescheid* eli täytäntöönpanomääräys) ja joka vastaa yksipuolista tuomiota. Tekstissä esitetty vastineen vaikutusten kuvaus pitää paikkansa vain jos vastaaja kiistää jo ensimmäisen päätöksen. Jos vastaaja ei reagoi ensimmäiseen määräaikaan vaan kiistää vasta täytäntöönpanomääräyksen, tuomioistuimen toisesta päätöksestä tulee tavanomaisen siviilioikeudellisen menettelyn kohde.

taas toisissa jäsenvaltioissa (Espanjassa⁹⁷, Luxemburgissa, Ruotsissa, Saksassa) siihen tarvitaan⁹⁸ jommankumman osapuolen⁹⁹ vaatimus. Koska asian käsittelyn automaattinen jatkaminen on nopeampi ja vaivattomampi ratkaisu, erillisen pyynnön vaatiminen olisi perusteltava vakuuttavasti. Voitaisiin väittää, että kantaja ei ehkä halua aloittaa tavanomaista menettelyä sen keston ja kustannusten vuoksi, esimerkiksi jos kyseessä on vähäinen vaade, vaan tyytyy yrittämään saatavansa perimistä ainoastaan maksusuoritusmääräyksen avulla. Käyttökelpoinen ratkaisu voisi kenties olla edellytys, jonka mukaan asian siirtäminen tavanomaiseen menettelyyn edellyttää pyyntöä, joka olisi mahdollista esittää jo alkuperäisen hakemuksen yhteydessä vain merkitsemällä rasti vakiolomakkeessa olevaan ruutuun.

23. kysymys:

Olisiko eurooppalaisessa maksusuoritusmääräysmenettelyssä oltava säännöt, joissa määrätään, mitätöikö vastine maksusuoritusmääräyksen vai tuleeko maksusuoritusmääräyksestä tavanomaisen menettelyn aihe? Jos vastaus on kyllä, millaisia näiden sääntöjen pitäisi olla?

24. kysymys:

Jos vaade riitautetaan, olisiko asia siirrettävä tavanomaiseen oikeudenkäyntimenettelyyn ilman eri toimenpiteitä vai vasta jommankumman osapuolen pyynnöstä?

3.3.11. Vastineen esittämiselle annetun määräajan laiminlyönnistä aiheutuvat seuraukset

3.3.11.1. Toisen päätöksen tarpeellisuus – yksi- vai kaksivaiheinen menettely

Olellainen ero erilaisten maksusuoritusmääräysmenettelyjen välillä on se, ovatko ne yksi- vai kaksivaiheisia.

Yksivaiheiselle menettelylle (Italia, Itävalta, Kreikka¹⁰⁰, Portugali, Ranska) on ominaista se, että tuomioistuin antaa vaatimuksen sisällöstä vain yhden päätöksen, maksusuoritusmääräyksen, joka annetaan sen menettelyvaiheen jälkeen, johon vastaaja ei ole osallistunut (*ex parte*). Jos määräaika vastineen esittämiselle on umpeutunut eikä vastaaja ole riitauttanut vaadetta, tämä ainoa asiassa tehty päätös tulee täytäntöönpanokelpoiseksi.

⁹⁷ Espanja kuuluu todellakin kumpaankin kategoriaan, sillä NLEC:n 818 §:n mukaan osapuolet kutsutaan oikeuteen ilman eri toimenpiteitä, kun vaateen määrä on alle 3 000 euroa, ja tätä suurempien vaateiden osalta kantajan on esitettävä tätä koskeva pyyntö. Espanjassa ja Ruotsissa aloiteoikeus koskee nähtävästi ainoastaan kantajaa.

⁹⁸ Espanjassa pyyntö on esitettävä kuukauden kuluessa vastineen esittämisestä; Luxemburgissa vastaava määräaika on neljä viikkoa ja Ruotsissa kuusi kuukautta. Saksassa (ZPO 696 § (1)) ja Luxemburgissa kantaja voi esittää tällaisen pyynnön vastineen saamisen varalta jo maksusuoritusmääräystä koskevassa alkuperäisessä hakemuksessa.

⁹⁹ Luxemburgissa ja Saksassa kumpikin osapuoli voi vaatia asian siirtämistä tavanomaiseen menettelyyn, koska joissain tilanteissa saattaa olla vastaajan edun mukaista saada lainvoimainen päätös, jossa väitetty vaade todetaan mitättömäksi.

¹⁰⁰ G. Nikolopoulosin artikkeli *Order for Payment in Greece* Walter Rechbergerin ja Georg Kodekin (toim.) teoksessa *Orders for payment in the European Union*, Kluwer Law International 2001, s. 165, 167, ei ole tässä suhteessa täysin selkeä, koska siinä todetaan, että kantaja voi antaa maksusuoritusmääräyksen tiedoksi vastaajalle uudelleen, jolloin tällä on uusi 10 päivän määräaika kiistää vaade. Jos tämä toinen tiedoksianto on valinnainen, kuten kirjoittajan sanavalinnasta voisi päätellä, on epäselvää, miksi kantaja haluaisi antaa vastaajalle toisen tilaisuuden vaateen kiistämiseen, jos hän on jo saanut lainvoimaisen ja täytäntöönpanokelpoisen päätöksen. Jos toinen tiedoksianto sen sijaan olisi pakollinen, Kreikan maksusuoritusmääräysmenettely olisi luokiteltava kaksivaiheiseksi.

Tavallisesti määräajan umpeutumisen ja siitä seuraavan täytäntöönpanokelpoisuuden vahvistaa tuomioistuimen kirjaaja lisäämällä maksusuoritusmääräykseen täytäntöönpanolausekkeen (*formule exécutoire*).¹⁰¹

Muissa jäsenvaltioissa, joissa on käytössä maksusuoritusmääräyksen kaltainen järjestely (Belgiassa, Luxemburgissa, Ruotsissa, Saksassa, Suomessa) alkuperäisestä maksusuoritusta koskevasta määräyksestä ei voi tulla täytäntöönpanokelpoinen, vaan sen jälkeen on tehtävä toinen täytäntöönpanokelpoinen päätös, jäljempänä 'täytäntöönpanomääräys'.¹⁰² Kantajalle ja erityisesti tuomioistuimelle asetettu lisävaatimus toisen päätöksen antamisesta vaihtelee jäsenvaltiosta toiseen ja riippuu kansallisen lainsäädännön prosessioikeuden sääntöjen yksityiskohdista. Jos sekä maksusuoritus- että täytäntöönpanomääräyksen on Luxemburgin tapaan oltava tuomarin antama, tämä merkitsee sitä, että tuomarin on käsiteltävä maksusuoritusmääräysmenettelyn yhteydessä sama tapaus kahteen kertaan. Tällaisten "yksinkertaisten ja riidattomien tapausten" käsittely ei siten tuntuisi juuri vähentävän tuomarien työtaakkaa, vaikka tämä on eräissä jäsenvaltioissa yksi maksusuoritusmääräysmenettelyn päätavoitteita. Jos sen sijaan täytäntöönpanomääräyksen antaa tuomioistuimen kirjaaja kuten Saksassa tai täytäntöönpanoviranomainen kuten Ruotsissa, ero erillisen täytäntöönpanomääräyksen antamisen ja yksivaiheisen menettelyn yhteydessä tehtävän täytäntöönpanolausekkeen (*formule exécutoire*) liittämisen välillä voi olla käytännössä minimaalinen.

Koska yksivaiheinen menettely näyttäisi yleensä ottaen tehokkaammalta, on analysoitava, onko toisen vaiheen käyttöönottoon olemassa vakuuttavia tai suorastaan pakottavia syitä. Jos päätarkoituksena on velvoittaa kantaja osoittamaan määräaikaan mennessä, onko maksu suoritettu kokonaan tai osittain¹⁰³, voitaisiin harkita muitakin keinoja, jotka eivät edellyttäisi tuomioistuimen tekevän toista päätöstä. Toinen mahdollinen perustelu liittyy siihen, että täytäntöönpanomääräyksen antamisesta alkaa muutoksenhauille asetetun määräajan kuluminen. Tähän liittyen seuraavassa pohditaan, onko tällainen muutoksenhaku tarpeen.

25. kysymys:

Pitäisikö eurooppalaisen maksusuoritusmääräysmenettelyn olla yksi- vai kaksivaiheinen eli pitäisikö alkuperäisen päätöksen tulla täytäntöönpanokelpoiseksi vai onko tarpeen tehdä toinen päätös ("täytäntöönpanomääräys") sen jälkeen kun määräaika vaateen kiistämiseksi on päättynyt?

¹⁰¹ Ranskassa (NCPC 1422 §) tuomioistuin ei liitä täytäntöönpanolauseketta ilman eri toimenpiteitä, vaan kantajan on haettava sitä erikseen. Itävallassa päätöksen lainvoimaisuuden ja täytäntöönpanokelpoisuuden vahvistaa tuomari tai *Rechtspfleger* eikä hallintohenkilöstön jäsen. Vahvistamiseen voi hakea muutosta ilman määräaika (EO 7 § (3)).

¹⁰² Ruotsissa ja Suomessa ensimmäisenä vaiheena ei ole maksusuoritusmääräys vaan määräys vastata vaateeseen ja ilmoittaa, hyväksyykö vai kiistääkö vastaaja sen. Ensimmäinen vaihe ei siis tarkkaan ottaen ole maksusuoritusmääräys. Kaikille kaksivaiheisille menettelyille yhteinen piirre kuitenkin on, että tuomioistuimen (Ruotsissa täytäntöönpanoviranomainen) on käsiteltävä asiaa kahdesti ja että täytäntöönpanokelpoinen päätös saadaan vasta toisen vaiheen tuloksena. Yksinkertaisuuden vuoksi jäljempänä käytetään kaikkien kaksivaiheisten menettelyjen ensimmäisestä vaiheesta ilmaisua 'maksusuoritusmääräys' ja toisesta vaiheesta ilmaisua 'täytäntöönpanomääräys', vaikka se ei ole teknisesti oikea termi näissä kahdessa jäsenvaltiossa.

¹⁰³ Saksassa ja Luxemburgissa täytäntöönpanomääräys annetaan vasta kantajan hakemuksesta, joka on jätettävä tuomioistuimelle viimeistään kuuden kuukauden kuluttua maksun suorittamiselle tai vastineen esittämiseksi asetetun määräajan päättymisestä. Saksassa (ZPO 699 § (1)) hakemusta ei voi esittää ennen tämän määräajan päättymistä, ja siinä on ilmoitettava, onko vastaaja suorittanut vaateen perusteella maksun ja onko hän suorittanut sen kokonaan vai osittain.

3.3.11.2. Maksusuoritusmääräystä koskeva muutoksenhaku

Yksi- tai kaksivaiheisen menettelyn valinta liittyy selkeästi siihen, onko olemassa toinen mahdollisuus kiistää vaade tavanomaisessa muutoksenhaussa sen jälkeen kun vastineen antamiselle osoitettu määräaika on päättynyt.¹⁰⁴ Niissä jäsenvaltioissa, joissa on valittu yksivaiheinen menettely, maksusuoritusmääräys tulee täytäntöönpanokelpoiseksi ja lainvoimaiseksi samaan aikaan, jos vastaaja ei kiistä sitä. Sen sijaan niissä jäsenvaltioissa, joissa menettely on kaksivaiheinen, vastaajalla on aina toinen mahdollisuus kiistää vaade ja siirtää tapaus tavanomaiseen riita-asiaihin oikeudenkäyntiin riitauttamalla täytäntöönpanomääräys.¹⁰⁵ Näitä kahta kysymystä on siten käsiteltävä yhdessä.

Kuten edellä jo todettiin, voitaisiin harkita ylimääräistä muutoksenhakumahdollisuutta, joka jossain määrin korvaisi sen, että ennen maksumääräyksen antamista ei tarvitse esittää todisteasiakirjoja eikä tuomari suorita asiasisällön tutkimusta. Joissakin jäsenvaltioissa, joissa on käytössä yksivaiheinen menettely mutta ei mahdollisuutta ylimääräiseen muutoksenhakuun (Itävallassa¹⁰⁶, Portugalissa), tuomioistuin ei kuitenkaan laadi vaateen sisällöstä lainkaan oikeudellista arviointia. Toisaalta Belgiassa ja Luxemburgissa voi hakea muutosta kaksivaiheisessa menettelyssä annettuun täytäntöönpanomääräykseen, vaikka määräyksen on antanut tuomari, joka on arvioinut vaateen kirjallisten todisteiden perusteella. On myös otettava huomioon, että mahdollisuus hakea kaksivaiheisessa menettelyssä muutosta täytäntöönpanomääräykseen ei automaattisesti merkitse sitä, että vastaajan oikeuksia suojattaisiin paremmin, etenkin jos kyse on oikeuksista, joita suojataan asiakirjojen tiedoksiantamista koskevilla säännöillä. Jos tällainen määräys käynnistää muutoksenhaku koskevan määräajan kulumisen, se on annettava virallisesti tiedoksi vastaajalle aivan kuten maksusuoritusmääräyskin.¹⁰⁷ Tiedoksiantamiseen liittyvien ongelmien todennäköisyys ei kuitenkaan näyttäisi vähenevän vain siksi, että samalle henkilölle on aiemmin annettu tiedoksi toinen asiakirja. Vaikka maksusuoritusmääräyksen tiedoksiantaminen vastaajalle olisi sujunut menestyksekkäästi, tuomioistuin saattaa silti saada hakemuksen, jossa pyydetään vapautusta muutoksenhakuajan päättymisen seurauksista, koska vastaaja ei ole saanut täytäntöönpanomääräystä. Jos vastaaja on asianmukaisella tavalla saanut

¹⁰⁴ Tämä ei tietenkään sulje pois mahdollisuutta ylimääräiseen muutoksenhakuun, esimerkiksi vaateen kiistämiseen annetun määräajan palauttamiseksi, jos vastaaja ilman omaa syytään ei esimerkiksi ole koskaan saanut maksusuoritusmääräystä, niin että hänellä ei ole ollut mahdollisuutta esittää vastinettaan.

¹⁰⁵ Näissä jäsenvaltioissa päätöksellä on yleensä sama asema kuin yksipuolisella tuomiolla, ja siihen voidaan soveltaa samoja tavanomaisia muutoksenhakukeinoja kuin yksipuoliseen tuomioon. Saksassa täytäntöönpanomääräykseen (*Vollstreckungsbescheid*) voi hakea muutosta kahden viikon kuluessa tiedoksiantamisesta (työtuomioistuimen käsittelemissä asioissa määräaika on yksi viikko). Luxemburgissa vaateen voi kiistää viimeistään 15 päivän kuluttua tiedoksiantamisesta. Ruotsissa vastaaja voi pyytää tapauksen ottamista uudelleen käsiteltäväksi viimeistään kuukausi sen jälkeen kun määräys on annettu. Belgiassa (Code Judiciaire 1343 § (3)) vastaaja voi päätöksen riitauttamiseksi valita kahdesta vaihtoehdosta: hän voi joko hakea siihen muutosta (oikeudellinen uudelleentarkastelu korkeammassa tuomioistuimessa tai muutoksenhakutuomioistuimessa) tai riitauttaa sen (kontradiktorinen menettely samassa tuomioistuimessa, joka on tehnyt riitautetun päätöksen). Suomessa päätöstä kutsutaan yksipuoliseksi tuomioksi, ja yleensä se annetaan vastaajalle tiedoksi yhdessä täytäntöönpanomääräyksen kanssa. Vastaajalla on oikeus hakea muutosta 30 päivän aikana tiedoksiantamisesta.

¹⁰⁶ Itävallan osalta tämä tieto pitää paikkansa vuoden 2002 loppuun asti, minkä jälkeen tuomioistuinten on tutkittava vaateen perustelut summaarisesti; tästä enemmän jäljempänä kohdassa 3.3.5.

¹⁰⁷ On syytä panna merkille, että Suomessa toisen päätöksen tiedoksiantaminen kuuluu kantajalle, eikä se ole täytäntöönpanon edellytys vaan tapahtuu yleensä täytäntöönpanovaiheen alussa. Tämä voisi vähentää ongelmien esiintymisen todennäköisyyttä, koska voisi olla helpompaa selvittää ajankohta, jolloin vastaaja on kiistatta saanut tiedon täytäntöönpanokelpoisesta päätöksestä, kuin pelkkä asiakirjan tiedoksiantamisen ajankohta.

täytäntöönpanomääräyksen ja tiedon meneillään olevasta menettelystä, myös mahdollisuudesta hakea muutosta vaateen kiistämiseksi asetetun määräajan päättymisen jälkeen, voidaan perustellusti kysyä, miksi hänelle olisi annettava toinen mahdollisuus kiistää vaade tavanomaisen muutoksenhaun avulla. Toisaalta yksivaiheinen menettely ilman muutoksenhakua ja vaateen sisällön tutkimista tuomioistuimessa asettaa vastaajalle epäilemättä erittäin suuren, kenties liiankin suuren vastuun; kyseessä on kuluttaja, joka ei välttämättä suinkaan ole perehtynyt prosessioikeuden sääntöihin.

26. kysymys:

Pitäisikö eurooppalaiseen maksusuoritusmääräykseen (tai kaksivaiheisessa menettelyssä täytäntöönpanomääräykseen) soveltaa tavanomaista muutoksenhakua sen jälkeen kun vastineen esittämiselle annettu määräaika on päättynyt?

3.3.11.3. Päätöksen lainvoimaisuus

Useimmissa jäsenvaltioissa (Espanjassa, Italiassa, Itävallassa, Kreikassa, Ranskassa, Ruotsissa, Saksassa, Suomessa, ja osittain myös Luxemburgissa¹⁰⁸) – riippumatta siitä, onko niissä käytössä niissä yksi- vai kaksivaiheinen menettely – tuomioistuimen antama täytäntöönpanokelpoinen päätös saa lainvoiman, jos vastaaja ei ole kiistänyt vaadetta eikä hakenut maksusuoritusmääräykseen muutosta asetetussa määräajassa (niissä jäsenvaltioissa, joissa tällainen muutoksenhaku on mahdollinen). Tässä vihreässä kirjassa ei ole tarkoitus käydä syvällistä oikeusfilosofista keskustelua, mutta voidaan silti todeta, että lainvoimaisuus olisi ymmärrettävä osapuolten välisen riita-asian lopulliseksi ratkaisuksi. Osoituksena tästä on paitsi se, että päätökseen ei voi enää hakea muutosta myös se, että päätöstä ei voida ottaa uudelleen tarkasteltavaksi muissa oikeudenkäyntimenettelyissä.

Belgia ja Portugali muodostavat poikkeuksen siinä mielessä, että vielä senkin jälkeen kun maksusuoritusmääräykseen ei voi enää hakea muutosta, vastaaja voi näissä maissa edelleen kiistää vaateen esittämisen tai sen perusteet joko myöhemmin käytävässä tavanomaisessa oikeudenkäyntimenettelyssä¹⁰⁹ tai riitauttamalla päätöksen täytäntöönpanon¹¹⁰.

Jotta voitaisiin taata oikeusvarmuus ja se, ettei menettely jää väliaikaiseksi vaan tuottaa asiassa lopullisen päätöksen, näyttäisi suositeltavalta, ettei maksusuoritusmääräystä voisi kiistää enää sen jälkeen kun vastineen esittämiselle ja/tai muutoksenhauulle annettu määräaika on päättynyt, paitsi jos pakottavat syyt tukevat tai edellyttävät tällaisen mahdollisuuden antamista.¹¹¹ On kuitenkin otettava huomioon, että tämäntyyppinen päätös saa lainvoiman kahdeksassa niistä kymmenestä jäsenvaltiosta, joissa maksusuoritusmääräys on käytössä. Jos

¹⁰⁸ Luxemburgissa *tribunal d'arrondissementissa* käytävä menettely koskee väliaikaisia toimenpiteitä, joten sen tuloksena voidaan antaa ainoastaan väliaikainen päätös. Lainvoiman voivat saada vain rauhantuomarin antamat maksusuoritusmääräykset.

¹⁰⁹ Tämä on mahdollista Belgiassa.

¹¹⁰ Portugalissa vain tuomio voi saada lainvoiman. Maksusuoritusmääräys taas ei vastaa tuomiota, koska sen antaa tuomioistuimen kirjaaja vaateen sisältöä tutkimatta. Koska lainvoimaisuudesta ei säädetä erikseen, on pääteltävä, että vastaaja voi vastustaa maksusuoritusmääräyksen täytäntöönpanoa sillä perusteella, että velkaa ei ole olemassa.

¹¹¹ Tämä ei tietenkään sulje pois mahdollisuutta ylimääräiseen muutoksenhakuun, kuten hakemusta vastineen esittämiselle tai määräajan palauttamista koskevalle muutoksenhauulle (*relèvement de forclusion, Wiedereinsetzung in den vorigen Stand*), jos esimerkiksi käy ilmi, että maksusuoritusmääräystä ei ole annettu vastaajalle tiedoksi asianmukaisella tavalla, minkä vuoksi hän ei ole tiennyt siitä ilman omaa syytään.

sovellettavat menettelysäännöt suojaavat vastaajan oikeuksia riittävästi, tämän ei pitäisi olla esteenä sille, että maksusuoritusmääräykselle voitaisiin myöntää lopullisen päätöksen asema.

27. kysymys:

Pitäisikö eurooppalaisen maksusuoritusmääräyksen tulla lainvoimaiseksi sen jälkeen kun vaateen riittauttamiselle ja/tai muutoksenhauulle annettu määräaika on päättynyt?

3.3.12. Olisiko säädettävä siitä, onko osapuolilla oltava oikeudellinen edustaja?

Kysymystä siitä, onko maksusuoritusmääräystä koskevissa menettelyissä käytettävä oikeudellista edustajaa ja jos on, niin missä määrin, käsitellään eri jäsenvaltioissa hyvin eri tavoin, sillä se liittyy läheisesti niiden yleisiin sääntöihin oikeudellisen edustajan tarpeellisuudesta tuomioistuinmenettelyissä. Belgiassa, Italiassa ja Kreikassa on aina käytettävä oikeudellista edustajaa. Velvollisuus koskee sekä maksusuoritusmääräystä koskevan hakemuksen että sitä koskevan vastineen esittämistä. Luxemburgissa, Portugalissa, Ranskassa, Ruotsissa, Saksassa ja Suomessa tällaista velvollisuutta ei ole sen enempää kantajalla kuin vastaajallakaan. Espanjassa maksusuoritusmääräystä koskeva hakemus voidaan jättää ilman oikeudellisen edustajan apua, mutta vastineen on oltava vastaajan oikeudellisen edustajan allekirjoittama, jos yleiset säännöt oikeudellisen neuvonantajan pakollisesta käyttämisestä tavanomaisissa oikeudenkäyntimenettelyissä sitä edellyttävät.¹¹² Itävallassa kantajan on käytettävä oikeudellista edustajaa, jos vaade ylittää kynnsarvon, jota suuremmissa asioissa oikeudellisen edustajan käyttö on pakollista tavanomaisissa oikeudenkäyntimenettelyissä. Sen sijaan vastaaja voi aina esittää vastineensa itse; hän tarvitsee oikeudellisen edustajan vain myöhemmin mahdollisesti aloitettavassa tavanomaisessa oikeudenkäyntimenettelyssä.¹¹³

Ei ole itsestään selvää, että jotakin tiettyä menettelyä koskevassa yhteisön säädöksessä olisi säädettävä oikeudellisen edustajan käytön pakollisuudesta (tai valinnaisuudesta), koska se väistämättä aiheuttaisi ristiriitatilanteita eri jäsenvaltioiden yleisten sääntöjen kanssa. Voitaisiin kuitenkin katsoa, että vastineen esittämistä koskevat vaatimukset olisi hyvä pitää mahdollisimman alhaisina ja vapauttaa vastaaja velvollisuudesta käyttää oikeudellista edustajaa, jos hän haluaa vain ilmoittaa vastustavansa olettamusta vaateen riidattomuudesta.

28. kysymys:

Olisiko eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskevassa säädöksessä säädettävä, että oikeudellisen edustajan käyttö ei ole pakollista maksusuoritusmääräysmenettelyssä? Jos vastaus on kyllä, millaisia näiden sääntöjen pitäisi olla?

¹¹² NLEC 814 § (2) ja 818 § (1).

¹¹³ Kynnsarvo on tätä nykyä 4 000 euroa. Vuoden 2003 alusta maksusuoritusmääräystä koskevan hakemuksen soveltamisala laajenee vaateisiin, joiden arvo on 10 000–30 000 euroa. Näiden uusien vaateiden osalta asianajajan käyttö on pakollista kummallekin osapuolelle, myös vastineen esittämiseksi. Ensimmäisen oikeusasteen työtuomioistuimissa käytävissä maksusuoritusmääräysmenettelyissä sen sijaan kummankaan osapuolen ei ole pakko käyttää asianajajaa vaateen arvosta riippumatta.

3.3.13. Oikeudenkäyntikuluja (tuomioistuimen suoritemaksuja ja muita kuluja) ja niiden korvaamista koskevat säännöt

Jotta maksusuoritusmääräys voitaisiin panna täysimääräisesti täytäntöön toisissa jäsenvaltioissa, joiden täytäntöönpanoviranomaiset eivät ole perillä määräyksen antaneen jäsenvaltion asiaa koskevasta lainsäädännöstä, saati siitä miten siihen liittyvät korvaukseen oikeuttavat kulut olisi laskettava, eurooppalaisessa maksusuoritusmääräyksessä olisi säädettävä näistä kuluista erikseen yksiselitteisellä tavalla. Koska jäsenvaltioiden lainsäädännössä on tässä suhteessa suuria eroja¹¹⁴, eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskevassa säädöksessä tuskin kannattaa esittää oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevia aineellisia sääntöjä, joista saattaisi aiheutua ristiriitaitilanteita kyseisten sääntöjen ja tavanomaisissa oikeudenkäyntimenettelyissä sovellettavan lain välillä.

Sen sijaan voisi olla hyödyllisempää selvittää, mitkä kysymykset olisivat maksusuoritusmääräyksen kannalta erityisen merkittäviä ja vaikuttaisivat olennaisella tavalla menettelyn kustannustehokkuuteen ja houkuttelevuuteen osapuolten kannalta. Saattaisi esimerkiksi olla hyvä varmistaa, että maksusuoritusmääräysmenettelystä ei aiheudu osapuolille ylimääräisiä kustannuksia siinä tapauksessa, että vastaaja kiistää vaateen, vaan että tuomioistuimen suoritemaksut ja asianajajan palkkiot voidaan kattaa mahdollisesti seuraavaa tavanomaista oikeudenkäyntimenettelyä varten lasketuista kuluista, koska muutoin kantaja saattaa välttää maksusuoritusmääräysmenettelyn aloittamista pelkästään kustannussyistä.

29. kysymys:

Olisiko eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskevassa säädöksessä oltava säännökset menettelyn kustannuksista ja niiden korvaamisesta? Jos vastaus on kyllä, millaisia näiden sääntöjen pitäisi olla?

3.3.14. Täytäntöönpano

Vaikka täytäntöönpanoa koskevat säännöt eivät suinkaan näytä kaipaavan lähentämistä tällä alalla, voisi kuitenkin olla hyödyllistä pohtia kahta seuraavaa näkökohtaa.

3.3.14.1. Väliaikainen täytäntöönpanokelpoisuus

Se, minkätyyppisiä kysymyksiä liittyy maksusuoritusmääräyksen väliaikaiseen täytäntöönpanokelpoisuuteen, riippuu suuresti siitä, onko menettely yksi- vai kaksivaiheinen ja voiko määräykseen hakea muutosta. Jos määräys saa yksivaiheisessa menettelyssä lainvoiman heti kun sen riitauttamiseen annettu määräaika on umpeutunut eikä muuta muutoksenhakumahdollisuutta ole, väliaikainen täytäntöönpanokelpoisuus on mahdollinen ainoastaan ennen edellä mainitun määräajan päättymistä tai vastineen esittämisen jälkeen. Yksivaiheista menettelyä noudattavat jäsenvaltiot (Espanja, Italia, Itävalta, Portugali, Ranska) eivät pääsääntöisesti pidä varsinaista maksusuoritusmääräystä väliaikaisesti täytäntöönpanokelpoisena, vaan edellyttävät, että määräaika on päättynyt, ennen kuin

¹¹⁴ Esimerkiksi näistä eroavuuksista riittääköön summaarisia menettelyjä koskevan Ruotsin lain 46 ja 48 § sekä hallituksen määräys, joiden mukaan kantajalla ei ole oikeutta saada korvausta hänelle aiheutuneista kuluista, koska vastaajaa ei voida velvoittaa korvaamaan kantajalle tämän omasta toiminnasta ja tämän tarvitsemista neuvoista aiheutuneita kustannuksia yli tietyn kohtuullisena pidettävän määrän (nykyään 315 Ruotsin kruunua).

Saksan oikeuskäytännössä on väitelty kiihkaasti siitä, onko kantajalla oikeus saada korvaus kuluista, joita hänelle aiheutuu perintätoimiston käyttämisestä ennen tuomioistuimenmenettelyn aloittamista, ja miten suuri tällainen korvaus voisi olla.

määräykseen voidaan liittää täytäntöönpanolauseke (Kreikassa tähän asiaan suhtaudutaan toisin¹¹⁵). Tästä voidaan poiketa sellaisten vaateiden osalta, jotka perustuvat erityisen vahvaan todistusaineistoon kuten tuomioistuimelle esitettyyn shekkiin tai vekseliin.¹¹⁶ Jos vastine esitetään ajoissa eikä se mitätöi maksusuoritusmääräystä¹¹⁷, määräyksestä ei tule väliaikaisesti täytäntöönpanokelpoista¹¹⁸.

Useimmissa kaksivaiheista menettelyä noudattavissa jäsenvaltioissa (Luxemburgissa, Ruotsissa, Saksassa ja Suomessa) on yhteistä se, että tuomioistuimen ensimmäinen päätös ("maksamismääräys") ei ole täytäntöönpanokelpoinen, kun taas sen kiistämiseksi asetetun määräajan päättymisen jälkeen tehtävä toinen päätös ("täytäntöönpanomääräys") on "vain" väliaikaisesti täytäntöönpanokelpoinen, kunnes sitä koskeva muutoksenhaku-aika on päättynyt. Väliaikaisen täytäntöönpanokelpoisuuden muut edellytykset (kuten kantajalta vaadittavaa vakuutta koskevat vaatimukset) vaihtelevat huomattavasti.¹¹⁹

30. kysymys:

Pitäisikö eurooppalaisen maksusuoritusmääräyksen olla väliaikaisesti täytäntöönpanokelpoinen? Jos vastaus on kyllä, millaiset vaatimukset väliaikaiselle täytäntöönpanokelpoisuudelle ja väliaikaisen täytäntöönpanon lykkäämiselle pitäisi asettaa?

¹¹⁵ Kreikassa vastaaja voi vastineen esitettyään hakea täytäntöönpanon lykkäämistä kunnes asiassa on tehty lopullinen päätös.

¹¹⁶ Italian CPC, 642 §; 649 §:ssä säädetään myös mahdollisuudesta lykätä väliaikaista täytäntöönpanokelpoisuutta vastaajan hakemuksesta, jos lykkäämiseen on olemassa pakottavia syitä. Itävallassa on tämäntyyppisille vaateille tarkoitettu erityinen maksusuoritusmääräysmenettely (*Mandats- und Wechselmandatsverfahren*), jonka mukaan väliaikainen täytäntöönpanokelpoisuus on mahdollinen myös vastineen esittämisen jälkeen, ilman että kantajan tarvitsee osoittaa vaateen täytäntöönpanon olevan vaarassa.

Mahdollisuus toteuttaa turvaamistoimia peruuttamattoman vahingon varalta (jos kantaja voi esim. osoittaa olevan todennäköistä, että vastaaja yrittää välttää maksamisen tai kätkeä varoja) on olemassa eräiden jäsenvaltioiden väliaikaista täytäntöönpanokelpoisuutta koskevissa järjestelyissä (esim. Italian CPC:n 642 §). Tässä vihreässä kirjassa ei käsitellä tätä kysymystä, joka näyttäisi liittyvän väliaikaisiin toimenpiteisiin yleensä.

¹¹⁷ Tästä enemmän ks. edellä 3.3.10.

¹¹⁸ Italia muodostaa tässä suhteessa poikkeuksen, sillä CPC:n 648 §:n mukaan maksusuoritusmääräys voidaan julistaa väliaikaisesti täytäntöönpanokelpoiseksi myös riitauttamisen jälkeen tietyin edellytyksin, esim. jos vastine ei perustu asiakirjatodisteisiin.

¹¹⁹ Esim. Saksassa täytäntöönpanomääräykset ovat periaatteessa väliaikaisesti täytäntöönpanokelpoisia ilman vakuutta (ZPO:n 700 § (1) ja 708 § (2)). Vastaaja voi hakea täytäntöönpanokelpoisuuden lykkäystä, ja hakemus voidaan poikkeustapauksia lukuun ottamatta hyväksyä vain jos vastaaja antaa vakuuden (ZPO 719 § ja 707 §). Luxemburgissa *tribunal d'arrondissementin* antama täytäntöönpanomääräys on luonteeltaan väliaikainen toimenpide; väliaikainen täytäntöönpanokelpoisuus voidaan myöntää vakuutta vastaan tai ilman sitä.

On myös kiinnostavaa panna merkille, että Ruotsin järjestelmä perustuu olettamukseen, jonka mukaan maksusuoritusmääräystä koskeva hakemus koskee samalla myös sen täytäntöönpanoa sen jälkeen kun määräys on annettu. Toisin kuin useimmissa muissa jäsenvaltioissa, joissa kantajan on tehtävä erillinen aloite täytäntöönpanon käynnistämiseksi, tästä seuraa että Ruotsin täytäntöönpanovirasto suorittaa täytäntöönpanon viran puolesta, paitsi jos kantaja nimenomaisesti ilmoittaa hakemuksessa pidättäytyvänsä tällaisesta automaattisesta täytäntöönpanosta.

3.3.14.2. Täytäntöönpano rajatylittävissä tapauksissa – maksusuoritusmääräys eurooppalaisena maksusuoritusmääräyksenä, johon ei liity eksekvatuurimenettelyä

Jos neuvosto hyväksyy komission ehdotuksen perusteella asetuksen riitauttamattomia vaateita koskevan eurooppalaisen täytäntöönpanomääräyksen käyttöönotosta¹²⁰, niin että eksekvatuurimenettely voidaan poistaa kaikilta riitauttamattomia rahallisia vaateita koskevilta tuomioistuimen päätöksiltä, on selvää, että myös eurooppalainen maksusuoritusmääräys kuuluu kyseisen asetuksen soveltamisalaan. Ihannetapauksessa eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskeva menettely olisi kuitenkin vietävä askelta pidemmälle, niin että kantajan ei tarvitse vahvistuttaa päätöstä eurooppalaiseksi täytäntöönpanomääräykseksi siinä tuomioistuimessa, joka on päätöksen alun perin antanut. Jos eurooppalainen maksusuoritusmääräys olisi samalla eurooppalainen täytäntöönpanomääräys, tämä merkitsisi sitä, ettei varmentamismenettelyssä enää tarvitsisi huolehtia vastaajan oikeuksien asianmukaisesta suojelusta siten, että varmistetaan tiettyjen, lähinnä menettelyn käynnistäneen asiakirjan tiedoksiantamista koskevien vähimmäisvaatimusten noudattaminen. Tämä puolestaan olisi mahdollista vain jos eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskevassa säädöksessä annettaisiin sitovat säännöt asiakirjojen tiedoksiantamista koskevista vähimmäisvaatimuksista. Näin palataan samoihin kysymyksiin, joista keskusteltiin jo edellä.¹²¹

31. kysymys:

Pitäisikö eurooppalaisen maksusuoritusmääräyksen olla suoraan täytäntöönpanokelpoinen muissa jäsenvaltioissa ilman eksekvatuurimenettelyä ja myös ilman varmentamista siinä jäsenvaltiossa, jossa se on annettu, kuten on suunnitteilla riitauttamattomia vaateita koskevan eurooppalaisen täytäntöönpanomääräyksen osalta? Jos vastaus on kyllä, millaisia ehtoja tällaiselle suoralle täytäntöönpanokelpoisuudelle pitäisi asettaa?

¹²⁰ KOM(2002) 159 lopullinen, 18.4.2002.

¹²¹ Ks. kohta 3.3.8.

4. III OSA: TOIMENPITEET VÄHÄISIÄ VAATEITA KOSKEVIEN OIKEUDENKÄYNTIEN YKSINKERTAISTAMISEKSI JA NOPEUTTAMISEKSI

Sekä kansalaiset että pienet ja keskisuuret yritykset näyttäisivät olevan yhä enemmän huolissaan siitä, että jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmät eivät täysin vastaa näiden ryhmien tarpeita. Oikeuslaitokseen turvautuminen on monien mielestä liian kallista, liian hidasta ja liian hankalaa. Mitä vähäisemmästä vaateesta on kyse, sitä suuremman painoarvon nämä esteet saavat, sillä oikeudenkäyntikulut, pitkät käsittelyajat ja vaivannäkö (ns. "kolmipäinen lohikäärme"¹²²) eivät välttämättä ole suhteessa vaateen vähäisyyteen. Näiden ongelmien vuoksi monissa jäsenvaltioissa onkin otettu käyttöön yksinkertaistettuja siviiliprosessioikeuden menettelyjä vähäisten vaateiden ratkaisemista varten.

Toisaalta rajatylittävien riita-asioiden potentiaalinen määrä kasvaa sitä enemmän, mitä laajemmin EY:n perustamissopimukseen perustuvia henkilöiden, tavaroiden ja palvelujen vapaata liikkuvuutta koskevia oikeuksia toteutetaan. Rajatylittävässä tilanteessa esteet tuomioistuimen päätöksen saamiseksi nopeasti ja edullisesti vain korostuvat: usein on esimerkiksi tarpeen palkata kaksi asianajajaa, syntyy käännös- ja tulkkauskustannuksia ja erilaisia muita menoeriä, kuten oikeudenkäynnin osapuolten, todistajien ja lakimiesten ylimääräisiä matkakustannuksia yms. Potentiaalisia ongelmatilanteita on hyvin paljon: Yksityishenkilöt joutuvat ehkä onnettomuuteen lomallaan tai ostosmatkallaan ulkomailla tai saattavat ostaa tavaroita, jotka myöhemmin osoittautuvat viallisiksi tai vaarallisiksi. Kuluttaja saattaa tilata Internetin kautta ulkomailta tavaroita, joita ei koskaan toimiteta hänelle tai jotka osoittautuvat viallisiksi. Ongelmatilanteet eivät tietenkään rajoitu pelkästään yksityishenkilöiden välisiin riita-asioihin. Myös pienyritysten omistajat voivat joutua hankalaan tilanteeseen, jos he haluavat viedä vaateensa toisen jäsenvaltion tuomioistuimen käsiteltäväksi. Esimerkiksi hotellinomistajan, jonka asiakas ei ole maksanut laskuaan, pitäisi kuitenkin pystyä viemään oikeudetut vaateensa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Koska EU:sta puuttuu tällä hetkellä menettely, joka olisi riita-asian arvoon nähden "oikeasuhteinen", velkojan todennäköisesti kohtaamat esteet saattavat johtaa siihen, että asian vieminen tuomioistuinkäsittelyyn ei ole välttämättä taloudellisesti järkevää. Tuomion saaminen sellaista vastaajaa vastaan, jonka kotipaikka on toisessa jäsenvaltiossa, on nykyään kohtuuttoman kallista suhteessa itse riita-asian suuruuteen. Menettelyn kalleuden ja siihen todennäköisesti liittyvien käytännön hankaluuksien vuoksi monet luopuvatkin toivosta saada oikeudetut vaatimuksensa täytettyä.

Amsterdamin sopimuksen voimaantulon ja Tampereella kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmien perusteella Euroopan unionin haasteena on nyt varmistaa, että todellisella Euroopan oikeusalueella jäsenvaltioiden oikeus- ja hallintojärjestelmien eroavuudet tai monimutkaisuus eivät estä yksityishenkilöitä ja yrityksiä käyttämästä oikeuksistaan eikä oikeuksien käyttäminen vaikuta hankalalta. Koska ongelma on erityisen silmäänpistävä vähäisten vaateiden alalla, toimenpiteiden toteuttamista juuri tällä yksityisoikeudellisten oikeudenkäyntien alalla on pidetty erityisen kiireellisenä.

¹²² Jacob, J., *Justice between man and man*, in: Current legal problems, 1985, s. 211.

4.1. OLEMASSA OLEVA EY:N LAINSÄÄDÄNTÖ – AIEMMAT YHTEISÖN ALOITTEET

Yhteisön oikeus on toistaiseksi vaikuttanut varsin vähän siviiliprosessia koskevaan kansalliseen lainsäädäntöön. Tästä on kuitenkin yksi poikkeus: Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että EY:n perustamissopimuksen 12 artikla (ent. 6 artikla, kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltäminen) rajoittaa yksityisoikeudellisia menettelyjä koskevan kansallisen lainsäädännön soveltamista silloin kun tämä johtaisi syrjintään kansalaisuuden perusteella.

Tuomioistuin on todennut useaan otteeseen¹²³, että "*Jäsenvaltion kansallinen siviiliprosessisäännös, jossa toisen jäsenvaltion kansalaisten ja oikeushenkilöiden edellytetään asettavan vakuuden oikeudenkäyntikulujen maksamisesta (cautio judicatum solvi) silloin, kun ne nostavat kanteen kyseisen jäsenvaltion omaa kansalaista tai sinne sijoittautunutta yhtiötä vastaan, kuuluu EY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan 6 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitettulla tavalla, ja se kuuluu tässä artiklassa asetetun yleisen syrjintäkiellon alaisuuteen*".

Jo aiemmin oli kuitenkin tunnustettu, että tällainen rajallinen vaikutus kansalliseen lainsäädäntöön ei olisi riittävä, koska se poistaisi ainoastaan kansallisten lakien pahimmat seuraukset, vaikka sisämarkkinoiden toiminta edellyttää suurempia muutoksia. Kansallisia lainsäädäntöjä on lähennettävä, jotta kansalaisille ja yrityksille voidaan taata parempi oikeussuojan saatavuus.

Tätä varten komissio kutsui vuonna 1990 koolle asiantuntijaryhmän (*Commission European Judiciary Code*), jolle se antoi tehtäväksi laatia selvityksen yksityisoikeudellisissa riita-asioissa sovellettavien menettelyjen eräitä näkökohtia koskevien jäsenvaltioiden lakien ja sääntöjen lähentämisestä. Selvitystyön tuloksena laadittu raportti (nk. Stormen raportti¹²⁴) julkaistiin vuonna 1994. Siinä esitettiin useita ehdotuksia yksityisoikeudellisten menettelyjen eri näkökohtien lähentämisestä. Ehdotuksia ei kuitenkaan ole pantu täytäntöön.

Vähäisiä vaateita on käsitelty yhteisön tasolla aiemmin kahdelta eri kannalta:

Yhtäältä tarkoituksena on ollut parantaa kuluttajien oikeussuojan saatavuutta¹²⁵: Vuonna 1993 julkaistiin kuluttajien oikeussuojan saatavuutta ja kuluttajariitojen ratkaisua yhtenäismarkkinoilla käsittelevä vihreä kirja (*Green Paper on Access of Consumers to Justice and the Settlement of Consumer Disputes in the Single Market*¹²⁶), jonka perusteella komissio hyväksyi vuonna 1996 Toimintasuunnitelman kuluttajien oikeussuojakeinoista ja kuluttajariita-asoiden ratkaisemisesta sisämarkkinoilla¹²⁷. Toimintasuunnitelmassa komissio ehdotti, että oikeussuojan saatavuutta pyrittäisiin parantamaan ottamalla käyttöön yksinkertaistettu eurooppalainen lomake.

¹²³ Ks. asia C-323/95, *Hayes v. Kronenberger*, Kok. 1997, s. I-1711; asia C-43/95, *Hayes v. Kronenberger*, Kok. 1996, s. I-4661; asia C-122/96, *Saldanha*, Kok. 1997, s. I-5325.

¹²⁴ Storme, M., *Study on the approximation of the laws and rules of the Member States concerning certain aspects of the procedure for civil litigation, Final Report*, Dordrecht, 1994.

¹²⁵ Ks. myös KOM(1984) 692 lopullinen ja KOM(1987) 210 lopullinen.

¹²⁶ KOM(1993) 576 lopullinen.

¹²⁷ KOM(1996) 13 lopullinen.

Toisaalta komissio esitti vuonna 1998 ehdotuksessa direktiiviksi kaupallisten toimien maksuviivästysten torjumisesta, että kaikissa jäsenvaltioissa otettaisiin käyttöön vähäisiä vaateita koskeva menettely.¹²⁸

4.2. TAUSTAA

Tämän aloitteen taustalla ovat Amsterdamin sopimuksen voimaantulo ja Tampereella kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmät, joissa asetetaan tavoitteeksi luoda asteittain vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuva alue. Stormen raporttiin verrattuna tämän lähestymistavan soveltamisala on jokseenkin rajoittunut, koska sen tavoitteena ei ole yhteisten menettelysääntöjen luominen kaikille siviiliprosessioikeuden menettelyille vaan ainoastaan tiettytyypisille riita-asioille eli vähäisille vaateille.

Tarve toteuttaa toimia tällä alalla on todettu eri yhteyksissä:

- **Wienin toimintasuunnitelmassa**¹²⁹ katsotaan tarpeelliseksi määritellä rajatylittäviä vaikutuksia aiheuttavien yksityisoikeuteen liittyvien oikeudenkäyntien osalta säännöt, joiden lähentäminen on tärkeää, jotta Euroopan kansalaiset voisivat esteettömämmin käyttää oikeuslaitosta, ja tutkitaan tämän mukaisesti lisätoimenpiteiden kehittämistä yksityisoikeuteen liittyvien oikeudenkäyntien yhteensoveltuvuuden parantamiseksi.
- **Tampereella kokoontunut Eurooppa-neuvosto** vaati päätelmissään (lokakuussa 1999) rajatylittäviä vähäisiä kuluttaja- ja kaupallisia vaateita koskevien oikeudenkäyntien yksinkertaistamista ja nopeuttamista:

"V. Oikeussuojan parempi saatavuus Euroopassa

30. Eurooppa-neuvosto kehottaa neuvostoa vahvistamaan komission ehdotusten perusteella vähimmäisvaatimukset, joilla varmistetaan asianmukainen oikeusapu valtioiden rajat ylittävissä tapauksissa koko unionin alueella sekä erityiset yhteiset menettelysäännöt **yksinkertaistettuja ja nopeutettuja rajat ylittäviä oikeudenkäyntejä varten, jotka koskevat vähäisiä kuluttaja- ja kaupallisia vaateita** sekä elatusvaateita ja riitauttamattomia vaateita. Jäsenvaltioiden olisi myös luotava vaihtoehtoisia, muita kuin tuomioistuimenmenettelyjä.
31. Olisi vahvistettava yhteiset vähimmäisvaatimukset valtioiden rajat ylittävissä oikeudenkäynneissä koko unionin alueella käytettäville **monikielisille lomakkeille** tai asiakirjoille. Nämä asiakirjat tai lomakkeet olisi vastavuoroisesti hyväksyttävä laillisina asiakirjoina kaikissa tuomioistuinkäsittelyissä unionin alueella."

¹²⁸ Komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi kaupallisten toimien maksuviivästysten torjumisesta (EYVL C 168, 3.6.1998, s. 13). Ehdotuksen 6 artiklassa säädetään "yksinkertaistetuista oikeusmenettelyistä pienille velkasummille". Kaupallisissa toimissa tapahtuvien maksuviivästysten torjumisesta 29 päivänä kesäkuuta 2000 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2000/35/EY (EYVL L 200, 8.8.2000, s. 35) ei kuitenkaan ole vastaavaa säännöstä.

¹²⁹ Neuvoston ja komission toimintasuunnitelma parhaista tavoista panna täytäntöön Amsterdamin sopimuksen määräykset vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen toteuttamisesta, EYVL C 19, 23.1.1999, s. 1, 41 kohdan d alakohhta.

- **Komission järjestämissä asiantuntijakokouksissa** 29. marraskuuta 1999 ja 28. toukokuuta 2002 katsottiin vähäisiä vaateita koskevan menettelyn olevan prioriteetti.
- **Neuvoston toimenpideohjelmassa vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen toteuttamisesta**¹³⁰ vaaditaan "vähäisiä vaatimuksia koskevien, rajat ylittäviä vaikutuksia omaavien riita-asioiden selvittämisen" yksinkertaistamista ja nopeuttamista.
- Myös **Euroopan parlamentti** on todennut¹³¹, että on tarpeen yksinkertaistaa ja nopeuttaa sellaisia rajatylittäviä oikeudenkäyntejä, jotka koskevat vähäisiä kuluttaja- ja kaupallisia riitoja.

4.3. JÄSENVALTIOIDEN NYKYISET VÄHÄISIÄ VAATEITA KOSKEVAT MENETTELYT

Tampereen päätelmien perusteella komissio lähetti kaikille jäsenvaltioille kyselyn, jossa niitä pyydettiin esittelemään vähäisiin vaateisiin sovellettavat kansalliset menettelyt. Jäsenvaltioiden vastauksista¹³² on laadittu erillinen selvitys¹³³.

Vähäisiin vaateisiin sovellettavia yksinkertaistettuja menettelyjä on käytössä Espanjassa, Irlannissa, Ranskassa, Ruotsissa, Saksassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Niiden tärkeimmät ominaispiirteet ovat:

- Espanjassa, Irlannissa, Ruotsissa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa (Englannissa ja Walesissa, Skotlannissa ja Pohjois-Irlannissa) on vähäisiin vaateisiin sovellettavia erityismenettelyjä, jotka ovat yksinkertaistettuja tavanomaiseen menettelyyn verrattuna. Monissa tapauksissa vaateen esittämistä on yksinkertaistettu esimerkiksi siten, että sen voi tehdä erityisellä lomakkeella. Eräitä todisteiden vastaanottamiseen liittyviä sääntöjä on lievennetty, ja koko menettely voidaan myös hoitaa kirjallisesti. Myös muutoksenhakumahdollisuuksia on rajoitettu tai ne on poistettu kokonaan.
- Saksassa ei ole erityistä menettelyä vähäisiä vaateita varten, mutta tuomioistuimet voivat määritellä niihin sovellettavat menettelyt parhaaksi katsomallaan tavalla.¹³⁴
- Ranskassa ei ole erityistä menettelyä vähäisiä vaateita varten, mutta niitä koskeva menettely voidaan aloittaa yksinkertaistetulla tavalla vain tekemällä ilmoitus käräjäoikeuden (*Tribunal d'instance*) kirjaamoon (*déclaration au greffe*).

¹³⁰ EYVL C 12, 15.1.2001, s. 1.

¹³¹ EYVL C 146, 17.5.2001, s. 4.

¹³² Kreikka ei vastannut kyselyyn. Em. kuluttajien oikeussuojaa koskevan vihreän kirjan (KOM(1993) 576 lopullinen) mukaan Kreikassa on kuitenkin olemassa vähäisiä vaateita koskeva menettely (siviiliprosessilainsäädännön 466–472 §).

Italiassa on käytössä erityinen menettely ("Giudice di Pace", siviiliprosessilain 316 § ja sitä seuraavat pykälät), joka ei kuitenkaan ole menettelyllisesti yksinkertainen. Sen sijaan alle 1 000 euron arvoiset vaateet ratkaisee tuomioistuin, mutta ei lain vaan kohtuusharkinnan (*equity*) perusteella.

¹³³ Des Procédures de traitement judiciaire des demandes de faible importance ou non contestées dans les droits des Etats-membres de l'Union Européenne, Exploitation de l'enquête de la Commission européenne "Les procédures judiciaires applicables aux demandes de faible importance", Rapport final: tutkimusjohtaja Evelyne Serverin, CNRS IDHE-ENS CACHAN, Cachan, 2001.

Tämä vihreä kirja perustuu jäsenvaltioiden vastauksiin ja selvityksessä esitettyyn niitä koskevaan arviointiin.

¹³⁴ ZPO 495 a §.

Alankomaissa, Belgiassa, Itävallassa, Luxemburgissa, Portugalissa, Suomessa ja Tanskassa ei ole erityistä menettelyä vähäisiä vaateita varten.¹³⁵

Suomen oikeudenkäymiskaari sisältää kuitenkin useita erilaisia yksinkertaistettuja vaihtoehtoja tavanomaiselle oikeudenkäyntimenettelylle. Esimerkiksi vaateen voi esittää tai kiistää sen täyttämällä erityisen lomakkeen, tuomarit ja muut tuomioistuimen virkamiehet ovat velvollisia neuvomaan osapuolia, lakiviittauksia ei tarvitse esittää, osapuolilla ei tarvitse olla oikeudellista edustajaa, todistelua koskevia sääntöjä on lievennetty, asiantuntijalausuntoja ei käytetä, ja kokonaan kirjallinen menettely on käytettävissä. Valinta tavanomaisen ja yksinkertaistetun menettelyn välillä ei kuitenkaan tapahdu vaateen suuruuden (eli kvantitatiivisten perusteiden) vaan pikemminkin kvalitatiivisten perusteiden pohjalta. Yksinkertaistettuja menettelyjä sovelletaan yksinkertaisissa tapauksissa riippumatta siitä, miten suuresta summasta on kyse.

Myös Itävallan siviiliprosessilaissa on säännöksiä menettelysääntöjen yksinkertaistamisesta silloin kun menettelyjä käydään alueellisissa tuomioistuimissa (*Bezirksgerichte*), joiden toimivalta koskee alle 10 000 euron arvoisia vaateita. Yksinkertaistaminen liittyy oikeudellisen edustajan käyttöön (ei pakollista), tuomioistuimen velvollisuuteen avustaa osapuolta, jolla ei ole oikeudellista edustajaa, menettelyn vireillepanoa, eräiden todistelua koskevien sääntöjen lieventämistä ja muutoksenhakumahdollisuuksien rajoittamista. Vaikka näitä yksinkertaistamismahdollisuuksia ei voidakaan pitää varsinaisena vähäisiä vaateita koskevana erityismenettelynä, ne luetellaan jäljempänä yksityiskohtaisesti.

Voimassa oleviin vähäisiä vaateita koskeviin menettelyihin liittyvät erityispiirteet voidaan esittää tiivistäen seuraavasti:

4.3.1. Raja-arvo

Kaikissa jäsenvaltioissa, joissa on vähäisiä vaateita koskevia menettelyjä, sovelletaan raja-arvoja. Ne kuitenkin vaihtelevat huomattavasti:¹³⁶

600 € (Saksa), 1 235 ja 2 470 € (Skotlanti¹³⁷), 1 270 € (Irlanti), 2 038 € (Ruotsi), 3 005 € (Espanja), 3 294 € (Pohjois-Irlanti), 3 811 € (Ranska) ja 8 234 € (Englanti ja Wales)¹³⁸.

4.3.2. Riita-asioiden lajit

Useimmissa jäsenvaltioissa, joissa on käytössä vähäisiä vaateita koskevia menettelyjä, niitä voidaan soveltaa myös muihin kuin rahallisiin vaateisiin.

¹³⁵ Tieto perustuu vastauksiin, joita jäsenvaltiot ovat antaneet niille esitettyyn kyselyyn.

Kuluttajien oikeussuojaa koskevan vihreän kirjan (KOM(1993) 576) mukaan kahdessa näistä jäsenvaltioista on kuitenkin olemassa vähäisiä vaateita koskevia erityismenettelyjä: Alankomaissa uusi menettely ennen kuin ns. Kantongerecht otettiin käyttöön 30. joulukuuta 1991 annetulla lailla. Portugalissa taas on käytössä "processo sumarissimo" (siviiliprosessilain 793 § ja seuraavat pykälät). Komissio ottaa mielellään vastaan korjauksia ja täydennyksiä kyselyn yhteydessä annettuihin tietoihin.

¹³⁶ Kansallisina valuuttoina ilmaistut raja-arvot (ennen 1.1.2002) on muunnettu euroiksi.

¹³⁷ Skotlannissa on käytössä kaksi yksinkertaistettua menettelyä: *The Small Claims Procedure* (enintään 750 £), joka on tarkoitettu maallikkojen käyttöön, ja *The Summary Cause Procedure* (yli 750 £ ja enintään 1 500 £), joka kattaa väljästi käsitettynä kuluttajariidat, yhteisöjen toimet velkojen perimiseksi ja vuokranantajien vaateet perintöomaisuuden takaisin saamiseksi.

¹³⁸ Määrään eivät sisälly päävaateeseen liittyvät korot ja oikeudenkäyntikulut.

Komission ehdotuksessa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi kaupallisten toimien maksuviivästysten torjumisesta (EYVL C 168, 3.6.1998, s. 13) ehdotettiin huomattavasti korkeampaa raja-arvoa (vähintään 20 000 €).

Skotlannissa¹³⁹, Irlannissa¹⁴⁰ sekä Englannissa ja Walesissa¹⁴¹ yksinkertaistettuja menettelyjä voidaan kuitenkin soveltaa vain tiettytyyppeihin riita-asioihin.

Englannissa ja Walesissa¹⁴², Irlannissa¹⁴³ ja Ruotsissa¹⁴⁴ yksinkertaistetun menettelyn käyttö on tiettytyyppisissä riita-asioissa kielletty.

Saksassa¹⁴⁵ yksinkertaistetun menettelyn soveltamista ei ole rajoitettu kannetyypin mukaan.

4.3.3. Vähäisiä vaateita koskeva menettely – vaihtoehto vai velvollisuus?

Saksassa¹⁴⁶, Englannissa ja Walesissa¹⁴⁷, Skotlannissa¹⁴⁸, Espanjassa¹⁴⁹ ja Ruotsissa¹⁵⁰ yksinkertaistetun menettelyn käyttö on pakollista, mutta useimmissa näistä jäsenvaltioista tuomioistuin voi siirtää riita-asian tavanomaiseen tai virallisempaan menettelyyn jommankumman osapuolen hakemuksesta. Ranskassa ja Irlannissa vähäisiä vaateita koskeva menettely on valinnainen. Pohjois-Irlannissa alle 2 000 punnan vaateisiin sovelletaan vähäisiä vaateita koskevaa menettelyä, paitsi jos asia koskee velkaa tai rahassa määriteltyä summaa ja kantaja valitsee tavallisen siviilioikeudellisen menettelyn. Myös vastaaja voi kuitenkin antaa tiedoksi vastineen, jossa pyydetään asian käsittelemistä vähäisenä vaateena, ja tuomioistuimen on hyväksyttävä tällainen pyyntö.

¹³⁹ Skotlannissa vähäisiä vaateita koskeva menettely (*Small Claims Procedure*) on varattu enintään 750 punnan suuruisten rahasummien perintään (korjoja ja kuluja lukuun ottamatta), ei kuitenkaan elatusta tai väliaikaista elatusta tai kunnianloukkausta koskevien kanteiden yhteydessä, sekä *ad factum praestatum* -toimiin (muuta kuin rahasumman maksamista koskevan toimen täytäntöönpano) tai **irtaimen omaisuuden palauttamiseen** silloin kun tämän vaateen vaihtoehtona on vaade enintään 750 punnan suuruisen summan maksamiseksi (korjoja ja kuluja lukuun ottamatta).

¹⁴⁰ Irlannissa vähäisiä vaateita koskevaa menettelyä (*Small Claims Procedure*) sovelletaan virheellisiin tavaroihin tai työsuorituksiin, vähäisiin omaisuusvahinkoihin ja vuokratakuun palauttamatta jättämiseen.

¹⁴¹ Englannissa vähäisiä vaateita koskevaa menettelyä (*Small Claims Procedure*) sovelletaan henkilövahinkoja koskeviin vaateisiin silloin kun vahingonkorvaus on alle 1 000 puntaa, kiinteistöjen korjaustöihin liittyviin vaateisiin silloin kun vaateen määrä on alle 1 000 puntaa ja kaikkiin muihin vaateisiin, joiden arvo on alle 5 000 puntaa.

¹⁴² Englannissa ja Walesissa vähäisiä vaateita koskevaa menettelyä ei saa soveltaa silloin kun vaade koskee häirintää tai laitonta häätöä.

¹⁴³ Irlannissa vähäisiä vaateita koskevaa menettelyä ei saa soveltaa, kun vaade koskee sopimuksia, osamaksu- tai luottosopimuksia, vahingonkorvauksia tai perheoikeutta.

¹⁴⁴ Ruotsissa vähäisiä vaateita koskevaa menettelyä ei saa soveltaa perheoikeutta koskevissa asioissa.

¹⁴⁵ Vähäisiä vaateita koskevaa menettelyä voidaan soveltaa missä tahansa riita-asiaassa, joka kuuluu toimivaltaisen tuomioistuimen (*Registergericht*) toimivaltaan. *Registergericht*illä ei ole toimivaltaa työoikeuden eikä sellaisten vaateiden alalla, jotka kohdistuvat veroviranomaisiin virkamieslain nojalla tai tuomioistuimiin ja virkamiehiin, joita syytetään toimivaltuuksien ylittämisestä tai virallisten asiakirjojen laatimisen laiminlyönnistä.

¹⁴⁶ Saksassa osapuolet eivät voi pyytää asian siirtämistä tavanomaiseen menettelyyn. Tuomioistuin voi harkintavaltansa perusteella päättää siirtää asian tavanomaiseen menettelyyn missä vaiheessa tahansa, mutta tämä on käytännössä poikkeuksellista.

¹⁴⁷ Englannissa ja Walesissa tuomioistuin voi kuitenkin siirtää vähäisen vaateen eri menettelyyn (esim. nopeutettuun menettelyyn).

¹⁴⁸ Skotlannissa tuomioistuin voi kuitenkin siirtää vaateen muodollisempaan menettelyyn joko omasta aloitteestaan tai jommankumman osapuolen hakemuksesta, jos se katsoo että siihen liittyy vaikea oikeudellinen seikka tai poikkeuksellisen monimutkainen tosiasia. Siirto on tehtävä, jos osapuolet pyytävät sitä yhteisesti.

¹⁴⁹ Espanjassa suullinen menettely on pakollinen (kun vaateen arvo on alle 500 000 pesetaa).

¹⁵⁰ Ruotsissa jompikumpi osapuoli voi pyytää tavanomaisen menettelyn soveltamista, jos vaateella ei ole erityistä merkitystä osapuolten oikeudellisen suhteen kannalta muuten kuin kyseisen vaateen osalta.

4.3.4. Menettelyn vireillepano

Vähäistä vaadetta koskevan asian vireillepanoon tarkoitettuja lomakkeita on nykyään käytössä Englannissa ja Walesissa¹⁵¹, Skotlannissa¹⁵², Pohjois-Irlannissa¹⁵³, Ruotsissa¹⁵⁴, Irlannissa¹⁵⁵, Espanjassa¹⁵⁶ ja Ranskassa.

Ranskassa vähäisiä vaateita varten koskeva menettely voidaan aloittaa yksinkertaistetulla tavalla vain tekemällä ilmoitus käräjäoikeuden (*Tribunal d'instance*) kirjaamoon (*déclaration au greffe*). Tätä varten on olemassa myös lomake, mutta sen käyttö ei ole pakollista. Ilmoituksen voi tehdä myös suullisesti. Tässä menettelyssä tuomioistuimen kirjaaja (*greffier*) ilmoittaa osapuolille asian käsittelystä kirjeitse (tai suullisesti).

Saksassa ei ole käytössä lomaketta, mutta kaikki hakemukset ja ilmoitukset on mahdollista tehdä myös suullisesti.

Itävallassa vaade voidaan kirjata kantajan asuinpaikkakunnan käräjäoikeudessa, joka selvittää asiassa toimivaltaisen tuomioistuimen ja siirtää asian sen käsiteltäväksi.

Hakemuksessa ei tarvitse esittää lakiviittauksia missään jäsenvaltiossa, eli pelkkien tosiseikkojen esittäminen riittää. Kantajan ei näin ollen tarvitse välttämättä ottaa avukseen lakimiestä.

4.3.5. Oikeudellinen edustus ja neuvonta

Useimmissa jäsenvaltioissa tuomioistuimen kirjaaja tai neuvontapalvelu avustaa menettelyn vireillepanossa (Saksa, Englanti ja Wales, Skotlanti, Pohjois-Irlanti, Ruotsi, Irlanti, Itävalta). Lisäksi tuomari avustaa asian käsittelyssä osapuolia, jos näillä ei ole oikeudellista edustajaa (erityisesti menettelyyn liittyvien kysymysten osalta), puolueettomuuden periaatetta tietysti noudattaen (Irlanti, Ranska, Saksa, Ruotsi¹⁵⁷, Englanti ja Wales, Pohjois-Irlanti¹⁵⁸ ja Itävalta).

Tätä nykyä missään jäsenvaltiossa ei vaadita oikeudellisen edustajan käyttämistä vähäisiä vaateita koskevissa menettelyissä.¹⁵⁹ Ranskassa osapuolet käytännössä edustavat itse itseään

¹⁵¹ Kaikkia vaateita, myös vähäisiä vaateita varten on saatavilla vakiolomake.

¹⁵² Vakiolomakkeen käyttö on pakollista. Lomakkeen täyttämistä on laadittu ohjeellinen ja tuomioistuimen virkailijat antavat neuvoja myös henkilökohtaisesti.

¹⁵³ Tuomioistuimen työjärjestyksessä määrätään käytettäväksi lomaketta.

¹⁵⁴ Kaikkia vaateita, myös vähäisiä vaateita varten on saatavilla vakiolomake.

¹⁵⁵ Irlannissa on erillinen lomake vaateen esittämistä ja vastaajan antamaa vastinetta varten. Niitä saa tuomioistuimen kirjaajalta, joka myös avustaa niiden täyttämässä.

¹⁵⁶ Lomakkeen käyttöönottoa valmistellaan parhaillaan (siviiliprosessilain 437 ja 812 §:n mukaisesti).

¹⁵⁷ Ruotsissa on mahdollista saada oikeudellista neuvontaa, kun asia halutaan panna vireille käräjäoikeudessa tai ulosottovirastossa. Tällainen oikeudellinen neuvonta perustuu julkishallinnon yleiseen velvollisuuteen palvella kansalaisia. Palveluvelvollisuus edellyttää, että kansalaiset voivat soittaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen tai käydä siellä henkilökohtaisesti saadakseen yleisluontoisia neuvoja menettelystä ja siihen liittyvistä säännöistä. Lisäksi laamannin on asian valmisteluvaiheessa valvottava, että kaikki riita-asiaan liittyvät kysymykset selvitetään ja että osapuolet esittävät kaikki seikat, joista on heille etua asian käsittelyssä.

¹⁵⁸ Alueellisen tuomioistuimen tuomari (*District Judge*) opastaa osapuolia asian käsittelyssä ja neuvoo osapuolia tarvittaessa. Hän auttaa todistajille esitettävien kysymysten muotoilussa ja esittää myös itse todistajille kysymyksiä sen jälkeen kun kumpikin osapuoli on kuulustellut ja ristikuulustellut heitä.

¹⁵⁹ Espanjassa oikeudellista neuvonantajaa on kuitenkin käytettävä, jos vaateen arvo on yli 150 000 pesetaa. Itävallassa oikeudellisen neuvonantajan käyttö ei ole pakollista, jos vaateen arvo on alle 4 000 euroa.

ilman lakimiestä ja saapuvat asian käsittelyyn enemmän tai vähemmän täydellisten asiakirjojen kanssa.

Kaikissa voimassa olevissa vähäisiä vaateita koskevissa menettelyissä on kuitenkin mahdollista käyttää oikeudellista edustajaa.

Ruotsissa, Saksassa, Englannissa ja Walesissa, Skotlannissa ja Pohjois-Irlannissa osapuolta voi edustaa myös henkilö, jolla ei ole lakimiehen pätevyyttä.

4.3.6. ADR-menettelyt (vaihtoehtoinen riidanratkaisu)

Useissa jäsenvaltioissa on otettu käyttöön vaihtoehtoisia riidanratkaisumenettelyjä, joista käytetään yleensä nimitystä ADR-menettelyt (*Alternative Dispute Settlement*).

Irlannissa ADR-menettelyt liittyvät suoraan vähäisiä vaateita koskevaan menettelyyn. Vähäisiä vaateita käsittelevä kirjaaja (*Registrar*) pyrkii helpottamaan sovittelua, välimiesmenettelyä ja epävirallisia keskusteluja, jotta asiassa voitaisiin päästä sovintoon ilman tuomion antamista.

Skotlannissa voimassa olevissa säännöissä ei erikseen määrätä, että asiasta vastaavan virkamiehen (*Sheriff*) tulisi pyrkiä ratkaisemaan vaade sovittelun tai välimiesmenettelyn avulla. Tarkoituksena kuitenkin on, että hän pyrkisi mahdollisuuksien mukaan ratkaisemaan osapuolten välisen riita-asian jo ensimmäisessä käsittelyssä ilman todistajien kuulemista. Tätä lähestymistapaa vahvistetaan parhaillaan valmisteltavissa uusissa säännöissä, joissa määrätään erikseen, että riita-asia on yritettävä ratkaista neuvottelemalla. Eräässä Sheriff Courtissa (tuomioistuimessa) on meneillään valtion rahoittama neuvontajärjestelmän kokeilu, jonka yhteydessä asioita voidaan käsitellä myös välimiesmenettelyssä. Asian siirtämisestä voi päättää joko neuvonnasta vastaava virkamies tai tuomioistuin. Palvelun hyödyllisyyttä arvioidaan parhaillaan.

Myös muissa jäsenvaltioissa on annettu säännöksiä ADR-menettelyjen soveltamisen helpottamisesta tuomioistuinmenettelyissä erillään vähäisiä vaateita koskevista menettelyistä tai riippumatta siitä, onko sellaisia olemassa. Säännökset voivat koskea joko mahdollisuutta turvautua ADR-menettelyyn (esim. Belgiassa¹⁶⁰ ja Ranskassa¹⁶¹) tai kannustaa käyttämään niitä (Espanjassa¹⁶², Italiassa¹⁶³, Ruotsissa¹⁶⁴ sekä Englannissa ja Walesissa¹⁶⁵) ja jopa

¹⁶⁰ Prosessilain 665 § perustuu perhesovittelusta 21. tammikuuta 2001 annettuun lakiin, ja sen mukaan tuomioistuin voi osapuolten yhteisestä pyynnöstä tai omasta aloitteestaan ja osapuolten suostumuksella nimetä sovittelijan etsimään asiassa ratkaisua.

¹⁶¹ Ks. oikeudellinen sovittelu, uusi siviiliprosessilaki (NCPC) 131 § 1–15.

¹⁶² Tammikuun 9. päivänä 2001 voimaan tulleen lain nro 1/2000 414 ja 415 §:ssä säädetään, että tuomioistuimen on ns. tavanomaisen menettelyn alussa kehotettava osapuolia pyrkimään sovittelu- tai sovintoratkaisuun sen jälkeen kun kumpikin on esittänyt vaatimuksensa.

¹⁶³ Siviiliprosessilain 183, 185 ja 350 §:ssä säädetään, että tuomioistuimen on parhaansa mukaan pyrittävä arvioimaan käytännössä, täyttyvätkö edellytykset vireillä olevan oikeusmenettelyn keskeyttämiselle sillä perusteella, että on olemassa asiakirja, jossa todetaan osapuolten päässeen sovintoratkaisuun.

¹⁶⁴ Ruotsin oikeudenkäymiskaaren 42 luvun 17 §:n mukaan tuomioistuimen on parhaansa mukaan pyrittävä siihen, että asiassa päästäisiin sovintoon.

¹⁶⁵ Englannin ja Walesin siviiliprosessisääntöjen 26.4 ja 44.5 §:n mukaan tuomioistuimet voivat keskeyttää asian käsittelyn, jotta osapuolet voisivat ratkaista sen sovintoteitse (säännökset ovat tulleet voimaan 26.4.1999). Tuomioistuimet voivat määrätä asianosaisille maksuseuraamuksia, jos ne kieltäytyvät sovittelusta.

velvollisuutta soveltaa niitä ensin joko lainsäädännön nojalla tai tuomioistuimen päätöksestä (esim. Saksassa¹⁶⁶, Belgiassa¹⁶⁷ ja Kreikassa¹⁶⁸).

4.3.7. Todisteiden vastaanottamista koskevien sääntöjen lieventäminen

Todisteiden vastaanottamista koskevien sääntöjen lieventäminen on yksi vähäisiä vaateita koskevien menettelyjen keskeisiä kysymyksiä useimmissa jäsenvaltioissa. Tuomioistuimella on usein jonkin verran harkintavaltaa tässä suhteessa:

Englannissa ja Walesissa sekä Pohjois-Irlannissa ei vähäisiä vaateita koskevissa menettelyissä sovelleta lainkaan todisteiden vastaanottamista koskevia ankaria sääntöjä. Englannissa ja Walesissa asiantuntija voi esittää kirjallisen tai suullisen todistajanlausunnon vain tuomioistuimen luvalla. Tuomioistuimen ei tarvitse vaatia todistajilta valaehtoista lausuntoa ja se voi rajoittaa ristikuulustelua. Todistajat voivat antaa lausuntonsa kirjallisesti, mutta yleensä heitä kannustetaan olemaan läsnä oikeudenistunnossa tai loppukäsittelyssä. Tuomioistuin voi noudattaa mitä tahansa oikeudenmukaiseksi katsomaansa menettelyä ja rajoittaa ristikuulustelua. Tuomari voi esittää kysymyksiä suoraan kenelle tahansa todistajalle ennen muita kysyjä.

Myös Skotlannissa ja Ruotsissa on lievennetty todisteiden vastaanottamista koskevia tavanomaisia sääntöjä. Skotlannissa järjestetään tarvittaessa erillinen käsittely todisteiden kuulemista varten. Tarkoituksena kuitenkin on, että tuomari voisi mahdollisuuksien mukaan ratkaista asian jo ensimmäisessä käsittelyssä, ilman todistajien kuulemista. Vaateen tueksi ei tarvitse esittää yksityiskohtaisia kirjallisia lausuntoja. Todisteiden vastaanottamista koskevia tavanomaisia sääntöjä lievennetään todisteiden vastaanottamista kuitenkin rajoittamatta. Kirjallisia todistajanlausuntoja pidetään asiakirjatodisteina.

Saksassa tuomioistuimet voivat ottaa todisteita vastaan parhaaksi katsomallaan tavalla, eivätkä niitä sido mitkään asiakirjatodisteita koskevat lakisääteiset säännöt tai menettelyt. Tuomioistuimen harkintavaltaa kuitenkin rajoittavat oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin koskeva periaate, oikeus lakisääteiseen kuulemiseen, mielivaltaisuuksien kielto sekä kohtuullisuuden ja puolueettomuuden periaate.

Itävallassa tuomioistuin voi joissain tapauksissa kieltää osapuolten todistelun.¹⁶⁹

¹⁶⁶ Joulukuun 15. päivänä 1999 annetun liittovaltion lain nojalla jäsenvaltiot voivat säätää siviiliprosessilain täytäntöönpanosta annetun lain (EGZPO) 15 a §:n 1 kohdan mukaisesti, ettei enintään 750 euron arvoisia tai tiettyjä järjestyssääntöjen rikkomista tai kurinpitoasioita koskevia vaateita saa panna vireille *Registergericht*issä ennen kuin jokin tunnustettu sovitteluelin on yrittänyt ratkaista asian: jos sovittelua ei ole yritetty, vaadetta ei oteta käsiteltäväksi. Tähän mennessä neljä osavaltiota on käyttänyt tätä pakollista tuomioistuimen ulkopuolista sovittelumahdollisuutta. Sen jälkeen kun asia on pantu vireille, ZPO:n 279 §:ssä vaaditaan, että tuomioistuin pyrkii joka tapauksessa ratkaisemaan riita-asian tai yksittäisiä riitakysymyksiä sovittelun avulla; tuomioistuin voi esittää osapuolille ehdotuksia riidan ratkaisemiseksi missä tahansa menettelyn vaiheessa, sekä suullisen että kirjallisen käsittelyn aikana, tai määrätä osapuolet yrittämään asian ratkaisua sovittelun avulla. ZPO:n 495 a §:n (vähäisiä vaateita koskevat menettelyt) mukaisissa menettelyissä on niin ikään tuomioistuimen harkintavallassa keskeyttää menettely, jotta asiaa voidaan yrittää sovittaa tuomioistuimen ulkopuolisessa menettelyssä.

¹⁶⁷ Tuomioistuinten ulkopuolisten menettelyjen soveltaminen on prosessilain mukaan pakollista esimerkiksi palkkatyötä ja vuokrasopimuksia koskevissa riita-asioissa. Parhailaan käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen mukaan prosessioikeuden alalla olisi toteutettava kokonaisuudistus, jonka mukaan mikä tahansa tuomioistuin voisi määrätä, että osapuolten on osallistuttava sovittelumenettelyyn.

¹⁶⁸ Siviiliprosessilain 214 §:ssä täsmennetään, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toimivallan piiriin kuuluvat asiat voidaan ottaa käsiteltäväksi vain jos sovitteluratkaisua on jo yritetty.

Englannissa ja Walesissa, Pohjois-Irlannissa, Ruotsissa¹⁷⁰ ja Saksassa todistajia voidaan kuulla myös puhelinneuvottelussa.

Espanjassa¹⁷¹, Ruotsissa¹⁷², Saksassa ja Irlannissa todistajat voivat esittää kirjallisen lausunnon sen sijaan että saapuisivat oikeudenistuntoon henkilökohtaisesti. Pohjois-Irlannissa kirjalliset todistajanlausunnot ovat mahdollisia, mutta eivät yleisiä.

4.3.8. Mahdollisuus soveltaa yksinomaan kirjallista menettelyä

Mahdollisuus soveltaa yksinomaan kirjallista menettelyä (suullisen käsittelyn sijasta) on nykyään olemassa Ruotsissa¹⁷³, Pohjois-Irlannissa¹⁷⁴, Skotlannissa¹⁷⁵, Saksassa, Englannissa ja Walesissa sekä Espanjassa.

Saksassa kirjallinen menettely on käytännössä pääsääntö. Osapuolet voivat kuitenkin vaatia asian suullista käsittelyä.

Englannissa tuomio voidaan antaa pelkästään kirjallisen menettelyn perusteella vain jos tuomari pitää sitä asianmukaisena ja osapuolet suostuvat siihen, mikä on harvinaista.

4.3.9. Tuomion sisältöä ja määräaikaa koskevien sääntöjen lieventäminen

Saksassa vähäisiä vaateita koskevassa menettelyssä annetun tuomion ei välttämättä tarvitse sisältää asiaan liittyviä tosiseikkoja. Oikeudellisen päättelyn osalta riittää, että keskeiset seikat on kirjattu.

Missään jäsenvaltiossa ei sovelleta yleistä määräaikaa, johon mennessä asia olisi ratkaistava.

Tuomion antamiselle on nykyään olemassa määräaika Espanjassa¹⁷⁶ (10 päivää), Ruotsissa (14 päivää), Skotlannissa (28 päivää) ja Itävallassa (4 viikkoa¹⁷⁷).

¹⁶⁹ Nykyään tämä mahdollisuus koskee vaateita, jotka ovat määrältään vähäisiä (enintään 10 %) vaateen kokonaismäärästä. Vuoden 2002 alusta mahdollisuus koskee kaikkia alle 1 000 euron vaateita.

¹⁷⁰ Osapuolia voidaan kuulla puhelimitse, jos tämän katsotaan olevan tarpeen asian sisällön tai osapuolten henkilökohtaisesta läsnäolosta aiheutuvien kustannusten ja siihen liittyvien hankaluuksien vuoksi. Myös osapuolten näkemykset otetaan huomioon. Käytännössä osapuolia kuullaan puhelimitse ennen muuta vähämerkityksisten vaateiden ollessa kyseessä.

¹⁷¹ Espanjassa kirjallinen todistajanlausunto voidaan hyväksyä erityistapauksessa (siviiliprosessilain 381 §).

¹⁷² Kirjalliset todistajanlausunnot hyväksytään vain jos todistajia ei voida kuulla asian pääkäsittelyn yhteydessä tai sen lisäksi tai muutoin tuomioistuimessa, tai jos on erityisiä syitä, jotka liittyvät kustannuksiin tai hankaluuksiin, joita pääkäsittelyn yhteydessä tai sen lisäksi tapahtuvan kuulemisen katsotaan aiheuttavan, tai tällaisen kuulemisen odotettuun sisältöön tai merkitykseen tai muihin seikkoihin. Menettely on harvinainen, minkä vuoksi sääntöjä sovelletaan rajoittavasti.

¹⁷³ Mahdollisuutta sovelletaan silloin kun suullista käsittelyä ei tarvita asian tutkinnan vuoksi tai kun kumpikaan osapuoli ei sitä vaadi.

¹⁷⁴ Vaikka kokonaan kirjallinen käsittely on lainsäädännön mukaan mahdollinen, sitä ei käytännössä sovelleta kovin laajalti. Tuomiopiirin ulkopuolella asuvat hakijat kuitenkin voivat esittää ja käytännössä esittävätkin hakemuksensa tueksi kirjallisia lausuntoja mieluummin kuin tulevat oikeudenistuntoon henkilökohtaisesti. Jos asia kuitenkin riitautetaan, hakija joutuu epäedulliseen asemaan, jos hän ei tule asian käsittelyyn, ja se hoidetaan pelkästään hänen kirjallisen lausuntonsa pohjalta.

¹⁷⁵ Skotlannissa kirjallinen menettely koskee ainoastaan vaateita, joita vastaaja ei kiistä.

¹⁷⁶ Määräajan laiminlyönnistä ei kuitenkaan aiheudu oikeudellisia seuraamuksia.

¹⁷⁷ Määräajan laiminlyönnistä ei kuitenkaan aiheudu oikeudellisia seuraamuksia.

4.3.10. Oikeudenkäyntikulut

Oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevat prosessioikeuden säännöt vaihtelevat huomattavasti. Jos kantaja häviää, hänen on monissa jäsenvaltioissa maksettava kaikki oikeudenkäyntikulut.

Englannissa ja Walesissa, Skotlannissa, Ranskassa¹⁷⁸, Irlannissa, Pohjois-Irlannissa¹⁷⁹ ja Ruotsissa korvauksen määrää on sen sijaan rajoitettu. Korvausta ei myönnetä joko lainkaan (Irlanti) tai se kattaa ainoastaan tuomioistuimen suoritemaksut (Pohjois-Irlanti) tai vahvistetun enimmäismäärän, joka joissain tapauksissa riippuu vaateen suuruudesta (Englanti ja Wales, Skotlanti, Ruotsi).

4.3.11. Muutoksenhakumahdollisuuksien epääminen tai rajoittaminen

Jäsenvaltioiden lainsäädännöt poikkeavat toisistaan huomattavasti sen suhteen, annetaanko niissä mahdollisuus hakea muutosta vähäisiä vaatimuksia koskevassa menettelyssä annettuun ratkaisuun.

Espanjassa ja Irlannissa vähäisiä vaateita koskevassa menettelyssä annettuun tuomioon voi hakea muutosta rajoituksetta.¹⁸⁰

Skotlannissa muutosta voi hakea ainoastaan oikeuskysymysten perusteella.

Ruotsissa muutoksenhakuun on saatava lupa, joka myönnetään, jos vaatimus erityisistä olosuhteista täyttyy, esimerkiksi jos tapaus on lain soveltamisen kannalta merkittävä.

Englannissa ja Walesissa muutoksenhakuun on aina saatava lupa, paitsi jos on kyse yksilönvapautteen vaikuttavista erityisistä olosuhteista.

Pohjois-Irlannissa on vähäisiä vaateita koskevissa menettelyissä tätä nykyä hyvin rajoitettu muutoksenhakuoikeus.¹⁸¹ Lainsäädäntöön on kuitenkin esitetty tarkistuksia, jotka laajentavat muutoksenhakuoikeutta.

Ranskassa ja Saksassa muutoksenhakuun sovelletaan raja-arvoja, mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että muutoksenhaku ei ole mahdollista vähäisiä vaateita koskevassa menettelyssä; Ranskassa raja-arvo on 25 000 FF eli 3 811 euroa ja Saksassa 600 euroa. Saksassa muutoksenhakuoikeus kuitenkin myönnetään, jos tapausta voidaan pitää yleisesti merkittävänä.

Itävallassa alle 2 000 euron arvoisia vaateita koskeviin tuomioihin voi hakea muutosta vain jos haetaan tuomion mitätöintiä (eli erittäin vakavien menettelyvirheiden perusteella) tai oikeuskysymysten perusteella.¹⁸²

¹⁷⁸ Kulujen korvaamista rajoitetaan uuden siviiliprosessilain 695 §:ssä.

¹⁷⁹ Vain asianmukaiset tuomioistuimen suoritemaksut korvataan, paitsi jos *District Judge* katsoo, että jompikumpi osapuoli on käyttäytynyt kohtuuttomasti (missä tapauksessa hän voi myöntää korvauksen oikeudenkäyntikuluista ja todistajien kuluista kyseistä osapuolta vastaan), tai jos menettely on aloitettu asianmukaisella tavalla yksityisoikeudellisella kanteella (missä tapauksessa voidaan myöntää korvaus oikeudenkäyntikuluista).

¹⁸⁰ Espanjassa todisteiden vastaanottamista on rajoitettu (siviiliprosessilainn 460 §).

¹⁸¹ *District Judge* voi antaa korkeimman oikeuden ratkaistavaksi minkä tahansa välitystuomioon liittyvän oikeudellisen seikan, ja sen on tehtävä näin, jos korkein oikeus niin määrää.

4.4. YHTEISÖN TOIMINNAN TARVE

Kuten edellä on todettu, oikeudenkäyntikulut, pitkät käsittelyajat ja vaivannäkö eivät välttämättä ole suhteessa vaateen vähäisyyteen. Päinvastoin, näiden haittojen suhteellinen merkitys vain kasvaa sen mukaan, mitä vähäisemmästä vaateesta on kysymys. Siksi monissa jäsenvaltioissa onkin otettu käyttöön yksinkertaistettuja menettelyjä vähäisten vaateiden käsittelyä varten.

Vuonna 1995 laadittiin tutkimus oikeudellisten esteiden kuluttajille aiheuttamista kustannuksista sisämarkkinoilla¹⁸³. Sen yhteydessä paljastui vähäisiin vaateisiin liittyvien tapausten kuluttajille aiheuttamista ongelmista seuraavia tietoja, joille on laajempaa merkitystä:

- Jäsenvaltioiden kansalaisista 24 prosenttia hankkii silloin tällöin (useimmiten ulkomaanmatkojen yhteydessä) tavaroita tai palveluita muista EU:n jäsenvaltioista enintään 2 000 euron arvosta.¹⁸⁴ Joka kymmenes näistä kuluttajista on tyytymätön hankintoihinsa ja heistä kaksi kolmesta ei pysty viemään vaadettaan tuomioistuimen käsiteltäväksi tai ei halua tehdä sitä. Tutkimus osoittaa myös, että sisämarkkinat eivät juuri toimi kestohyödykkeiden alalla. Niitä ostetaan harvoin ulkomailta korjauskuluja ja rahapalautuksia koskeviin vaateisiin liittyvien riskien vuoksi.
- Kahden tuhannen euron arvoisen rajatylittävän kuluttajariidan käsittelystä aiheutuvat kokonaiskustannukset vaihtelevat 980 eurosta 6 600 euroon sen mukaan, mitkä jäsenvaltiot ovat kyseessä, kun samanarvoisen asian käsittely vastaajan asuinvaltiossa maksaa keskimäärin 2 489 euroa. Jos asia käsitellään kantajan asuinvaltiossa, vähimmäis- ja keskimääräiset kustannukset ovat noin 3 % pienemmät ja enimmäiskustannukset jopa 11 % pienemmät kuin siinä tapauksessa, että asia käsiteltäisiin vastaajan asuinvaltiossa. Koska kantajan on maksettava osa oikeudenkäyntikuluista myös siinä tapauksessa, että hän voittaa asian, ja koska aina on olemassa riski joutua maksamaan kaikki oikeudenkäyntikulut siinä tapauksessa, että häviää asian, kuluttajan ei ole järkevää viedä alle 2 000 euron arvoista asiaa tuomioistuimen käsiteltäväksi.
- Lisäksi kuluttajan kannalta on merkitystä myös sillä, miten kauan asian käsittely kestää. Ratkaisevia tekijöitä tässä suhteessa ovat menettely (erityisesti asiakirjojen tiedoksianto) ja täytäntöönpano. Joissakin jäsenvaltioissa menettely voidaan hoitaa alle vuodessa, mutta Irlannissa ja etenkin Italiassa vähäisiä kuluttajavaateita käsitteleviltä tuomioistuimilta kuluu asioiden ratkaisemiseen useita vuosia. Rajatylittävän yksityisoikeudellisen riita-asian käsittely kestää Euroopassa keskimäärin lähes kaksi vuotta, jos käsittely tapahtuu vastaajan asuinvaltiossa, ja kantajan asuinvaltiossa kuusi kuukautta enemmän (koska menettelyyn liittyvä tiedoksianto sekä tuomion tunnustaminen ja täytäntöönpano vievät enemmän aikaa).
- Näiden tietojen perusteella yhtenäismarkkinoilla ei voida puhua oikeusvarmuudesta kuluttajien kannalta. Tästä seuraa, että valistuneet kuluttajat välttävät tuntemattomia

¹⁸² Muutoksenhaku ei ole mahdollista tosiseikkojen tai todisteiden arvioinnin perusteella (siviiliprosessilain 501 §).

¹⁸³ *Cost of Judicial Barriers for Consumers in the Single Market*, Hanno von Freyhold, Volkmar Gessner, Enzo L. Vial, Helmut Wagner (toim.), raportti Euroopan komissiolle (PO XXIV), Zentrum für Europäische Rechtspolitik an der Universität Bremen, loka-marraskuu 1995, saatavilla: Internet-osoitteessa <http://www.freyvial.de/Publications/egi-2.pdf>

¹⁸⁴ Eurobarometritutkimus, 17.5.1995 (43.0).

markkinoita ja muut ottavat riskin ostaessaan hyödykkeitä ulkomailta. Rajatylittävien yksityisoikeudellisten riita-asioiden ratkaisemiseen tarjolla olevat rakenteet eivät ole luotettavia, helppokäyttöisiä eivätkä tehokkaita. Kuluttajille aiheutuvia välittömiä kustannuksia koskevat laskelmat osoittavat, että oikeusvarmuuden puuttuminen kuluttajilta rajatylittävissä tilanteissa aiheuttaa huomattavia kustannuksia. Kun eri kustannuserät otetaan huomioon, kustannukset ovat noin 7 230 tai peräti 73 790 miljoonaa euroa.

Se, että tuomion saaminen nopeasti ja edullisesti on erityisen vaikeaa rajatylittävässä tilanteessa, tuotiin voimakkaasti esiin myös rajatylittäviä vähäisiä vaateita Euroopassa käsitelleen monialaisen asiantuntijakonferenssin raportissa. Konferenssin järjesti Yhdistynyt kuningaskunta toimiessaan Euroopan unionin puheenjohtajana vuonna 1998.¹⁸⁵ Muiden jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmien vieraus, minkä vuoksi on tarpeen turvautua oikeudelliseen neuvonantajaan, viivästykset, joita aiheutuu oikeudenkäyntiasiakirjojen tiedoksiantamisesta toisessa jäsenvaltiossa olevalle osapuolelle, sekä kääntämiskustannukset ovat vain osa rajatylittäviin tapauksiin liittyvistä ongelmista. Siksi tuomion saaminen sellaista vastaajaa vastaan, jonka kotipaikka on toisessa jäsenvaltiossa, on nykyään kohtuuttoman kallista suhteessa itse riita-asian suuruuteen, erityisesti jos kyseessä on vähäinen vaade. Jos tällaisessa tapauksessa ei ole saatavilla menettelyä, joka olisi "oikeasuhteinen" riita-asian arvoon nähden, siksi että jonkin jäsenvaltion oikeusjärjestelmään ei kuulu tällaista menettelyä tai siksi että se estää tällaisen menettelyn soveltamisen rajatylittävissä tapauksissa, velkojan todennäköisesti kohtaamat esteet saattavat johtaa siihen, että asian käsittely tuomioistuimessa ei ole taloudellisesti järkevää. Menettelyn kalleuden ja siihen todennäköisesti liittyvien käytännön hankaluuksien vuoksi monet luopuvatkin toivosta saada oikeutetut vaatimuksensa täytettyä.

Tämän vihreän kirjan tarkoituksena onkin kerätä lisätietoja nykyisten vähäisiä vaateita koskevien menettelyjen toimivuudesta, jotta komissio voisi paremmin arvioida tarvetta toteuttaa toimia yhteisön tasolla sekä tällaisten toimenpiteiden luonnetta. Pelkkä voimassa olevien menettelyjen analysointi ei riitä antamaan oikeaa kuvaa niiden toimivuudesta käytännössä. Mitä laajempi on se asenteiden kirjo, joiden mukaan eri jäsenvaltioissa hyväksytään ja sovelletaan menetelmiä, joiden tarkoituksena on yksinkertaistaa ja nopeuttaa vähäisiä vaateita koskevien riita-asioiden käsittelyä, sitä vakavampi on edellä kuvattu epäoikeudenmukainen tilanne eri jäsenvaltioiden toimijoiden välillä ja sitä kipeämmin tarvitaan sääntöjen lähentämistä koko yhteisön laajuisesti.

Tässä yhteydessä on myös syytä selventää, että mahdollisesti laadittava vähäisiä vaateita koskeva yhteisön säädös sopisi yhteen oikeudellista yhteistyötä yksityisoikeuden alalla koskevan olemassa olevan yhteisön säännösten ja alalla mahdollisesti laadittavien muiden säädösten kanssa. Vähäisiä vaateita koskevissa rajatylittävissä tapauksissa asiakirjat annettaisiin tiedoksi oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiannosta jäsenvaltioissa siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1348/2000¹⁸⁶ mukaisesti. Se, että velkoja on kiistänyt vaateen, joka on esitetty mahdollisesti laadittavan eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskevan menettelyn yhteydessä sellaisena kuin se esitetään tämän vihreän kirjan II osassa, ei vaikuttaisi siihen, aloitetaanko maksusuoritusmääräysmenettelyn jälkeen tavanomainen oikeudenkäyntimenettely vai vähäisiä vaateita koskeva menettely (siinä tapauksessa, että vaade on "vähäinen"). Vähäisiä vaateita koskevassa menettelyssä annettu riitauttamaton tuomio voisi olla samalla eurooppalainen täytäntöönpanomääräys (sen jälkeen kun neuvoston asetus riitauttamattomia

¹⁸⁵ Monialainen asiantuntijakonferenssi, *Resolving Small Claims Across European Borders*, 22.–23. kesäkuuta 1998, Down Hall, Hatfield Heath, Hertfordshire.

¹⁸⁶ EYVL L 160, 30.6.00, s. 37.

vaateita koskevasta eurooppalaisesta täytäntöönpanomääräyksestä¹⁸⁷ on hyväksytty ja edellyttäen, että muut edellytykset täytäntöönpanomääräyksen antamiseksi täyttyvät).

32. kysymys:

Mitä ongelmia jäsenvaltioissanne on mahdollisesti tullut esiin vähäisiä vaateita koskevien menettelyjen soveltamisessa? Ilmoittakaa, missä määrin nämä menettelyt hyväksytään ja miten laajalti niitä sovelletaan käytännössä. Voidaanko näitä menettelyjä soveltaa myös rajatylittävissä tapauksissa, joissa joko kantajan tai vastaajan kotipaikka on toisessa jäsenvaltiossa? Millaisia ongelmia yleensä liittyy vähäisiä vaateita koskeviin rajatylittäviin tapauksiin?

Olemassa olevien menettelyjen hyväksynnän ja käytön osalta on syytä korostaa sitä, että sen jälkeen kun vähäisiä vaateita koskeva yhteisön säädös on hyväksytty, on tärkeää tiedottaa kansalaisille sen olemassaolosta, jotta voidaan taata oikeussuojan tehokas saatavuus käytännössä. Yksi tapa levittää tätä tietoa on toimivaltaisten kansallisten viranomaisten yhteistyö, niin että suuri yleisö ja oikeusalan ammattilaiset saavat tietoa vähäisiä vaateita koskevasta menettelystä. Tärkeä tiedotuskanava on neuvoston päätöksellä 2001/470/EY perustettu siviili- ja kauppaoikeuden alan Euroopan oikeudellinen verkosto¹⁸⁸.

33. kysymys:

Miten kansalaisille voitaisiin parhaiten tiedottaa vähäisiä vaateita koskevasta menettelystä laadittavasta yhteisön säädöksestä?

¹⁸⁷ Ks. KOM(2002) 159 lopullinen, ehdotus neuvoston asetukseksi riitauttamattomia vaateita koskevan eurooppalaisen täytäntöönpanomääräyksen käyttöönotosta.

¹⁸⁸ Neuvoston päätös, tehty 28 päivänä toukokuuta 2001, siviili- ja kauppaoikeuden alan Euroopan oikeudellisen verkoston perustamisesta, EYVL L 174, 27.6.2001, s. 25.

5. VÄHÄISIÄ VAATEITA KOSKEVAN SÄÄDÖKSEN SOVELTAMISALA

Vähäisistä vaateista mahdollisesti annettavaan yhteisön säädökseen liittyy johdannossa mainittujen kahden kysymyksen ohella (I osa: tarkoituksenmukainen säädöstyyppe, soveltaminen pelkästään rajatylittäviin tapauksiin vai myös vain valtioiden sisäisiin tapauksiin) myös muita erityiskysymyksiä. Voidaan erottaa kaksi eri ongelmaryhmää:

- Ensimmäinen ryhmä liittyy vähäisiä vaateita koskevan säädöksen soveltamisalaan. Soveltamisala tarkoittaa mm. sitä, mihin olisi asetettava vähäisen vaateen yläraja, minkätyyppisiä riita-asioita vähäisiä vaateita koskevassa menettelyssä pitäisi käsitellä ja pitäisikö menettelyn olla pakollinen vai valinnainen. Näitä kysymyksiä käsitellään tässä luvussa.
- Toinen ongelmaryhmä koskee käytännön menettelysääntöjä, jotka erottaisivat vähäisiä vaateita koskevan menettelyn tavanomaisista menettelyistä, eli sitä, millaisten menettelysääntöjen avulla voitaisiin varmistaa, että yksityishenkilöitä ja yrityksiä ei estetä käyttämästä oikeuksiaan. Näihin seikkoihin mahdollisesti vaikuttavat menettelysäännöt liittyvät yksityisoikeudellisen menettelyn kaikkiin eri vaiheisiin, eli asian vireillepanoon ja sen käsittelyyn, tuomion antamiseen ja siihen liittyviin kustannuksiin, tuomion täytäntöönpanokelpoisuuteen ja muutoksenhakumahdollisuuteen. Näitä kysymyksiä käsitellään jäljempänä 6. luvussa.

Vähäisistä vaateista mahdollisesti annettavan yhteisön säädöksen soveltamisalaan liittyy erityisiä kysymyksiä. Nämä kolme kysymystä koskevat vähäisiä vaateita koskevan menettelyn raja-arvoa, menettelyssä käsiteltävien riita-asioiden tyyppiä sekä menettelyn pakollisuutta tai valinnaisuutta. Kysymykset liittyvät jossain määrin toisiinsa.

5.1. Raja-arvo

Koska "vähäiset vaateet" on kvantitatiivinen käsite, näyttäisi tarpeelliselta asettaa rahamääräinen raja-arvo (vaateen arvon perusteella), jota pienempiä vaateita pidettäisiin "vähäisinä". On kuitenkin todettava, että valinta tavanomaisen ja yksinkertaistetun menettelyn välillä ei perustu kaikissa oikeusjärjestelmissä vaateen suuruuteen (eli kvantitatiivisiin perusteisiin) vaan pikemminkin kvalitatiivisiin perusteisiin (ks. 4.3). Yksinkertaistettuja menettelyjä sovelletaan yksinkertaisissa tapauksissa riippumatta siitä, miten suuresta summasta on kyse. Tuntuu kuitenkin luontevammalta määritellä vähäiset vaateet kvantitatiivisesti, sillä vaade, johon ei liity merkittäviä oikeudellisia ongelmia ja johon liittyvät tosiseikat ovat niin ikään selkeitä, mutta jolla siitä huolimatta on suuri arvo, voi tuskin olla "vähäinen".

Niissä jäsenvaltioissa, joissa on käytössä vähäisiä vaateita koskevia menettelyjä, raja-arvo vaihtelee huomattavasti (600 eurosta 8 234 euroon). Jäsenvaltioissa näyttäisi olevan yleisenä suuntauksena korottaa näitä raja-arvoja (pikemminkin kuin alentaa niitä).

Raja-arvoa ei pitäisikään asettaa liian alas, jotta voidaan varmistaa, että vähäisiä vaateita koskevan menettelyn soveltamisala on käytännössä riittävä ja että se voi – Tampereen päätelmien mukaisesti – vaikuttaa suoraan kansalaisten elämään. Toisaalta myös liian korkea raja-arvo voi aiheuttaa ongelmia. Menettelysääntöjen yksinkertaistaminen on perusteltua vain siinä tapauksessa, että oikeudenkäyntikulut ovat kohtuuttomat verrattuna käsiteltävänä olevan vaateen arvoon. Liian korkea raja-arvo voisi haitata menettelyn laajempaa yksinkertaistamista

kansalaisten tehokkaaseen oikeussuojaan liittyvistä syistä. Hyväksyttävissä oleva kompromissi voisi olla raja-arvo, joka on 1 000–2 000 euroa. Raja-arvo voisi olla korkeampi, jos kyseessä on valinnainen menettely (ks. 5.3), koska kantaja voisi halutessaan käyttää myös tavanomaista menettelyä.

Voitaisiin myös ajatella, että otettaisiin käyttöön yhteinen *vähimmäisraja-arvo*, jota pienempiin vaateisiin sovellettaisiin kaikissa jäsenvaltioissa vähäisiä vaateita koskevaa menettelyä. Jäsenvaltiot voisivat kuitenkin halutessaan ottaa käyttöön korkeamman raja-arvon. Voitaisiin myös harkita enimmäisraja-arvon käyttöönottoa.

34. kysymys:

Pitäisikö vähäisille vaateille asettaa kvantitatiivinen raja-arvo?

Jos vastaus on kyllä, mikä tämän raja-arvon pitäisi olla?

Pitäisikö raja-arvon olla kaikille jäsenvaltioille yhteinen?

Vai riittäisikö yhteisön vähimmäis- (ja enimmäis)raja-arvo?

5.2. Riita-asioiden lajit

Toisin kuin maksusuoritusmääräysmenettely, jonka tarkoituksena on saada kohtuullisessa ajassa (mahdollisesti automaattista tietojenkäsittelyä hyödyntäen) täytäntöönpanoasiakirja *riidattomille vaateille*, vähäisiä vaateita koskevaa menettelyä sovelletaan vaateisiin, jotka vastaaja on *riitauttanut*. Siksi on tuskin syytä rajoittaa vähäisiä vaateita koskevia menettelyjä koskemaan ainoastaan rahallisia vaateita. Koska asian käsittelee tuomioistuimien – asiaan soveltuvaa yksinkertaistettua menettelyä noudattaen –, tuomion sanamuodon ei tarvitse noudattaa ruutuja rastimalla täytettävää lomaketta (se voi olla hankalaa, jos kyseessä on muu kuin rahallinen vaade). Siksi useimmissa jäsenvaltioissa, joissa on käytössä vähäisiä vaateita koskevia menettelyjä, niitä voidaan soveltaa myös muihin kuin rahallisiin vaateisiin.

Lisäksi voidaan pohtia, pitäisikö menettely rajoittaa koskemaan vain tiettyntyyppisiä vaateita tai pitäisikö tiettyntyyppiset vaatteet sulkea menettelyn ulkopuolelle. Monien jäsenvaltioiden lainsäädännössä on tällaisia rajoituksia.

Tampereen päätelmissä puhutaan erityisistä yhteisistä menettelysäännöistä yksinkertaistettuja ja nopeutettuja rajatylittäviä oikeudenkäyntejä varten, jotka koskevat "vähäisiä kuluttaja- ja kaupallisia vaateita sekä elatusvaateita".

Vähäisiä vaateita koskevan menettelyn tarkoituksena on välttää pitkällisiä ja kalliita menettelyjä. Siksi tuntuisi periaatteessa loogiselta soveltaa menettelyä kaikenlaisiin vaateisiin siviili- ja kauppaoikeuden alalla. Tämä voisi kuitenkin aiheuttaa ongelmia tapauksissa, jotka edellyttävät laajamittaista ja kallista todisteiden keruuta (esimerkiksi asiantuntijalausuntoja). Toisaalta voitaisiin ajatella, että todisteiden vastaanottamista säädeltäisiin joustavasti antamalla tuomioistuimelle tässä suhteessa laaja harkintavalta (ks. jäljempänä 6.4). Saattaa myös olla vaikea määrittellä, minkätyyppiset riita-asiat olisivat yleensä hankalampia eivätkä siksi soveltuisi vähäisiä vaateita koskevaan menettelyyn. Vaikka vahingonkorvausvaatteet saattaisivat olla tyyppillisesti hankalampia, mahdollisesti tarvittava asiantuntijalausunto voidaan saada kirjallisesti, jolloin asia voidaan käsitellä kirjallisessa menettelyssä. Tässä tapauksessa on merkitystä myös oikeudenkäyntikulujen korvaamisella ja sillä, onko menettely valinnainen vai pakollinen. Jos asiantuntijalausuntoihin liittyvien kulujen korvaamista rajoitettaisiin pakollisessa vähäisiä vaateita koskevassa menettelyssä, vaateiden viemistä

oikeudenkäyntimenettelyyn olisi harkittava taloudellisista syistä silloin kun tällaisia todisteita tarvitaan (ja niitä saatetaan tarvita myös tavallisia sopimusoikeudellisia vaateita koskevissa asioissa).

Menettelyyn soveltuvien riita-asioiden määrittelyssä on myös otettava huomioon se, että eräissä jäsenvaltioissa tiettyjä vaateita (kuten tiettyjä perheoikeuteen liittyviä asioita) ei käsitellä tavanomaisessa siviiliprosessissa. Näin ollen tämäntyyppisten vaateiden osalta voisi olla hankalaa ottaa käyttöön vähäisiä vaateita koskeva menettely (yksinkertaistettu tavanomainen menettely).

Kun kyseessä on muu kuin rahallinen vaade, vaateen arvon määrittää yleensä kantaja. Jos kyseessä on pakollinen vähäisiä vaateita koskeva menettely, kantaja voisi siis itse määrittää, soveltuuko menettely hänen vaateeseensa vai ei. Väärinkäytösten välttämiseksi tuomioistuimien valvoo eräissä jäsenvaltioissa vaateen arvon määrittämistä.

35. kysymys:

Pitäisikö vähäiset vaateet rajoittaa koskemaan vain rahallisia vaateita?

36. kysymys:

Minkätyyppisiä riita-asioita vähäisiä vaateita koskevassa menettelyssä pitäisi voida käsitellä?

Pitäisikö jotkin siviili- ja kauppaoikeudelliset riita-asiat sulkea menettelyn ulkopuolelle?

Vai pitäisikö menettelyä voida soveltaa ainoastaan tiettyihin, erikseen mainittuihin siviili- ja kauppaoikeudellisiin riita-asioihin?

5.3. Vähäisiä vaateita koskeva menettely – vaihtoehto vai velvollisuus?

Valinnainen menettely

Valinnainen menettely (jollainen on käytössä Ranskassa, Irlannissa ja Pohjois-Irlannissa) voitaisiin ottaa käyttöön ylimääräisenä yhteisön tason menettelynä, joka ei vaikuttaisi voimassa oleviin kansallisiin menettelyihin. Tämä saattaisi kuitenkin johtaa siihen, että vähäisiä vaateita koskevaa menettelyä ei juuri sovellettaisi käytännössä, etenkin jos sitä voitaisiin soveltaa ainoastaan rajatylittävissä tapauksissa.

Olisi myös selvitettävä, kuka voisi turvautua tällaiseen vähäisiä vaateita koskevaan menettelyyn. Jotta osapuolille voitaisiin taata yhtäläiset menettelyä koskevat oikeudet, tuntuisi järkevältä, että kantaja voisi panna asian vireille vähäisiä vaateita koskevassa menettelyssä, mutta että vastaaja voisi vastustaa tätä, jolloin voitaisiin soveltaa tavanomaista menettelyä. Vähäisiä vaateita koskevaa menettelyä sovellettaisiin siis vain jos molemmat osapuolet suostuvat siihen. Koska osapuolten edut ovat kuitenkin usein keskenään ristiriidassa eivätkä molemmat aina kannata nopean menettelyn soveltamista, menettelyn soveltamisala saattaisi käytännössä supistua merkittävästi.

Pakollinen menettely

Pakollinen menettely (jollainen on käytössä Saksassa, Englannissa ja Walesissa, Skotlannissa, Espanjassa ja Ruotsissa) varmistaisi menettelylle laajemman soveltamisalan, varsinkin jos sitä ei sovellettaisi pelkästään rajatylittävissä tapauksissa. Joissain tapauksissa saattaisi kuitenkin

olla parempi soveltaa tavanomaista menettelyä, vaikka vaateen arvo jäisikin alle vähäisiä vaateita koskevan raja-arvon. Jotta tämä päätös ei jäisi osapuolten tehtäväksi, voitaisiin harkita, että tuomioistuin siirtäisi harkintavaltansa mukaisesti vähäisiä vaateita koskevan asian tavanomaiseen menettelyyn. Tällainen päätös vaikuttaisi kaikkiin menettelyn yksinkertaistamista koskeviin seikkoihin vähäisiä vaateita koskevassa menettelyssä (esim. muutoksenhakumahdollisuuksien rajoittamiseen). Useimmissa tapauksissa tuomioistuin harkitsisi siirtoa tavanomaiseen menettelyyn, jos katsotaan, että asiassa olisi sovellettava todisteiden vastaanottamista koskevia tavanomaisia sääntöjä. Siksi voitaisiinkin harkita, että menettelyn vaihtamisen sijasta tuomioistuimelle annettaisiin ainoastaan harkintavalta soveltaa todisteiden vastaanottamista koskevia tavanomaisia sääntöjä. Muiden menettelyn yksinkertaistamiseen tähtäävien seikkojen soveltaminen ei näin ollen kuuluisi tuomioistuimen harkintavaltaan (ks. jäljempänä 6.4).

On otettava huomioon, että tämä kysymys liittyy mahdollisuuteen rajoittaa menettelysääntöjen yksinkertaistamista, esimerkiksi suullisen kuulemisen välttämättömyyttä tai oikeudenkäyntikulujen korvaamisen rajoittamisesta aiheutuvia seurauksia.

37. kysymys:

Pitäisikö vähäisiä vaateita koskevan menettelyn olla pakollinen vai valinnainen?

Pitäisikö tuomioistuimen voida siirtää vähäinen vaade tavanomaiseen menettelyyn?

Jos vastaus on kyllä, mitkä edellytykset siirrolle pitäisi asettaa?

Pitäisikö osapuolten voida siirtää vähäinen vaade tavanomaiseen menettelyyn?

Jos vastaus on kyllä, mitkä edellytykset siirrolle pitäisi asettaa?

6. MENETTELYSÄÄNTÖJEN YKSINKERTAISTAMINEN

Menettelysääntöjä voidaan yksinkertaistaa tavanomaisesta vähäisiä vaateita koskevien menettelyjen kaikissa eri vaiheissa (menettelyn vireillepano, itse menettely, tuomion antaminen ja siitä aiheutuvat kustannukset sekä muutoksenhaku). Tässä esitetyt vaihtoehdot sisältyvät tavalla tai toisella eri jäsenvaltioissa käytössä oleviin vähäisiä vaateita koskeviin menettelyihin (ja jossain määrin myös muissa jäsenvaltioissa sovellettaviin tavanomaisiin menettelyihin), mutta ne edustajat laajempaa mahdollisuuksien kirjoa. Seuraavassa esitettyjen, menettelysääntöjen yksinkertaistamista koskevien ehdotusten tarkoituksena on säilyttää menettely yksinkertaisena vaateen vähäiseen arvoon nähden ja tehdä menettelystä mahdollisimman käyttäjystävällinen, mutta taata kuitenkin kansalaisille tehokas, oikeusvaltion periaatteiden mukaisen menettelyn noudattamiseen perustuva oikeussuoja.

6.1. Lomakkeita koskevat yhteiset vähimmäisvaatimukset

Vakiolomake, joka olisi helppo täyttää, koska siinä mainittaisiin vain asian käsittelyn kannalta ehdottoman välttämättömät seikat, helpottaisi huomattavasti menettelyn vireillepanoa.

Nuo ehdottoman välttämättömät seikat voisivat olla:

- osapuolten sekä tuomioistuimen nimi ja osoite
- vaade, mukaan luettuna lyhyt kuvaus tosiseikoista
- päivämäärä ja allekirjoitus.

Myös Tampereen päätelmien (31 kohdassa) mainitaan yhteisten vähimmäisvaatimusten vahvistaminen monikielisille lomakkeille.

Tavoitteena pitäisi olla lomake, joka ei sisällä mitään sellaisia tietoja, joiden täyttämiseksi kantajan olisi turvauduttava oikeudellisen neuvonantajan apuun (kuten oikeudellisia argumentteja tai pyydetyn tuomion tarkka oikeudellinen määritelmä). Asiaa käsittelevä tuomari tai tuomioistuimen kirjaaja voisivat tarvittaessa antaa osapuolille ohjeita tarvittavien muutosten tekemistä varten menettelyn eri vaiheissa (ks. jäljempänä 6.2). Ongelmien välttämiseksi myös lomakkeessa voitaisiin antaa ohjeita sen täyttämistä. Mallina voitaisiin käyttää yksinkertaistettua eurooppalaista lomaketta, jota komissio ehdotti vuonna 1996 laaditussa *toimintasuunnitelmassa kuluttajien oikeussuojakeinoista ja kuluttajariita-asioiden ratkaisemisesta sisämarkkinoilla*¹⁸⁹, sekä komission käyttöön ottamaa *kuluttajavalituslomaketta*¹⁹⁰.

Toimintasuunnitelmassa komissio ehdotti, että oikeussuojan saatavuutta pyritäisiin parantamaan ottamalla käyttöön yksinkertaistettu eurooppalainen lomake.

Voitaisiin myös harkita lomakkeiden käyttöä menettelyn myöhemmissä vaiheissa (esimerkiksi vastaajan vastineen esittämistä varten).

Lomakkeet voisivat olla saatavilla myös Internetissä. Tämä helpottaisi käytännön toimia erityisesti niiden osapuolten kannalta, joiden kotipaikka on eri jäsenvaltiossa kuin

¹⁸⁹ KOM(1996) 13 lopullinen.

¹⁹⁰ http://europa.eu.int/comm/consumers/policy/developments/acce_just/acce_just03_fi.html

tuomioistuin, etenkin jos lomakkeiden olisi yhdenmukaistamispyrkimyksistä huolimatta oltava eri jäsenvaltioissa hieman erilaisia.

Voitaisiin harkita, että menettelyn vireillepanossa ja myöhemmässä yhteydenpidossa osapuolten ja tuomioistuimen välillä voitaisiin käyttää nykyaikaisia viestintäkeinoja eli faksia ja sähköpostia. Tuomioistuimet hyväksyvät yhä enenevässä määrin faksin käytön, kun taas sähköinen viestintä on toistaiseksi mahdollista vain poikkeustapauksissa ja vain erityisten tiedonsiirtojärjestelmien avulla. Myös sähköpostin käyttöön liittyy ongelmia, koska asiakirjojen aitouden toteaminen on hankalaa. Sähköisiä allekirjoituksia koskevat yhteisön puitteet¹⁹¹ huomioon ottaen sähköpostitse tapahtuva menettelyn vireillepano saattaa kuitenkin tulevaisuudessa yleistyä. On myös syytä pitää mielessä, että tekniset viestintäkeinot ovat kysymys, joka koskee yksityisoikeudellisia menettelyjä yleensä eikä pelkästään vähäisiä vaateita.

38. kysymys:

Olisiko otettava käyttöön lomakkeita koskevat yhteiset vähimmäisvaatimukset?

Jos vastaus on kyllä, millaisia näiden vaatimusten pitäisi olla?

Missä menettelyn vaiheissa lomakkeita pitäisi käyttää?

Pitäisikö menettelyssä voida käyttää nykyaikaisia viestintäkeinoja?

6.2. Oikeudellinen edustus ja neuvonta

Koska yksi vähäisiä vaateita koskevan menettelyn tavoitteista on antaa osapuolille mahdollisuus saada tuomio helposti ja edullisesti, oikeudellisen edustajan käyttö *ei ole pakollista* missään jäsenvaltiossa. Toisaalta oikeudellisen edustajan käyttäminen on *mahdollista* kaikissa jäsenvaltioissa. Tällainen järjestely tuntuu tyydyttävältä, koska vähäisiä vaateita koskevan menettelyn tulisi taata oikeussuojan saatavuuden helppous erityisesti tavallisille kansalaisille ja koska ei myöskään ole olemassa esteitä oikeudellisen edustajan käyttämiselle.

Tilannetta voitaisiin parantaa antamalla mahdollisuus käyttää myös muuta kuin lainopillisen koulutuksen saanutta edustajaa, mikä on jo mahdollista joissakin jäsenvaltioissa (Saksassa, Englannissa ja Walesissa, Skotlannissa ja Pohjois-Irlannissa). Tästä saattaisi olla hyötyä erityisesti yrityksille, jotka etenkin helpoissa tapauksissa voisivat käyttää edustajina omia työntekijöitään.

Monissa tapauksissa osapuolet eivät käytä oikeudellista edustajaa. Tällaisten osapuolten auttamiseksi monissa jäsenvaltioissa on säädetty, että tuomioistuimen kirjaajat avustavat menettelyn vireillepanossa ja erityisesti lomakkeen täyttämisessä. Tällaista neuvontaa koskeva säännös voi auttaa välttämään viivästyksiä, joita epätäydelliset hakemukset ja niihin myöhemmin tehtävät korjaukset aiheuttavat.

Muut kuin lainopillisen koulutuksen saaneet edustajat saattavat tarvita apua myös menettelyn myöhemmissä vaiheissa. Useimmissa jäsenvaltioissa vähäisiä vaateita koskevassa menettelyssä säädetäänkin, että yksityiskohtaisia kirjallisia lausuntoja ei tarvitse esittää ja että

¹⁹¹ Ks. erityisesti Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 1999/93/EY, annettu 13 päivänä joulukuuta 1999, sähköisiä allekirjoituksia koskevista yhteisön puitteista, EYVL L 13, 19.1.2000, s. 12.

tuomarilla on tiettyjä velvollisuuksia opastaa osapuolia. Hänen tulisi pyrkiä selvittämään tapaukseen liittyvät tosiseikat perinpohjin ja avustaa osapuolia erityisesti menettelyyn liittyvissä kysymyksissä. Jotta vähäisiä vaateita koskevan menettelyn käyttäjäystävällisyyttä voitaisiin parantaa, voitaisiin harkita, että tuomarille asetettaisiin velvollisuus antaa osapuolille menettelyyn liittyviä ohjeita. Tällainen velvollisuus saattaisi olla varsin laaja, mutta se edellyttäisi tietenkin, että tuomarin on pysyteltävä puolueettomana ja että hän ei saa suorittaa omia tutkimuksia oma-aloitteisesti.

Tavallisille kansalaisille tarkoitettua neuvontaa voitaisiin täydentää antamalla heille mahdollisuus panna asia vireille tuomioistuimen kansliassa suullisesti; tämä helpottaisi tilannetta sellaisten henkilöiden kannalta, jotka eivät ole tottuneet asioimaan viranomaisissa.

39. kysymys:

Pitäisikö sellaisille riita-asian osapuolille, joilla ei ole oikeudellista edustajaa, antaa neuvontaa menettelyyn liittyvissä kysymyksissä?

Jos vastaus on kyllä, miten laajaa neuvonnan tulisi olla?

Pitäisikö myös sellaisten henkilöiden, joilla ei ole lainopillista koulutusta, voida toimia edustajina?

6.3. ADR-menettelyt (vaihtoehtoinen riidanratkaisu)

Yksi mahdollinen vaihtoehto voisi olla ADR-menettelyjen (sovittelun, välimiesmenettelyjen ja epävirallisten keskustelujen) käyttöönotto vähäisiä vaateita koskevissa menettelyissä. Tämä vähentäisi paitsi tuomioistuinten työmäärää myös menettelyistä aiheutuvia kustannuksia. Oikeudenkäyntikulujen ja muiden riita-asian käsittelyyn liittyvien kustannusten lisäksi näin voitaisiin säästää huomattavasti myös osapuolten ja tuomioistuinten aikaa ja voimavaroja. Sitä paitsi sovintoratkaisuun pääseminen kestäisi todennäköisesti vähemmän kuin tuomion antaminen ja täytäntöönpano. ADR-menettelyjen avulla voitaisiin siis säästää kustannuksia ja aikaa, mikä on tärkeä tavoite kaikissa siviili- ja kauppaoikeudellisissa mutta erityisesti vähäisiä vaateita koskevissa menettelyissä.

ADR-menettelyjen valinnaisuuteen tai pakollisuuteen voidaan suhtautua eri tavoin. ADR-menettelyjen käyttö voi olla mahdollista tuomioistuinmenettelyjen yhteydessä, tai tuomioistuimet voivat kannustaa osapuolia käyttämään niitä. Voitaisiin myös ajatella, että osapuolet veloitettaisiin turvautumaan ADR-menettelyyn ennen kuin asiassa voidaan antaa tuomio.

On kuitenkin syytä pitää mielessä, että myös ADR-menettelyt ovat kysymys, joka koskee yksityisoikeudellisia menettelyjä yleensä eikä pelkästään vähäisiä vaateita. Komissio onkin käsitellyt niitä erikseen *Vihreässä kirjassa vaihtoehtoisista riidanratkaisumenettelyistä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa*¹⁹².

¹⁹² *Vihreä kirja vaihtoehtoisista riidanratkaisumenettelyistä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa*, COM(2002) 196 lopullinen (http://europa.eu.int/eur-lex/fin/com/gpr/2002/com2002_0196fi01.pdf). Vähäisten vaateiden kannalta erityisen kiinnostava on vihreän kirjan luku "ADR-menettelyt osana oikeudellisia menettelyjä".

40. kysymys:

Pitäisikö ADR-menettelyt ottaa käyttöön vähäisiä vaateita koskevien menettelyjen yhteydessä?

Jos vastaus on kyllä, pitäisikö ADR-menettelyjen soveltamisen olla valinnaista vai pakollista?

6.4. Todisteiden vastaanottamista koskevien sääntöjen lieventäminen

Keskeinen kysymys useimmissa nykyisissä vähäisiä vaateita koskevissa menettelyissä on todistelua koskevien sääntöjen lieventäminen, minkä avulla pyritään nopeuttamaan menettelyä ja alentamaan kustannuksia.

Voitaisiin ajatella, että tavoitteen saavuttamiseksi rajoitettaisiin hyväksyttäviä todistelukeinoja. Esimerkiksi erityisen paljon kustannuksia aiheuttavat keinot (kuten asiantuntijalausunnat) voitaisiin sulkea menettelyn ulkopuolelle. Tämä saattaisi kuitenkin joissakin tapauksissa johtaa siihen, että tosiseikkojen selvittäminen kävisi suorastaan mahdottomaksi.

Siksi lähes kaikissa vähäisiä vaateita koskevissa menettelyissä säädetään todistelua koskevien sääntöjen yksinkertaistamisesta sen sijaan että rajoitettaisiin todistelukeinoja.

Voitaisiin harkita hyväksyttäväksi seuraavia vaihtoehtoja:

- todistajien ja/tai osapuolten kirjalliset lausunnot

Tämä säästäisi matkakustannuksia huomattavasti erityisesti rajatylittävissä tapauksissa.

- puhelin- ja videoneuvottelut

Myös tämä vaihtoehto säästäisi matkakustannuksia ja siitä olisi lisäksi se etu, että tuomioistuimen ja osapuolten tai todistajien välille syntyisi suora kontakti. Tuomioistuimen olisi sen ansiosta helpompi arvioida todistajanlausuntoa ja sillä olisi mahdollisuus ristikuulusteluun. Tätä varten olisi tietysti luotava tarvittava tekninen valmius.

- Tiettyjen todisteiden esittäminen tuomioistuimen hyväksyttäväksi.

Jotta vähäisiä vaateita koskevan menettelyn soveltamisalaa voitaisiin laajentaa mahdollisimman paljon ja jotta menettely soveltuisi hyvin erityyppisten vaateiden käsittelyyn, näyttäisi siltä, että todistelua koskevien sääntöjen tulisi olla varsin joustavat. Voitaisiin myös ajatella, että tiettyjen todistelukeinojen hyväksyminen tiettyssä tapauksessa jätettäisiin tuomioistuimen harkintavaltaan; tuomioistuinta eivät siis sitoisi tavanomaiset todisteiden vastaanottamista koskevat säännöt. Tuomari voisi siten tiettyssä tapauksessa määrittää käytettävät todistelukeinot itse oman koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella ja johtaa enemmän tai vähemmän virallista menettelyä tapaukseen liittyvien olosuhteiden mukaan. Tämä voi aluksi tuntua liian laajalle ulottuvalta vaihtoehdolta. Olisi kuitenkin harkittava tällaisen helpon ja joustavan ratkaisun hyväksymistä, jotta menettelyä voitaisiin nopeuttaa ja yksinkertaistaa, sillä kyseessä on vähäinen vaade. Saksassa tällaista vaihtoehtoa on sovellettu menestyksekkäästi. Voitaisiin kenties myös säätää erikseen, että

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistettua oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin on joka tapauksessa noudatettava.

Kuten eräissä jäsenvaltioissa (mm. Skotlannissa ja Saksassa), tähän vaihtoehtoon voitaisiin yhdistää muutoksenhakumahdollisuuksien rajoittaminen (ks. 6.8). Lisäksi voitaisiin harkita muutoksenhakumahdollisuuksien rajoittamista niin, että muutosta voitaisiin hakea pelkästään oikeuskysymysten perusteella, ja oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevien peruseriaatteiden (kuten oikeus tulla kuulluksi ja mielivaltaisuuden kieltö) rajoittamista. Myös menettelyvirheisiin perustuvaa muutoksenhakua voitaisiin rajoittaa siten, että se olisi mahdollista muutoksenhakutuomioistuimen luvalla.

41. kysymys:

Pitäisikö eräitä todistelua koskevia sääntöjä lieventää?

Jos vastaus on kyllä, mitä sääntöjä olisi lievennettävä ja miten paljon?

6.5. Mahdollisuus soveltaa yksinomaan kirjallista menettelyä

Pidemmälle menevä menettelyvaihtoehto olisi mahdollisuus ottaa käyttöön yksinomaan kirjallinen menettely (suullisen käsittelyn sijasta). Tällainen mahdollisuus voi ns. helpoissa tapauksissa vähentää kustannuksia huomattavasti, erityisesti rajatylittävissä tilanteissa, ja lyhentää tuomion antamiseen tarvittavaa aikaa.

Edellä mainitun harkintavallan puitteissa (ks. 6.4) voitaisiin kenties jättää tuomioistuimen harkintavaltaan päättää, tarvitaanko jossakin tietyssä tapauksessa lainkaan suullista kuulemista. Tällaista joustavaa ratkaisua olisi helppo mukauttaa kunkin yksittäisen tapauksen vaatimuksiin. Etenkin jos vähäisiä vaateita koskeva menettely on pakollinen, olisi pohdittava, olisiko säädettävä suullisen kuulemisen pakollisuudesta, jos jompikumpi osapuoli sitä vaatii, jotta voidaan välttää ristiriita Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistettujen menettelyllisten takeiden kanssa. Jos menettely on valinnainen, osapuolet voisivat joka tapauksessa valita suullisen kuulemisen valitsemalla tavanomaisen menettelyn, kenties vielä menettelyn vireillepanon jälkeen.

42. kysymys:

Olisiko otettava käyttöön yksinomaan kirjallisen menettelyn mahdollisuus (suullisen kuulemisen sijasta)?

Jos vastaus on kyllä, olisiko sille asetettava tietyt edellytykset?

6.6. Tuomion sisältöä ja määräaikaa koskevien sääntöjen lieventäminen

Tuomion saamista voitaisiin nopeuttaa paitsi yksinkertaistamalla oikeudenkäyntiä myös lieventämällä tuomion sisältöä koskevia sääntöjä.

Voitaisiin ajatella erityisesti tuomion perustelujen esittämistä koskevien sääntöjen lieventämistä. Tästä vaihtoehdosta voitaisiin säätää mahdollisten muutoksenhakumahdollisuuksien rajoittamisen yhteydessä (ks. 6.8). Niissä tapauksissa, joissa muutoksenhakumahdollisuuksia ei ole lainkaan, tuomio voisi rajoittua keskeisiin oikeuskysymyksiin ja tosiseikkoihin. Siinä tapauksessa, että muutoksenhaku on mahdollista

ainoastaan oikeuskysymysten perusteella, voitaisiin lieventää ainakin todisteiden arviointia koskevia sääntöjä.

Voitaisiin myös ajatella otettavaksi käyttöön velvollisuus liittää tuomioon muutoksenhakuosoitus silloin kun tuomio on annettu suullisesti. Jos muutoksenhakuosoitusta ei anneta ja tuomio saa lainvoiman, siitä mahdollisesti vaadittava kirjallinen päätös voitaisiin rajoittaa keskeisiin tosiseikkoihin tai jopa pelkkiin tuomioistuimen päätelmiin.

Missään jäsenvaltiossa ei ole asetettu asian käsittelylle yleistä määräaika, ja se saattaisikin olla ongelmallista, kun otetaan huomioon että toiset tapaukset ovat hankalampia kuin toiset. Menettelyn keston vaikuttavat myös eräät olosuhteet, jotka eivät ole tuomioistuimen määräysvallassa (kuten asiakirjojen tiedoksiantamiseen tai todistajien tavoittamiseen liittyvät ongelmat).

Jos otetaan käyttöön tuomion sisältöä koskevat lievennetyt säännöt, voitaisiin myös pohtia mahdollisuutta asettaa määräaika tuomion antamiselle sen jälkeen kun menettely on saatettu päätökseen. Nykyään voimassa olevat määräajat tuomion antamiselle vaihtelevat 10 päivästä (Espanjassa) 28 päivään (Skotlannissa). Sopiva määräaika voisi olla 14–28 päivää sen mukaan, miten paljon tuomion sisältöä koskevia sääntöjä lievennetään.

43. kysymys:

Pitäisikö tuomion sisältöä koskevia sääntöjä lieventää?

Jos vastaus on kyllä, missä määrin?

Olisiko tuomion antamiselle asetettava määräaika?

6.7. Oikeudenkäyntikulut

Kustannusten, mm. tuomioistuimen suoritemaksujen sekä todistajien, asiantuntijoiden ja oikeudellisten edustajien palkkioiden korvaaminen on velkojan kannalta tärkeä asia, jonka avulla hän voi arvioida, kannattaako hänen yleensä viedä riita-asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevien sääntöjen merkitystä ei pidäkään aliarvioida. Joissakin jäsenvaltioissa (Englannissa ja Walesissa, Skotlannissa, Pohjois-Irlannissa, Ranskassa, Irlannissa, Ruotsissa) vähäisiä vaateita koskevaan menettelyyn ei sovelleta sitä laajalti levinyttä yleistä sääntöä, että kulujen korvaaminen perustuu siihen, miten osapuolet ovat menestyneet asian käsittelyssä. Näitä sääntöjä olisi myös tarkasteltava osana kysymystä, onko vähäisiä vaateita koskeva menettely pakollinen vai valinnainen.

Pakollinen menettely

Jos vähäisiä vaateita koskeva menettely on pakollinen (ks. 5.3) eikä velkoja voi valita sen sijaan tavanomaista menettelyä, kovin tiukka kulukorvausten rajoittaminen saattaisi estää velkojia viemästä vähäisiä vaateitaan tuomioistuimen käsiteltäväksi (tai ainakin estää heitä käyttämästä oikeudellista edustajaa), koska he saattaisivat jäädä loppujen lopuksi taloudellisesti tappiolle vaikka voittaisivat jutun. Sääntö, jossa ei säädetä suoritemaksujen (ja mahdollisesti välttämättömille todistajille ja asiantuntijoille maksettavien palkkioiden) korvaamisesta kantajalle, veisi käytännössä pohjan hyvin vähäisten vaateiden viemiseltä tuomioistuimen käsiteltäväksi. Tällainen sääntö tuskin edistäisi tavoitetta oikeussuojan saatavuuden helpottamisesta. Vaikka vaateen arvo olisi korkeampi kuin oikeudenkäyntikulut, kantaja ei lopulta saisi takaisin velkasummaa kokonaisuudessaan. Tämä merkitsisi sitä, että kantajan pitäisi tavallaan maksaa siitä, että hän saa tuomion nopeammin. Toisaalta vastaaja,

joka on viety oikeuteen perusteetta, saattaisi joutua maksamaan huomattavia summia voidakseen puolustaa itseään. Vastaava huomautus koskee myös tilannetta, jossa kulukorvaukselle asetetaan yläraja.

Asianajopalkkioiden osalta voitaisiin väittää, että jo vähäisen vaateen käsite sinänsä tekee tällaisen henkilön palkkaamisen tarpeettomaksi. Jos jompikumpi osapuoli kaikesta huolimatta haluaa palkata oikeudellisen edustajan, hänen pitää myös olla valmis maksamaan tämän palkkio. Kenenkään ei myöskään pitäisi joutua osalliseksi kalliiseen oikeudenkäyntimenettelyyn vain siksi, että toinen osapuoli palkkaa oikeudellisen edustajan. Toisaalta, jos asianajopalkkioista maksettavia korvauksia rajoitettaisiin huomattavasti – pakollisessa vähäisiä vaateita koskevassa menettelyssä – tämä voisi käytännössä johtaa siihen, että osapuolet eivät ottaisi tällaisia edustajia edustamaan itseään. Useimmat osapuolet eivät ryhdy käymään oikeutta omasta halustaan, mutta tämä veisi niiltä käytännössä mahdollisuuden palkata oikeudellinen edustaja, ja ne joutuisivat edustamaan itse itseään. Toisin kuin asianajaja, joka edustaa ainoastaan päämiehensä etuja ja antaa neuvojaan ainoastaan tälle, tuomioistuimen antaman neuvonnan on parhaimmillaankin oltava puolueetonta, minkä vuoksi se rajoittuu menettelyyn liittyviin kysymyksiin tai oikeudellista tilannetta koskeviin tietoihin. Tarkoituksena on kaiketi varmistaa, että vähäisiä vaateita koskeva menettely voidaan käydä läpi myös ilman oikeudellisen edustajan antamia neuvoja. Tällaiset neuvot voivat kuitenkin olla korvaamattomia.

Pakollisessa vähäisiä vaateita koskevassa menettelyssä olisikin harkittava perusteellisesti oikeudenkäyntikulujen korvaamisen rajoittamista.

Valinnainen menettely

Jos menettely on kummankin osapuolen kannalta valinnainen (ks. 5.3), nämä kysymykset eivät ole yhtä merkittäviä kuin edellä. Niiden perusteella kuitenkin määräytyy se, missä määrin vähäisiä vaateita koskevaa menettelyä sovelletaan tuomioistuinkäytännössä. Osapuoli, joka ei halua ottaa itselleen edustajaa oikeudenkäyntiin tai joka odottaa merkittäviä kuluja (esimerkiksi todistajien tai asiantuntijoiden lausuntojen vuoksi), valitsee mitä todennäköisimmin tavanomaisen menettelyn. Lisäksi suuremmat ja keskisuuretkin yritykset käyttävät yleensä oikeudellisia avustajia. Koska vähäiset vaatteet koskevat usein yritysten keskinäisiä tai yritysten ja kuluttajien välisiä asioita, oikeudenkäyntikuluista maksettavan korvauksen rajoittaminen saattaisi johtaa siihen, että vähäisiä vaateita koskevaa menettelyä sovellettaisiin käytännössä ainoastaan sellaisten yksityishenkilöiden välisiin asioihin, joista kumpikaan ei halua palkata oikeudellista edustajaa.

44. kysymys:

Pitäisikö oikeudenkäyntikulujen korvaamista rajoittaa?

Jos vastaus on kyllä, missä määrin?

6.8. Muutoksenhakumahdollisuuksien epääminen tai rajoittaminen

Muutoksenhakumahdollisuuksien epäämistä voitaisiin harkita kustannusten vähentämiseksi ja oikeusvarmuuden saavuttamiseksi nopeammin. Tällaiset rajoitukset ovat yleisiä tavanomaisessa menettelyssä ja vaihtelevassa määrin myös jäsenvaltioiden nykyisissä vähäisiä vaatimuksia koskevissa menettelyissä (Skotlannissa, Ruotsissa, Englannissa ja Walesissa, Pohjois-Irlannissa, Ranskassa ja Saksassa), sillä näin voidaan lyhentää merkittävästi menettelyn kestoa.

Kaikkein tehokkaimmin menettelyä nopeuttaisi ja kustannuksia säästäisi tietenkin muutoksenhakumahdollisuuksien poistaminen kokonaan. Toisaalta tällainen ratkaisu saattaisi osoittautua ongelmalliseksi, koska osapuolet eivät voisi hakea muutosta edes silloin kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tekisi – heidän kannaltaan – vakavia virheitä. Tämä saattaisi luoda vaikutelman tuomioistuimen mielivaltaisuudesta.

Voitaisiin myös harkita muutoksenhakuoikeuden rajoittamista sen sijaan että se poistettaisiin kokonaan. Koska tuomioistuinta sitoo aineellinen lainsäädäntö ja – todisteiden vastaanottamiseen liittyvästä yksinkertaistamisesta huolimatta – oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaate (ks. edellä 6.4 ja 6.5), voitaisiin harkita myös muutoksenhakumahdollisuuksien rajoittamista pelkkiin oikeuskysymyksiin (tosiseikat suljettaisiin siis muutoksenhaun ulkopuolelle). Näin voitaisiin välttää ne aikaavievät ja kalliit menettelyt, joita tuomion mitätöiminen ja sen palauttaminen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen uutta käsittelyä varten edellyttää, jos tosiseikkojen selvittämisessä on tapahtunut virheitä. Yhtenä muutoksenhakuperusteena voitaisiin myös pitää oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin peruseriaatteiden loukkaamista. Tästä olisi se etu, että oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan varsin yleisen periaatteen tulkitseminen oikeuskäytännössä ei jäisi pelkästään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinten tehtäväksi.

Jotta voitaisiin välttää menettelyn viivästyminen sellaisten muutoksenhakutapausten vuoksi, joilla ei ole edellytyksiä tulla hyväksytyiksi, olisi myös mahdollista vaatia, että muutoksenhakutuomioistuimen tai ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on annettava lupa muutoksenhakuun. Tätä vaihtoehtoa voitaisiin soveltaa erityisesti vakaviin menettelyvirheisiin. Olisi kuitenkin parempi, jos päätöksen tekisi muutoksenhakutuomioistuin, koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tekemä päätös muutoksenhausta, joka koskee sen itsensä antamaa tuomiota, voisi luoda vaikutelman tuomioistuimen mielivaltaisuudesta.

Kun kyseessä ovat rahalliselta arvoltaan vähäiset vaateet, ei muutoksenhakua pitäisi ulottaa enää kolmanteen oikeusasteeseen, sillä tämä pidentäisi asian käsittelyä kohtuuttomasti.

45. kysymys:

Pitäisikö muutoksenhakumahdollisuuksia rajoittaa tai poistaa ne kokonaan?

Jos vastaus on kyllä, missä määrin?

6.9. Muita yksinkertaistamismahdollisuuksia

Edellä käsiteltyjen vaihtoehtojen lisäksi saattaa olla muitakin mahdollisuuksia yksinkertaistaa vähäisiä vaateita koskevia menettelysääntöjä, jotta riita-asian käsittelyä voidaan yksinkertaistaa ja nopeuttaa ja tehdä siitä edullisempi ja käyttäjäystävällisempi.

46. kysymys:

Mitä muita mahdollisuuksia yksinkertaistaa vähäisiä vaateita koskevia menettelysääntöjä voitaisiin harkita?

7. YHTEENVETO KYSYMYKSISTÄ

1. kysymys:

Pitäisikö maksusuoritusmääräyksiä ja vähäisiä vaateita koskevia yhteisön säädöksiä soveltaa ainoastaan rajatylittävissä tapauksissa vai myös yhden jäsenvaltion sisäisissä oikeudenkäynneissä?

2. kysymys:

Kumpi on tarkoituksenmukaisempi valinta maksusuoritusmääräystä ja vähäisiä vaateita koskevaksi säädökseksi, asetus vai direktiivi?

3. kysymys:

Millaisia ongelmia jäsenvaltiossanne on esiintynyt maksusuoritusmääräyksiin sovellettavan menettelyn tai muun riidattomien vaateiden perintää koskevan menettelyn soveltamisessa? Ilmoittakaa, missä määrin nämä menettelyt hyväksytään ja miten laajalti niitä sovelletaan käytännössä.

Voidaanko näitä menettelyjä soveltaa myös rajatylittävissä tapauksissa, joissa joko kantajan tai vastaajan kotipaikka on toisessa jäsenvaltiossa?

Jos voidaan, onko niiden soveltamisessa ilmennyt ongelmia? Millaisia ongelmia?

Jos ongelmia ei ole ollut, miten riidattomia vaateita koskevat asiat olisi mielestänne ratkaistava rajatylittävissä tilanteissa?

4. kysymys:

Pitäisikö eurooppalaista maksusuoritusmääräysmenettelyä soveltaa ainoastaan rahallisiin vaateisiin?

Jos vastaus on kielteinen, minkä muun tyyppisiin vaateisiin sitä pitäisi soveltaa?

5. kysymys:

Olisiko eurooppalaista maksusuoritusmääräysmenettelyä sovellettava ainoastaan tietyillä siviili- ja kauppaoikeuden aloilla vai pitäisikö tietyn tyyppiset vaatteet sulkea sen soveltamisalan ulkopuolelle?

Ilmoittakaa kummassakin tapauksessa, minkä tyyppiset vaatteet olisi sisällytettävä menettelyn soveltamisalaan tai jätettävä sen ulkopuolelle.

6. kysymys:

Pitäisikö eurooppalaista maksusuoritusmääräysmenettelyä voida soveltaa vain tiettyyn enimmäismäärään asti?

Jos vastaus on kyllä, mikä tämän enimmäismäärän pitäisi olla?

7. kysymys:

Pitäisikö eurooppalaisen maksusuoritusmääräysmenettelyn soveltamisen olla pakollista vai valinnaista tapauksissa, joissa velkoja pitää todennäköisenä, että vaadetta ei riitauteta?

8. kysymys:

Olisiko eurooppalaista maksusuoritusmääräysmenettelyä koskeva yksinomainen toimivalta annettava rajatylittävissä tapauksissa sen jäsenvaltion tuomioistuimille, jossa vastaajan kotipaikka on?

9. kysymys:

Olisiko eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskevassa säädöksessä oltava säännöt toimivaltaisen tuomioistuimen määrittämisestä jäsenvaltioiden kesken? Jos vastaus on kyllä, millaisten näiden sääntöjen tulisi olla?

10. kysymys:

Olisiko eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskevassa säädöksessä säädettävä, kuka tuomioistuimessa on vastuussa menettelystä (tuomari, kirjaaja) ja kenellä on toimivalta antaa maksusuoritusmääräys?

Jos vastaus on kyllä, millaisten näiden sääntöjen tulisi olla?

11. kysymys:

Millaiset vaatimukset olisi asetettava eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskevan hakemuksen sisällölle?

Millaisia ehtoja olisi asetettava erityisesti vaateen perusteena olevien olosuhteiden kuvaukselle?

12. kysymys:

Pitäisikö eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskevassa hakemuksessa edellyttää vaadetta koskevien kirjallisten todisteiden esittämistä?

Jos vastaus on kyllä, minkätyyppisiä asiakirjoja voitaisiin pitää riittävinä vaateen perustelemiseksi?

13. kysymys:

Olisiko eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskeva hakemus tehtävä vakiolomaketta käyttäen?

Jos vastaus on kyllä, millainen vakiolomakkeen pitäisi olla?

14. kysymys:

Miten tietotekniikkaa ja sähköistä tietojenkäsittelyä pitäisi hyödyntää tuomioistuimen ja osapuolten välisessä yhteydenpidossa ja eurooppalaisen maksusuoritusmääräyksen käsittelyssä tuomioistuimessa?

15. kysymys:

Olisiko vaateen oikeutus tutkittava ennen eurooppalaisen maksusuoritusmääräyksen antamista?

Jos vastaus on kyllä, millaisia vaatimuksia tälle tutkimukselle pitäisi asettaa?

16. kysymys:

Olisiko eurooppalainen maksusuoritusmääräys voitava antaa vain vaateen tietyltä osalta?

17. kysymys:

Pitäisikö eurooppalainen maksusuoritusmääräys antaa yhtenäisen kaavan mukaan?

Jos vastaus on kyllä, millainen tämän kaavan pitäisi olla?

18. kysymys:

Pitäisikö muutoksenhakumahdollisuus evätä, jos eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskeva hakemus on (osittain) hylätty?

Pitäisikö eurooppalaista maksusuoritusmääräystä voida hakea uudelleen samalle vaateelle myös hylkäävän päätöksen jälkeen?

19. kysymys:

Mitä tietoja vastaajalle tulisi antaa hänen menettelyyn liittyvistä oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan eurooppalaisen maksusuoritusmääräyksen yhteydessä?

Mitä seurauksia tulisi aiheutua tämän velvollisuuden laiminlyönnistä?

20. kysymys:

Olisiko eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskevassa säädöksessä säädettävä tähän menettelyyn liittyvien asiakirjojen tiedoksiantamisesta vai pitäisikö sen ohella yhdenmukaistaa tiedoksiantamista koskevia sääntöjä yleensä?

Jos vastaus on kyllä, millaisia näiden sääntöjen pitäisi olla?

21. kysymys:

Miten pitkä määräaika vaateen riitauttamiselle pitäisi asettaa?

Pitäisikö joidenkin tapaukseen liittyvien tekijöiden vaikuttaa vastineen esittämiseen asetettuun määräaikaan? Jos vastaus on kyllä, minkä tekijöiden?

22. kysymys:

Olisiko vastineelle asetettava muoto- tai sisältövaatimuksia?

Jos vastaus on kyllä, millaisia näiden vaatimusten pitäisi olla?

23. kysymys:

Olisiko eurooppalaisessa maksusuoritusmääräysmenettelyssä oltava säännöt, joissa määrätään, mitätöikö vastine maksusuoritusmääräyksen vai tuleeko maksusuoritusmääräyksestä tavanomaisen menettelyn aihe?

Jos vastaus on kyllä, millaisia näiden sääntöjen pitäisi olla?

24. kysymys:

Jos vaade riitautetaan, olisiko asia siirrettävä tavanomaiseen oikeudenkäyntimenettelyyn ilman eri toimenpiteitä vai vasta jommankumman osapuolen pyynnöstä?

25. kysymys:

Pitäisikö eurooppalaisen maksusuoritusmääräysmenettelyn olla yksi- vai kaksivaiheinen eli pitäisikö alkuperäisen päätöksen tulla täytäntöönpanokelpoiseksi vai onko tarpeen tehdä toinen päätös ("täytäntöönpanomääräys") sen jälkeen kun määräaika vaateen kiistämiseksi on päättynyt?

26. kysymys:

Pitäisikö eurooppalaiseen maksusuoritusmääräykseen (tai kaksivaiheisessa menettelyssä täytäntöönpanomääräykseen) soveltaa tavanomaista muutoksenhakua sen jälkeen kun vastineen esittämiselle annettu määräaika on päättynyt?

27. kysymys:

Pitäisikö eurooppalaisen maksusuoritusmääräyksen tulla lainvoimaiseksi sen jälkeen kun vaateen riitauttamiseksi ja/tai muutoksenhauulle annettu määräaika on päättynyt?

28. kysymys:

Olisiko eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskevassa säädöksessä säädettävä, että oikeudellisen edustajan käyttö ei ole pakollista maksusuoritusmääräysmenettelyssä?

Jos vastaus on kyllä, millaisia näiden sääntöjen pitäisi olla?

29. kysymys:

Olisiko eurooppalaista maksusuoritusmääräystä koskevassa säädöksessä oltava säännökset menettelyn kustannuksista ja niiden korvaamisesta?

Jos vastaus on kyllä, millaisia näiden sääntöjen pitäisi olla?

30. kysymys:

Pitäisikö eurooppalaisen maksusuoritusmääräyksen olla väliaikaisesti täytäntöönpanokelpoinen?

Jos vastaus on kyllä, millaiset vaatimukset väliaikaiselle täytäntöönpanokelpoisuudelle ja väliaikaisen täytäntöönpanon lykkäämiselle pitäisi asettaa?

31. kysymys:

Pitäisikö eurooppalaisen maksusuoritusmääräyksen olla suoraan täytäntöönpanokelpoinen muissa jäsenvaltioissa ilman eksekvaturimenettelyä ja myös ilman varmentamista siinä jäsenvaltiossa, jossa se on annettu, kuten on suunnitteilla riitauttamattomia vaateita koskevan eurooppalaisen täytäntöönpanomääräyksen osalta? Jos vastaus on kyllä, millaisia ehtoja tällaiselle suoralle täytäntöönpanokelpoisuudelle pitäisi asettaa?

32. kysymys:

Mitä ongelmia jäsenvaltiossanne on mahdollisesti tullut esiin vähäisiä vaateita koskevien menettelyjen soveltamisessa?

Ilmoittakaa, missä määrin nämä menettelyt hyväksytään ja miten laajalti niitä sovelletaan käytännössä.

Voidaanko näitä menettelyjä soveltaa myös rajatylittävissä tapauksissa, joissa joko kantajan tai vastaajan kotipaikka on toisessa jäsenvaltiossa?

Millaisia ongelmia yleensä liittyy vähäisiä vaateita koskeviin rajatylittäviin tapauksiin?

33. kysymys:

Miten kansalaisille voitaisiin parhaiten tiedottaa vähäisiä vaateita koskevasta menettelystä laadittavasta yhteisön säädöksestä?

34. kysymys:

Pitäisikö vähäisille vaateille asettaa kvantitatiivinen raja-arvo?

Jos vastaus on kyllä, mikä tämän raja-arvon pitäisi olla?
Pitäisikö raja-arvon olla kaikille jäsenvaltioille yhteinen?
Vai riittäisikö yhteisön vähimmäis- (ja enimmäis)raja-arvo?

35. kysymys:

Pitäisikö vähäiset vaateet rajoittaa koskemaan vain rahallisia vaateita?

36. kysymys:

Minkätyyppisiä riita-asioita vähäisiä vaateita koskevassa menettelyssä pitäisi voida käsitellä?

Pitäisikö jotkin siviili- ja kauppaoikeudelliset riita-asiat sulkea menettelyn ulkopuolelle?

Vai pitäisikö menettelyä voida soveltaa ainoastaan tiettyihin, erikseen mainittuihin siviili- ja kauppaoikeudellisiin riita-asioihin?

37. kysymys:

Pitäisikö vähäisiä vaateita koskevan menettelyn olla pakollinen vai valinnainen?

Pitäisikö tuomioistuimen voida siirtää vähäinen vaade tavanomaiseen menettelyyn?

Jos vastaus on kyllä, mitkä edellytykset siirrolle pitäisi asettaa?

Pitäisikö osapuolten voida siirtää vähäinen vaade tavanomaiseen menettelyyn?

Jos vastaus on kyllä, mitkä edellytykset siirrolle pitäisi asettaa?

38. kysymys:

Olisiko otettava käyttöön lomakkeita koskevat yhteiset vähimmäisvaatimukset?

Jos vastaus on kyllä, millaisia näiden vaatimusten pitäisi olla?

Missä menettelyn vaiheissa lomakkeita pitäisi käyttää?

Pitäisikö menettelyssä voida käyttää nykyaikaisia viestintäkeinoja?

39. kysymys:

Pitäisikö sellaisille riita-asian osapuolille, joilla ei ole oikeudellista edustajaa, antaa neuvontaa menettelyyn liittyvissä kysymyksissä?

Jos vastaus on kyllä, miten laajaa neuvonnan tulisi olla?

Pitäisikö myös sellaisten henkilöiden, joilla ei ole lainopillista koulutusta, voida toimia edustajina?

40. kysymys:

Pitäisikö ADR-menettelyt ottaa käyttöön vähäisiä vaateita koskevien menettelyjen yhteydessä?

Jos vastaus on kyllä, pitäisikö ADR-menettelyjen soveltamisen olla valinnaista vai pakollista?

41. kysymys:

Pitäisikö eräitä todistelua koskevia sääntöjä lieventää?

Jos vastaus on kyllä, mitä sääntöjä olisi lievennettävä ja miten paljon?

42. kysymys:

Olisiko otettava käyttöön yksinomaan kirjallisen menettelyn mahdollisuus (suullisen kuulemisen sijasta)?

Jos vastaus on kyllä, olisiko sille asetettava tietyt edellytykset?

43. kysymys:

Pitäisikö tuomion sisältöä koskevia sääntöjä lieventää?

Jos vastaus on kyllä, missä määrin?

Olisiko tuomion antamiselle asetettava määräaika?

44. kysymys:

Pitäisikö oikeudenkäyntikulujen korvaamista rajoittaa?

Jos vastaus on kyllä, missä määrin?

45. kysymys:

Pitäisikö muutoksenhakumahdollisuuksia rajoittaa tai poistaa ne kokonaan?

Jos vastaus on kyllä, missä määrin?

46. kysymys:

Mitä muita mahdollisuuksia yksinkertaistaa vähäisiä vaateita koskevia menettelysääntöjä voitaisiin harkita?